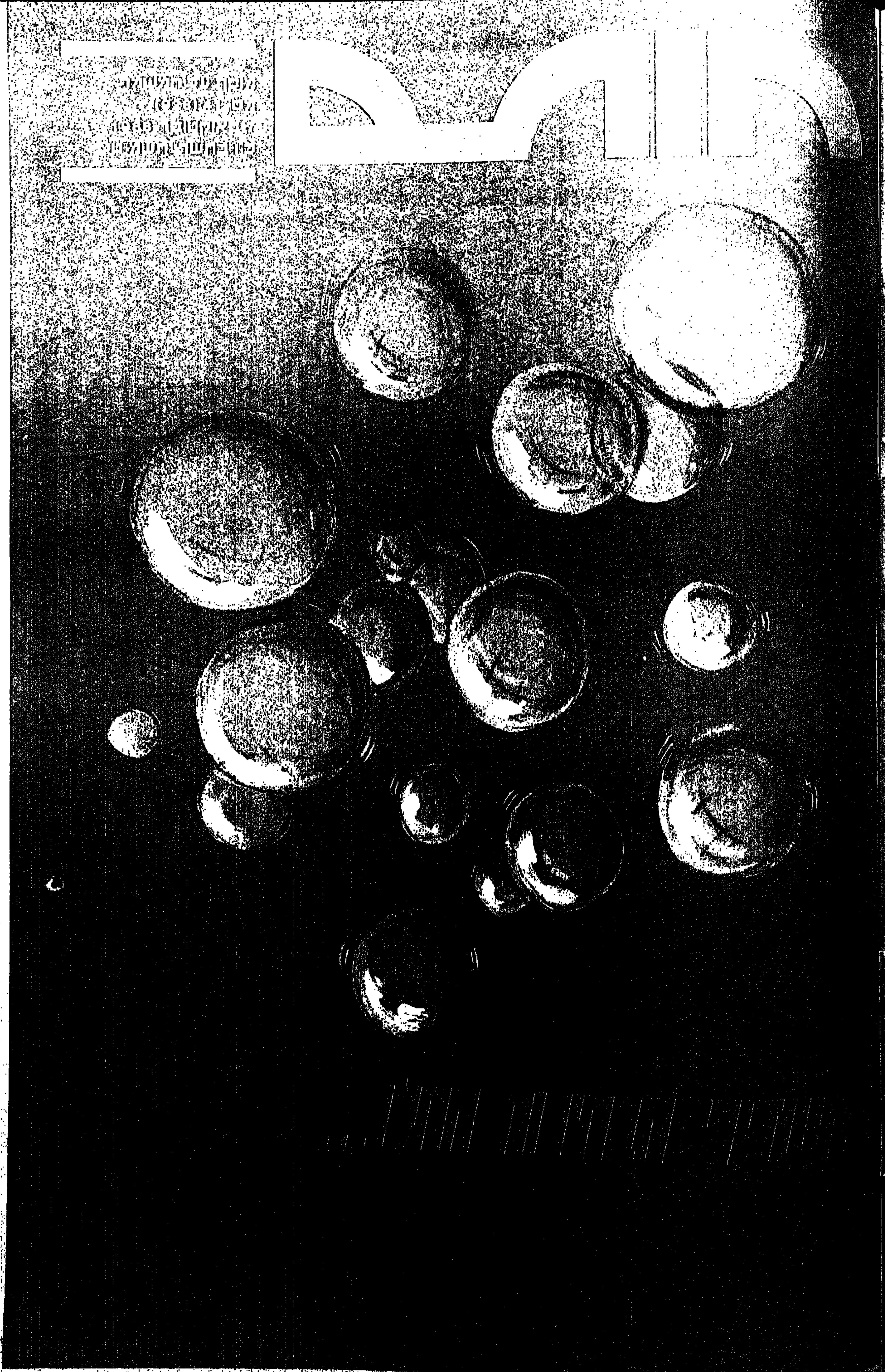

המשביר לצרכן

2.10 - 7.10.88

חדש אופנת סתיו 89

יום המוצר
יום שלישי 4.10.88
גרביים
לנשים,גברים וילדים
כל המבחר
15% הנחה

"סריגי הלן"
סריגים לנשים
עודפי יצוא (דגמי "אוויטה")
רק 69.90

הצעה מיוחדת
מעילי רוח לגברים
בד דקרון "איגלטקס"
15% הנחה

מבחר
סריגים איטלקיים
לנשים לערב עם אפליקציה
רק 49.90

חולצות לנשים
שרוול ארוך
Baruch
רק 49.90

יום המוצר
יום רביעי 5.10.88
מזוודות
תיקי נסיעה
כל המבחר
15% הנחה

MARKS & SPENCER
טרנינגים לתינוקות
עם הדפסה
דגמים 6022, 6026, 6027
רק 33.90

מוצרי שיער
"הלן קרטיס"
20% הנחה

לעונת הפיקניק
גרילרים
כל המבחר
25% הנחה

כדאי לקנות במשביר לצרכן

כתובת המערכת:
"על המשמר", רח' חומה ומגדל 2, ת"א
העורך הראשון: בצלאל לב ז"ל
עורך: יעקב לזר
עורכת משנה: תאיר זבולון
מזכירות: רוני נופר
עיצוב גרפי: ארנון אבני
ביצוע גרפי: שושנה זילבר

הפעם:

כתבות

■ עניין של מנטליות
זרו והבעיה הפלשתינית
מאת רפי גולן 6

■ המלחמה הבאה
כיצד ייראה העימות הצבאי הבא בינינו לבין העולם הערבי
מאת יוסי מלמן 8

■ בחדר של יוסי, מטר על מטר וחצי
הוסטל לשיקום אסירים משוחררים ביפו
מאת אלישבע איילון 10

■ שריף על מזוודות
יורם המזרחי חוזר הביתה
מאת יהודה צור 12

■ עכו, התיאטרון האחר
סיכום פסטיבל התיאטרון בעכו
מאת גיורא מנור 15

■ יותר יפני מדרום אפריקני
על חדירת יפן לשוק הדרום־אפריקני
מתוך "די צייט" 16

■ השיבה הביתה
רבבות "גרמנים" מהגוש המזרחי חוזרים לגרמניה
מאת ורדינה חילו 18

■ תוצר משובח של "אורגזמה קולוניאלית"
עם במאי הקולנוע פליקס דה רוי וסרטיו
מאת יעל ישראל 21

■ אמירה בכל מחיר
תערוכת צילום בגלריית הקיבוץ
מאת יוסי קאנץ 28

מדורים וטורים

■ שלום בית
מאת חיה יוסף 17

■ הלו חותם 4

עודד ליפשיץ – 2; איתן קלינסקי – 2; גב"ש – 3; יורם בר – 3; ק.ש. – 3; זאב צחור – 4; אלי הכהן – 4; טלי ברזילי זוננפלד – 5; שמואל בונים – 5;

■ כל יום
(עיצוב: רחל דביר) 27־22

■ בשער: תעמולת בחירות 1988

עיצב את הגיליון יאיר קפלן

מאכל ומשקה

בשולי ההתנפלות על נתן זך

אני מצטער לקבוע, אבל יש בארץ סופרים ומשוררים, שחייבים לעבור במהירות קורס בסיסי בהבנת הנקרא, לפחות ברמה של בית ספר יסודי, אם למקרא הראיון של ירון לונדון עם נתן זך הגיעו למסקנה שנתן זך "מצטרף מדעת או שלא מדעת לגל האפל של מכחישי השואה ומגמדיה".

אותי איננה מדאיגה המקהלה בניצוחו של המשורר דוד סנדה, אני מודאג מהעובדה ששר החינוך, מי שהיה נשיא מדינת ישראל, נתן ידו למקהלת העורבים. אני משוכנע, שיצחק נבון לא קרא את הראיון, אלא הסתמך על מה שנידבו לו יועצים ואנשי חצר תוך ניצול ההזדמנות הבלתי חוזרת לעשות חשבון עם יוזמתו של נתן זך לביטול כינוס המשוררים הבינלאומי, שנועד להתקיים במלאת ארבעים שנה למדינה. קשה לי להאמין שיצחק נבון יכול היה להסיק מקריאת הראיון בעיתון "ידיעות אחרונות" את הקביעה החד־משמעית, שמדובר "בהפגנות חוזרות ונשנות מצידו (של נתן זך) של שנאה עצמית ופתולוגית".

אותי מדאיגה העובדה, ששרים, שעל כתפיהם מוטלת אחריות לגורלה של מדינת ישראל, פועלים רק על־פי מה שמגישים להם יועצים כושלים. הדבר מזכיר לי את השר בעל 90% של כישורים (מי שכח, מודעי), שעמד בפני מאות פועלי מיספנות ישראל בנמל חיפה והכריז קבל עם ועדה: "כאשר החלטנו על סגירת המפעל, עמדו בפנינו, חברי הקבינט הכלכלי, ניירות עבודה של יועצים, שנתנו לנו תחושה שמדובר במספנה [illegible], ולא במפעל ענק בעל חשיבות [illegible] ממדרגה ראשונה" ובקול מתרפס אף הוסיף: "נולדתי היום מחדש".

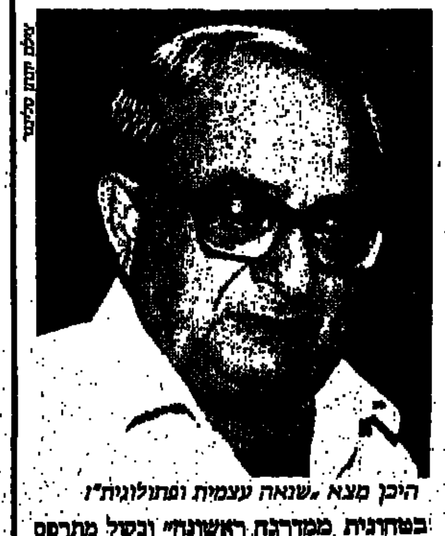
היכן מצא "שנאה עצמית ופתולוגית"?

קשה לי לישון בשקט, כאשר מדינת ישראל מופקרת בידי שרים, שמחליטים החלטות בהיעדר מגע עם הנושאים עליהם הם מופקדים. נדמה לי שחוזרים כאן על סיפור מוכר מחודש יוני 1982, כאשר ממשלה מנותקת מהשטח ומהעובדות החליטה על־פי מה שהאכילו והשקו אותה. אך במקרה הזה הטרגדיה משולשת. עם שלם אכל אותה חמש שנים, מי שהאכיל נמצא בדרכו למרום הפסגה המדינית, ומי שאכל ישירות מידיו — מסתגר כיום ברחוב צמח בירושלים, ואינו מצליח להקיא את כל מה שהואכל בו.

● איתן קלינסקי

מלה רעה

לחסום את השור בדישו!

הדירקטוריון החדש. דרובלס ולוינסקי ביקשו שיחזרו בהם

השבר השערורייתי ופיצויי הפרישה המדהימים שקיבלו ארנסט יפת ושאר בכירי הבנק בתקופתו היו, כך מסתבר, רק חוליה ראשונה בשרשרת שערוריות ששאר חוליותיה הולכות ונחשפות מאז ועד היום.

החשיפה מאירה באור מביך את שלושת הגורמים האחראים לתיפקודו של בל"ל: ההנהלה הפעילה, הדירקטוריון האמור לפקח עליה והחברה הציבורית־סוכנותית המחזיקה במניות השליטה של בל"ל — אוצר התיישבות היהודים, הממנה את הדירקטוריון.

נדון תחילה בפרשה, שבה לא היו לראשי בל"ל טובות הנאה אישיות. השר הורוביץ טוען, שבכירים בבל"ל, הארונים מאכט ומלובנצ'יק, ידעו מראש, שהערבות האישית שנתן לפרעון החובות הגדולים של עסקי בניו היתה ערבות פיקטיבית. כמו־כן ידע הבנק שאין לו רכוש, ולכן אין יסוד לתביעה המשפטית שהגיש בל"ל נגדו למימוש הערבות הזו.

נתעלם לרגע מהספק שמעוררים דברי הורוביץ לגבי רכושו הדל המסתכם, לדבריו, רק בחסכונות, קופת תגמולים וביטוח חיים, מה גם שהורוביץ אינו מפרט שוויים של נכסים עלובים אלה ובביתו של מי הוא חי, אם אין לו בית הרשום על שמו.

מכיוון שהדברים תלויים ועומדים בבית המשפט, לא נביע דעה בשאלה מי צודק, הבנק הטוען שמדובר בערבות ממשית או הורוביץ הטוען שמדובר בפיקציה. אבל בין אם בית המשפט יפסוק לכאן או לכאן, בל"ל מוצג באור קשה: אם הערבות ממשית — מדוע לא בדק הבנק שיש מאחוריה מספיק נכסים שיאפשרו את מימושה? אם הערבות פיקטיבית — מדוע הסכים הבנק לקבלה? האם הורוביץ, חסר־רכוש אבל שר בממשלה, הבטיח לבנק תמורה אחרת, הנוגעת לקידום ענייני הבנק במוסדות השלטון, או שמא רצה הבנק לגמול טובה להורוביץ על־מנת שיישאר חייב טובה לבנק, שיוכל לגבות חוב זה אי־פעם בעתיד, בבחינת "שלח לחמך"?

אם הבנק הסכים לערבות פיקטיבית ללא תמורה כלשהי, הרי שמנהליו שידעו, כפי שמסתבר מדברי הורוביץ, על מצבם הקשה של בניו והסיכון שחובותיהם לא יוחזרו, פעלו בדרך שחותה עלולה להביא להפסדים שישולמו בסופו של דבר על־ידי ציבור לקוחות הבנק או הממשלה שהיא, מאז הסדר המניות, בעלת בל"ל!

שמחה שנקר, מחושפי השערוריות בבל"ל, עתר בימים אלה לבג"צ וביקש לצוות על היועץ המשפטי למנות חוקר לעסקי בל"ל. שנקר מנה בעתירתו שורה ארוכה של עבירות שביצעו, לדעתו, בכירים בבל"ל, וביניהן — ניתוחים רפואיים שנעשו לאותם בכירים תוך עקיפת פקודת מס הכנסה.

הטלוויזיה דיווחה שבכירים בבל"ל חשודים בכך שמכרו לבנק יצירות אמנות במחירים גבוהים בהרבה משווי השוק שלהן, וכן שארנסט יפת מואשם בכך שרכש מהבנק דירת פאר במחיר מגוחך, וגם המשיך לקבל מהבנק את הוצאות שכר הדירה ששילם עבור אותה דירת פאר לפני שרכש אותה.

מה עשה הדירקטוריון הקודם של בל"ל כדי למנוע מעשים מעין אלה? שום דבר, ולכן פוטר. מה עשה הדירקטוריון הנוכחי, בראשות מאיר חת כדי לתקן את מחדלי קודמיו? שום דבר, ואולי גרוע מזה: פורסם השבוע מכתב תמיכה של היו"ר חת, מפברואר 87', בו הוא מתייצב מאחורי מר בוקסבאום, ראש אגף הכספים, ומר הירש, ראש אגף הביקורת, שעסקו בקביעת הסדרי השכר והפיצויים לארנסט יפת ומרעיו ובמימוש הסדרים אלה.

ומה עם אוצר התיישבות היהודים? השבוע, אחרי שבנק ישראל התעורר סוף סוף מתרדמתו ותבע את פיטורי הדירקטוריון, ואחרי שרבים מחברי הדירקטוריון החליטו להיענות לתביעה וללכת - באו ראשי החברה השלטת בבנק, אנשי הציבור עקיבא לוינסקי ומתתיהו דרובלס וביקשו מחברי הדירקטוריון לחזור בהם ולדחות את התפטרותם!

המדהים הוא, שפנייתם של לוינסקי ודרובלס באה לא רק אחרי התביעה המנוגדת של בנק ישראל לפיטורי הדירקטוריון, אלא גם אחרי שפורסם שהרשות לניירות־ערך, שחקרה את תיפקוד דירקטוריון בל"ל, סיימה את עבודתה ומתעתדת להגיש לוועדת הכספים של הכנסת דו"ח ובו ממצאים חמורים. האם לא היה על דרובלס ולוינסקי להמתין לפחות עד פרסום הדו"ח, ולעיין בו בקפידה, לפני שפנו לחברי הדירקטוריון וביקשו מהם שלא להתפטר?

אם רק חלק מההאשמות שפורטו כאן נכונות, הרי שבתקופת יפת שררה בצמרת הבנק אווירה של נהנתנות מופקרת, אכול ושתה לפי יכולתך. ארנסט יפת, בכפל תפקידיו כמנהל ויו"ר הדירקטוריון נתן את הטון כשהוא, למעשה, החליט ואישר את שכרו ופיצוייו וגם הוסיף לעצמו "מהצד" טובות הנאה שכשרותן מפוקפקת. כשהבוס משתולל ועושה בכספי הבנק כבתוך שלו אי־אפשר לחסום בדישם את חבריו בצמרת, שחובה "לפצות" אותם גם כדי שישתקו. הדירקטוריון היה חותמת גומי לחלוקת שלל זו. ובנק ישראל שיחק את היפהפייה הנרדמת עד שדו"ח בייסקי, שנקר ושיטרית אילצו אותם לפקוח עין תורנית. היועץ המשפטי חריש, ממשיך לישון עד היום, והשערוריות ממשיכות להיחשף.

דרך־אגב, כל העובדות בטור זה לוקטו מפרסומים בעיתונות שהופיעו ביום אחד בלבד: יום ג', 4.10. לא קראתי, ועם הקוראים הסליחה, את כל העיתונים שהופיעו באותו יום...

● עודד ליפשיץ

קלפי

הופעת בכורה

השבוע שחלף סיפק הזדמנות אחרונה למפלגות להשתמש בעיתונות כערוץ מרכזי לתעמולתן. עם תחילת תשדירי המפלגות בטלוויזיה, הפכו המודעות בעיתונים למקור תעמולתי משני. הן לא תיפסקנה, אך עיקר תשומת־הלב תופנה אל המסך המרצד.

ניסים ונפלאות לא ראינו. ש"ס ניצלו את שמחת תורה להופעת בכורה בעיתוני החילוניים. ברשימת המלאי שצירפו למודעה, מה הסבירו שש"ס היא קירוב הנוער לאמונה, הגנת החינוך היהודי, סכר מפני התבוללות וכו'... נטען גם, שש"ס היא התשובה לריקנות, לסמים, לפשיעה ולהתפוררות התא המשפחתי. הטיעון הזה, המופיע גם בתעמולה של המפד"ל, יש בו מרכיב מעליב ופוגע. התרבות החילונית, מסתבר, אינה ספרות יפה, אינה פילהרמונית, גם לא תיאטרון טוב. התרבות החילונית היא אך ורק סמים, פשיעה והרס המשפחה ורק הרשימות הדתיות נותנות תשובה לכך. המפד"ל, לצורך זה, עומדים להציג את בנות הטיפש־עשרה ההיסטריות כתופעה של ארם ומולן את האנטי־תיזה, את הנער יפה־התואר המניח תפילין ומכריז: צריך צבא במדינה. אז זהו זה, קוראים חילוניים יקרים. אתם מייצגים סמים פשיעה והרס המשפחה. אין בכם שום דבר טוב שיש להתברך בו.

תנועת צומת ניצלה את מלאת 50 שנה להסכם מינכן, כדי ללמד אותנו במודעה קטנה את הלקח שלה מן ההסכם ההוא:

שס
תנועה עם ערכים

שס להחזיר עטרה ליושנה

"שטחים תמורת שלום" שווה אסון. בצומת טוענים, ש"מתנה השלום" דאז, שוויתר על שטחים, הביא לפרוץ מלחמת העולם השנייה. טיעון שנשמע חזק מזווית הראייה של צומת תקיף גם על מפלגות ימין אחרות.

אך את ההיסטוריה צריך ללמוד וללמד בדייקנות: מי שהפר את הסכם השלום אז, מי שגרם לפרוץ המלחמה ההיא, הוא דווקא הצד שסיפח שטחים לאילו. נקווה רק שרפול לא עומד ללמד אותנו בדרך זו גם את ההיסטוריה של לבנון.

"מגיע לך יותר ממה שהליכוד יכול!" קראה כרזה על־פני עמוד שלם מטעם לפי"ד - לשעבר "יהודי דמוקרטי". "מגיע לך לחיות בשלום" — אומרות האותיות הקטנות המבארות, שקול לליכוד יביא את המלחמה הבאה. מי זה "לפי"ד"? סביר להניח שמדובר במודע מודעות המערך. כיצד יודעים? ובכן אמור לי מי אויבך ואומר לך מי אתה. אם אתה נגד הליכוד, משמע שאתה במקרים שכאלו בעד המערך. אם אתה מדבר על חיים בשלום ושמים במלחמה שיביא הליכוד - אתה מעביר את המסר של המערך. אם אתה משתמש בקונג שלך כרגל חלאום, ומנסה להיראות לאומי — סימן שאתה זקוק לחיזוקים מכיוון הזה.

והשיטה ידועה ומוכרת. יש "צפים" ומסוגלים להשתכנע שלא להצביע ליכוד, ובתנאי שהמסר לא יבוא מהמערך, אליו הם אלרגיים. חוץ מזה יש מגבלות בסכומי ההוצאה המותרים תחת השם המפורש. ושלישית — למי עוד יש כסף לעמוד שלם כשהוא חתום בגלוי על שמו המפורש?

● יורם בר

הבוררות על באר־שבע

טעות

שר החינוך והתרבות, יצחק נבון, הצהיר בראיון עיתונאי: "טעיתי כשחזרתי לחיים הפוליטיים".

כמה חוצפה צריך כדי לרוץ לבחירות לאחר אמירה כזאת? אבל כנראה שאצלנו הכל עובר, ואחרי הצהרה כזו אפשר לא רק להמשיך בדרך שההולך בה מגדיר אותה כמוטעית, אלא גם להתיימר להיות מחנך הדור.

שאקי

מטה ההסברה של המפד"ל קרא למארגני העימות הטלוויזיוני בין שמיר לפרס לכלול בו גם את פרופ' אבנר שאקי, מחשש שקולה של היהדות הדתית־מסורתית לא יישמע במסגרת העימות.

הרעיון מעולה, אבל צריך להציג לשאקי תנאי: בפעם הבאה שתיערך התמודדות על תפקיד רב ראשי, תינתן האפשרות לשולמית אלוני להשתתף בעימות.

לא מעניין אותו

שמיר בבאר־שבע: "לא מעניין אותי טאבה — קודם נדבר על באר־שבע." יפה. שטאבה לא מעניינת אותו — זה לא חדש. מכיוון שתוצאות הבוררות היו ברורות מראש לכל מי שהיה באזור לפני מלחמת ששת הימים, הרי ברור ששמיר ויתר על טאבה ביודעין, לצורך מימוש הסכם הרוטאציה. מאחורי הביטוי הזה, "מימוש הסכם הרוטאציה", עומד רהיט פשוט — כיסא. אבל מה יש לדבר בהקשר הזה על באר־שבע?

שאקי - קולה של היהדות הדתית

עוף מוזר - שצ'ראנסקי

במקום תושבי הנגב הייתי מתחיל לחשוש שמאחורי הדברים האלה עומדת הבוררות (או הפישור) בנושא באר־שבע.

שידורים

פתיחת שידורי הבחירות לא הצליחה בינתיים לעורר את המערכה. היום הראשון לשידורים היה אנמי למדי. אבל אולי כדאי לאמץ את השיטה של ריכוז ברבורי הפוליטיקאים לשעה אחת ביום גם לאחר הבחירות? המזוכיסטים ישבו באותן שעות סביב המקלטים, ובשאר השעות נהיה פטורים מהעונש.

נאצים

בעת כתיבת שורות אלה טרם ידוע מה היתה החלטת ועדת הבחירות המרכזית בנושא פסילת רשימת "כך", אך ברור שגם אם הרשימה תיפסל המערכה טרם נגמרה והדיון בבג"ץ עוד לפנינו. אבל חשיבות ההחלטה שתיפול — תהיה אשר תהיה — היא מזערית. הסרטן הגזעני שפשה בחברה הישראלית לא ייעקר מתוכה — עם כל הכבוד — גם לאחר החלטת בג"ץ זו או אחרת. הגיע הזמן לבדוק מה איפשר את התפרצות המחלה והתפשטותה. רק עיוור לא יראה את טביעות אצבעותיה הגסות של התורה הזו בפקודות המעצר שנתן הנצר המעוות של התנועה הקיבוצית, מח"ט גבעתי. "אם לא תשברו רגליים — לא עשיתם כלום. שיידעו הערבים לא להתפרע". לקרוא ולהקיא.

אינו יעשר

נתן שצ'רנסקי דחה הצעות מהמערך ומהליכוד למקום ריאלי ברשימותיהם. מה חשובות הדיעות, מה חשובה הדרך? העיקר השם. שצ'רנסקי הוכיח שהוא הרבה יותר ישר מהפוליטיקאים. אפילו 216,000 ש"ח (ארבעים ושמונה משכורות של 4500 ש"ח), פלוס פנסיה, טיפול רפואי חינם והטבות אחרות לא קנו אותו. עוף מוזר.

פלו"ג'ו

אני לא יודע מה איתכם, אבל הבחירה שלי ברורה. אתם יכולים להמשיך לדבר על סמים, סטרואידים וכל מה שאתם רוצים, אבל האיילה השחורה וארוכת הציפורניים היא הבחירה שלי.

● גב"ש

צש
צד שני
מפלגה אחת ולתמיד

הקרב האחרון החל.
הפעם זה בטלוויזיה.
את עשר הדקות המוקצבות לנו לא נבזבז. לעומת זה "שרוול הפקות" עשו זאת שוב.
בהברקה חסרת תקדים אנחנו נרתק את קהל הצופים לשעה שלמה כל ערב. והכל־הכל הסברה שלנו, הכל־הכל לטובתנו, משדרי הבחירות יהיו שלנו.
קהל הצופים יתבקש לצפות במכשיר בצידו השני, כי "צד שני" זה אנחנו. וכך, כשהצופים יחסכו מעצמם את התמונה, יתרכזו רק בקולות הבוקעים מן המכשיר וכל המסרים של המפלגות יתבלבלו במוחותיהם, אנחנו בהכרח נזכה, אנחנו, הצד השני, נצבור כוח ממשדרי כל המפלגות.
שישים דקות בערב יעמדו לרשותנו, כי אנחנו מן הצד השני.

גם ל־T.V. יש "צד שני"
גם ל"צד שני" יש T.V.
ערב ערב אנחנו בשעה 21.35 בצד הנכון

● ש.ק.

צד שני - 23 אחד קדימה

מקום אחר

כל נדרי וושינגטון

מבחינה יהודית, וושינגטון איננה ניו־יורק, ורוקוויל, עיירת מגורינו, איננה ברוקלין. ובכל זאת, כל בתי הספר ברוקוויל סגורים ביום כיפור. ביום שלפני — עוסקות רשתות הטלוויזיה בסיפורו של החג הקדוש הזה, ובכולם, כאילו נדברו ביניהם, יש מישהו שמסביר ברצינות כללי צום. לקראת רדת הערב הכל איחלו "גמר חתימה טובה", ואנחנו היינו כבר כמו אחרי שטיפת מוח. וכך לבשנו חולצות לבנות, נעלנו נעלי ריבוק והחלטנו לממש את הזמנתו של רביי מתיו סיימון לבוא לתפילת כל נדרי בקהילת "בני ישראל" הקונסרבטיבית.

בדרך נזכרנו שיש לנו בעיה עם כיפות, טליתות ומחזורי תפילה,ועוד עלה בדעתנו, שצריך היה לגשת מראש ולהסדיר את בואנו, לקבל כרטיסים ומקומות מסומנים ולהתנהג כמו באמריקה. מילא, נרגענו, ניכנס לרביי סיימון, הוא כבר יסדר לנו כיפות ויושיב אותנו במקומות. כדי להגיע אליו נקי־כפיים ולבב, כנדרש ביום הקדוש הזה, ויתרנו על המכונית וצעדנו ברגל.

להיכנס לרביי סיימון סמוך לתפילת כל נדרי? איפה. כבר מרחוק ראינו שמדובר באירוע גרנדיוזי. כושים לבושי חליפות חגיגיות עמדו ברחוב שלפני הקמפוס של "בני ישראל" וכיוונו את התנועה הזורמת למגרשי חנייה חלופיים. בלובי של הקמפוס ניצבו דיילות תימניות, נטלו את הכרטיסים וכיוונו את המשפחות, הלבושות הדר, למקומותיהם. עניין הכיפות נפתר בקלות: צעירה בלונדינית הובילה אותנו לפינה מיוחדת שבה המתינו מאות כיפות־משי לבנות, רשת דקורטיבית לשיער האשה, מחזורי תפילות וטליתות חדשות באריזה. עניין מקומות הישיבה היה מסובך יותר. רביי סיימון מתקדש לאירוע. אי־אפשר לפגוש אותו. אין סיכוי שהמקומות שיועדו לנו אכן נשמרו.

האולם הגדול על אלפי (כן, אלפיו) מקומות הישיבה שהוכנו התמלא וכבר התמלאו גם האודיטוריום והחדרים שהוכנו מראש. מיקרופונים משוכללים הודיעו על פתיחת הטקס, ולפתע, כמו משמים, הגיעה אלינו, העומדים עדיין בלובי, רינת כל־נדרי. בעיצומה של התפילה הנוראה הזאת גילינו, שאנחנו איננו היחידים ללא כרטיסים. בלובי כבר הצטברו כמה עשרות פליטים כמונו ששכחו להצטייד בכרטיסים מראש, או שסתם התגנבו חרש לבית התפילה, לחסוך לא מעט דולרים אבל לא לוותר על מחילת נדריהם ביום הגורלי הזה.

לזכות בית התפילה ייאמר, שהוא לא שכח את מי ששכח להצטייד בכרטיסים. עד מהרה הגיע מישהו הדור, כראוי לחג, מצויד בתיק ג'יימס בונד ומכר, במקום, מקומות לתפילה. אפשר לשלם במזומן, בצ'ק או בכרטיס אשראי. אורחיו האישיים של רביי סיימון פטורים. מקום באולם הגדול כבר אין, אבל לא נורא, הרמקולים מעבירים את התפילה והמילים הארמיות רבות החזן ממילא נבלעות בשירה המופלאה המבקיעה עכשיו שערי שמים. הסקרנות גוררת אותנו להציץ לבימה של האולם הגדול. מאיפה המקהלה הזו? גם כאן הפתעה: הבולטות בזמרות היו שתי כושיות, שהתפילה עתיקת היומין נשמעה בפיהן כקונצרט אופראי. אחר־כך יתברר שהן גם מתפרנסות משירה. לא, לא בדקנו אם הן יהודיות, ובעצם מה זה חשוב.

למי שרגיל למהומה ומבולקה של בתי־הכנסת בארץ, הקהל ייראה קפוא במקצת. למרות שבין הבאים היו הרבה מאוד צעירים שבאו עם ילדיהם, הכל היה ממושטר. לא היתה התרוצצות ילדים והקהל לא הסתובב ולא שוחח בינו לבינו. איש ואשתו וילדיהם עמהם ישבו דרוכים, קוראים במחזור (בצד האנגלי — ככל שהבטתי לא ראיתי שמישהו פתח בצד העברי הנמצא בכל מחזור) ושפתיהם במילים הזרות והמשונות הללו. כשנפוגים הצלילים האחרונים של תפילת כל נדרי מתייצב רביי סיימון מול המיקרופון. הדרת הקדושה עוד נחה על כתפיו, ובחלל האולמות כמו מלאכי עליון מרחפים מעל לנהרה, אבל, זו אמריקה — ראשית מחויבים לסדר הטוב.

סידרת ההודעות הארוכה מתחילה בפנייה לבעל מכונית ביואיק כחולה שמספרה כך וכך: הוא מתבקש להזיז את מכוניתו החוסמת את התנועה במגרש החנייה. אחר־כך הודעה רשמית על כינוס אסיפה שנתית של בעלי המניות של בית־הכנסת, שתתקיים בקרוב, וכן הודעות על רשימת השירותים שבית־הכנסת מעניק. מחר,יום הכיפורים, תהיה הרצאה על יהודי בריה"מ. לבסוף נושא רביי סיימון דרשה קצרה שעניינה כמיהה לעולם טוב יותר, ועכשיו להמשך התפילה.

ברגע זה קמים יהודים רבים, מטוהרים מחטאיהם ופטורים מנדרי השנה שעברה. חשבונם עם אלוהיהם נשלם והם יכולים כבר לצאת. לא בדקנו כמה נשארו להמשך תפילת יום הכיפורים, לא תהינו כמה מהקהל הזה חוזר עכשיו הביתה לארוחה טובה. יצאנו גם אנו.

בדרך הביתה החלטנו להציץ למרכז יהודי אחר, שבו התקיימו שני מניינים. האחד של עדת "עזרת ישראל האורתודוכסית", והשני של יוצאי איראן בוושינגטון. סך הכל היו כמה עשרות בכל אולם. מסדרון צר הפך את שני האולמות למשהו אחד, רוחש תנועה ועממי מאוד. אפשר היה להרגיש כמו בבית: ילדים מתפרצים ומשחקים בין הוריהם העומדים בתפילת שמונה־עשרה, יהודי במגבעת מזרח־אירופית מריח ולריאן ונראה כאילו הוא מתכוון, אכן, לצום. ישראלים מהשגרירות מתווכחים בחוץ על שוק המניות (האמריקאי), מישהו מעיר בכעס למישהי על שהעזה לעבור לרגע מעזרת הנשים שבירכתי האולם לומר משהו לבעלה.

גם כאן חילקו כיפות, מחזורים וטליתות. אבל בסוף, כשהסתיימה התפילה, עמד הגבאי, שכאילו הועתק זה עתה מבית הכנסת בישראל, והשגיח בפתח שלא יסחבו לו. הוא הכין מלכתחילה ארגז ובו אסף את מה שהמתפללים התכוונו לקחת עימהם (בהיסח הדעת, כמובן), בעיקר מחזורי תפילה. אולי כדי שאפשר יהיה להגיד בבית עוד פעם "כל נדרי".

● זאב צחור

אצל רביי סיימון זה נראה אחרת (יום כיפור, ציור של מאוריצי גוטליב)

הלו... חותם

דברי רכילות והתבטאות גסה

מה הטעם מצאתם לבזבז מקום בעיתון שאמור להיות רציני, על כתבה כל־כך מרושעת,רכלנית וריקה, כמו זו של ורד לוי "אשת חיל"? ("חותם" 23.9).

ורד לוי כנראה מאוד מתוסכלת ומלאת קנאה כלפי אשתו של גדעון רייכר שנאהבת על־ידי בעלה, חרף היותה "רק" עקרת־בית המוצאת סיפוק במה שהיא עושה.

אם לוורד לוי יש בעיה בקשר לגברים האוהבים את נשיהם ואינם חוששים להכריז על אהבתם ברבים, שתטפל בבעיה אצל אדם המוסמך לטפל בבעיות רגשיות של בני־אדם, או, כבמקרה הנדון, ישר עם "הנאשם" עצמו, היינו, רייכר, בצורה עניינית, תרבותית וללא פגיעות והתבטאויות גסות, בפרט על גבי דפי מוסף ב"חותם". דברי רכילות אינם יאים ולא מכובדים לעיתון כשלכם. הייתי מציעה לוורד לוי לנסות למצוא תעסוקה יותר מתאימה לסגנונה באחד השבועונים הרבים המופצים כאן בארץ.

בברכת שנה טובה
חנה גולדשטיין
חיפה

סיכון מול סיכוי...

כהרגלי פתחתי את המוסף "חותם" 30.9.88 ונוגה טור אישי של נפתלי להב "החמטור", חשבתי לעצמי, הנה רק אתמול היו לו טענות כנגד העיתון ובעת יש לו, כבר הזדמנות לאזן במשהו את המוסף "השמאלני־אשפיסטי".

אולם למקרא רשימתו, לא ידעתי אם לצחוק או לבכות. נפתלי, כך הבנתי, מנסה להאיר את עיניהם של השמאלנים התמימים, שמוכנים ללכת שבי אחרי התבטאויותיהם של אישים מרכזיים באש"ף ומאמינים גם באפשרות של הידברות עם נציגי הארגון. כל זאת כאשר קם לו גוף הנקרא "חמאס", שהוא גוף דתי־מוסלמי־קיצוני, אשר יצא באמנה משלו הקוראת להקמת מדינה פלסטינית, ששיטחה מן הירדן עד הים... (ומזכיר את הקנאים שלנו, קרי גוש־אמונים, כהנא ושאר נאמני ארץ־ישראל השלמה בכל מחיר) ללמדך, ראו עם מי יש לכם עסק. וגרועה מכך, גורס נפתלי, היא הסכנה הקיימת בהתפשטות ה"חמאס" לתוך גבולות הקו הירוק והשפעתו על בוחרים ערבים אזרחי ישראל, אשר (ר"ל) יצביעו עבור מפלגה מסוימת... (איזה מפלגה למשל? את התשובה לכך משאיר נפתלי לקורא האינטליגנטי.) כלומר, אף אם אש"ף התמתן במשהו, אין הדבר מעלה או מוריד. הנה קם ארגון קיצוני וקנאי ביותר והוא זה הנותן את הטון ועל פיו יישק דבר. אגב, האם אין ה"חמאס" תוצאה ישירה, נוספת, של מחדל מדיני שנמשך למעלה מעשרים ואחת שנה בהן לא באה על פתרונה הבעיה הפלסטינית?

נפתלי ידידי, מדינה פלסטינית קום תקום בעתיד, וזה כנראה תהליך בלתי נמנע. היום הפלסטינים כבר לא יסתפקו בפחות ממדינה עצמאית ב"שטחים". איזה מדינה זו תהיה, קשה לדעת מראש. ייתכן שמדינת הלכה מוסלמית־קיצונית עוינת לישראל, או אולי מדינה פלסטינית־חילונית ידידותית אשר פניה לשלום, הכל פתוח. זאת שאלה שלא נדע עליה את התשובה, אלא אם כן ניתן לה צ'אנס. יש כאן סיכוי מול סיכון וישראל, מתוך עמדה של כוח וחוזקה, יכולה להרשות לעצמה סיכון מחושב זה. אגב, תמיד יהיה לנו קל יותר להתמודד מול מדינה פלסטינית עוינת מאשר מול עם חסר זכויות ונטול הגדרה עצמית תחת שליטתנו.

דורון מסקטור
מרחביה

מארץ רחוקה

היכן כדאי לקנות מילון עברי־עברי?

מבחר לא מבוטל של ספרי עברית ויידיש בחנות הספרים של שכטר. אני, כמו קונים אחרים, מהלך בין המדפים, מעלעל, מעיין, מברר מחירים. פתאום נופל מבטי על ארבעה כרכים של המילון העברי־עברי החדש של אבן־שושן. כבר זמן רב אני מחפש את המהדורה החדשה, שהיה קשה להשיגה בארץ. שכטר נוקב במחיר: 75 דולר, היינו כ־123 ש"ח. "יקר מרי" אני פוסק באוזניו. הוא מחייך ואומר בעברית מתובלת בעגה המקומית "אתה טועה מאוד".

ובכן, שכטר, אני מתנצל. בחנות מרכזית מאוד, בטבורה של ירושלים, ראיתי השבוע את אותה הסחורה. המחיר: 190 ש"ח.

כיצד מגיעים לקונצרט בהוליווד־הול?

לכל המתעתדים לשמוע קונצרט בהוליווד הול (20 אלף מקומות ישיבה) הנה מדריך תמציתי כיצד להגיע לאמפיתיאטרון הנ"ל הנמצא בלוס־אנג'לס: נוסעים במכונית מאיזור המגורים כחצי שעה בממוצע אל מגרשי החנייה של הוליווד הול, אלו הרחוקים מן המקום. אסור להסתכן בשום אופן ולנסוע אל המגרשים הקרובים. הדבר עלול לעלות בהמתנה באורך הקונצרט כולו. מחנים את המכונית בחנייה כפולה במגרש המרוחק והולכים אל תחנת האוטובוס המהיר המסיע מן החנייה אל הקונצרט. עומדים בתור כרבע שעה, אחר־כך עולים ומשלמים שני דולר. נוסעים כעשר דקות, יורדים והולכים עוד עשר דקות עד היעד.

במחצית השעה שלפני תום הקונצרט צריך להשתדל לנוע בזהירות אינדיאנית אל אחד מפתחי היציאה, שם מתברר שמאות כבר הגיעו קודם. הולכים כרבע שעה עד תחנת האוטובוס, מחמת הצפיפות ממתינים כחצי שעה עד בואו, ואז נוסעים עוד עשר דקות עד המכונית. שם ממתינים עוד 20 דקות עד שהנהג בחנייה המשולשת יואיל לפנות מקום.

הדרך פנויה. עכשיו נוסעים חצי שעה נוספת במכונית הביתה. איך אמרו זוג הישראלים־היורדים באוטובוס? הכל חוויות.

איך מזהים בקלות ישראלי בארה"ב?

בכניסה לחנויות רבות בארצו של הדוד סם, נוטלים את התיק ומפקידים בידי הלקוח מספר. ביציאה מקבלים תמורת הפתק את התיק.

נכנסתי בפעם הראשונה. "את התיק בבקשה", אמר איש הביטחון שעל המפתן. באופן אוטומטי פתחתי את הרוכסן (של התיק). ותוכנו של התיק נגלה לעין־כל. האיש צחק ושאל: "אתה ישראלי?"

איפה כדאי לקנות פלפל

בערים שונות לא מתביישים לבקש 8 דולר עבור צלחת חומוס עם פלפל. אבל יש חריגים: במסעדה הלבנונית בפילדלפיה עולה התענוג רק 3.5 דולר. גם בקוויבק, קנדה (כן כן, גם לא הרחק מן הכניסה אל הקוטב הצפוני הגיעה הבשורה הטעימה) נסו. הטעם — כמו בבית.

אפילוג

בגבול קנדה ארה"ב, באיזור פורט־ארי (סמוך לבפאלו) אנחנו מבחינים ב־50 דגלי מדינות ארה"ב מתנופפים ברוח הקלילה. "איפה דגל ישראל?" שואלת אותי אורנה. "את טועה," אני משיב בטון דידקטי. "אילו הם דגלי מדינות ארה"ב".

"זה העניין", היא אומרת "זה בדיוק העניין".

● אלי הכהן

מעקב

יש מקרים מסוימים שייתכן

צילום: מאיר פרטוש

משוחרר מזמן, הדסי. "אז מה זה כל כך דחוף?"

שני העדים בפרשת הריגתו של תושב הכפר נ'ח, מעוז עבדול רחמן איבראהים ימין, על־ידי החייל יוסי הרסי, נעצרו ביום שלישי 4.10.88 על־ידי משטרת ישראל, לארבעים ושמונה שעות.

לטענת המשטרה נעצרו השניים בחשד שמסרו לבא־כוח המשפחה, עורך הדין דרוויש נאסר, עדות שקרית בשבועה.יחד עם זאת הוסיפה המשטרה כי יש אפשרות לשחררם לאחר החקירה, אם יתברר שאין חשד לעדות שקר.בתחקיר שפורסם בגיליון "חותם" (מס' 36, 2.9) אודות הפרשה, הסתבר שלא נערכה חקירה מעמיקה של הנושא, לא על־ידי משטרת ישראל ולא על־ידי המשטרה הצבאית החוקרת, וכי גירסת שני העדים מתגלה מנוגדת בתכלית לתיאור המקרה כפי שסיפרו החייל הרסי ושעליו צוין לשבח על־ידי סגן־ניצב יעקב שובל ממשטרת פתח תקווה.

בערב החג פנינו לסגן־ניצב יעקב שובל, מפקד משטרת פתח־תקווה כדי לברר באיזה שלב נמצאת החקירה.

מדוע לא נגבתה עד היום עדות משני העדים שדיווחו על המקרה?

"מה שעושים העדים ועורך־דינם זו פשוט התחמקות. הם מתחמקים מלבוא לחקירה."

מדוע אינך מפעיל את סמכותך ומאלץ אותם למסור עדות?

"בסך הכל הם באים כדי לסייע. אחד שבא לסייע, אינני נוהג לנקוט כנגדו באמצעים כמו שאנקוט כלפי מי שחשוד במשהו. צריכה להיות הגינות. מכיוון שלפחות על פני השטח נראה לי שהם כן רוצים לסייע, אינני יכול לנהוג עימם כמו עם עבריינים. התנהגות המשטרה כלפי עדים אינה כמו התנהגות המשטרה כלפי חשודים. אם נתייחס אל עדים כמו אל חשודים, אנשים לא ירצו לבוא להעיד."

ובכל זאת, מדובר בעדות מרכזית בחקר הפרשה כולה

"יש הבדל בין עדות טרייה שסמוכה לאירוע, לבין 'הסיפור' שלנו,בו העדות הגיעה למשטרה רק שבועיים אחרי האירוע."

מה ההבדל? הרי מדובר לפחות בחשד להריגה?

"החשיבות אחרת, המיידיות שונה. אילו החייל היה עדיין במעצר, וצריך היה לדעת אם לשחרר אותו או לא, היינו צריכים לחקור את העדים בדחיפות. החייל הרי כבר משוחרר מזמן, הוא כבר אינו במעצר, אז מה זה כל כך דחוף?"

האמנם סגן ניצב שובל? האם הייתם נוהגים כך גם אילו היה מדובר בהרוג יהודי?

"יש מקרים מסוימים שייתכן."

באילו מקרים?

"אם לא מאתרים את העדים. שלא תהיה לך טעות, אני רוצה את 'ההם' לא פחות ממך, אם תצליחי לסדר שהם יבואו לחקירה זה טוב מאוד."

★

המשטרה, מסתבר, החליטה בסופו של דבר לא להמתין עד ש"על המשמר" יביא אליה את העדים. גם דבריו של סגן ניצב שובל מלפני מספר ימים, לפיהם אין המשטרה נוהגת עם עדים כמו עם חשודים, קיבלו תפנית מפתיעה. השבוע, כאמור, הוציא שופט השלום בפתח תקווה צו מעצר כנגד השניים. עוד לפני שנחקרו ידע בא־כוח המשטרה לספר כי "השניים שיקרו בעדותם".

המשטרה הצבאית, מצידה, ממשיכה בחקירתה."אבקש לוודא הגעת המקומיים [שני העדים, ט.ב.ז] למשטרת פתח תקווה תוך תיאום עם חוקר מרחבי המטפל במקרה, זאת לא יאוחר מיום 28.8.8" כתב חוקר המשטרה הצבאית לעורך־דינה של משפחת ההרוג, דרוויש נאסר, "והיה והעדים לא יגיעו לחקירה עד למועד שנקבע, ניאלץ להסתפק בתצהירים שהוגשו ללא בדיקה נוספת של הטענות המועלות בהם. להמשך טיפולך"

זהו."מקומי" נהרג וקיימת גירסת המקרה כפי שנמסרה על־ידי ההורג. אם מישהו טוען שקיימת גם גירסה הפוכה, חובת ההוכחה עליו. יביא עדים — טוב. לא יביא — עוד יותר טוב.

● טלי ברזילי זוננפלד

שמואל בונים

לברצלונה? — לא!

זהו, החלטתי, סופית – אנחנו לא נוסעים ב־1992 לאולימפיאדה בברצלונה. מי שרוצה שייסע; ישראל – לא.

העסקנים והפרשנים למיניהם ודאי יקומו צעקה: "מה זה?! פורשים מן העולם? נוטשים? לג'מאיקה זה נאה ולנו לא נאה?" או שיצעקו: "זהו, תשכחו מברצלונה". מה זה כל עניין האולימפיאדות הזה? אנשים אחוזי אמביציות מוכנים לעשות הכל, וכשאני אומר הכל אני מתכוון הכל, כדי להתבלט. זה ממש חולני. השיגעון הזה להגיע ראשון מנקודה A לנקודה B כדי שכולם יקנאו. מאוד לא חינוכי. וחיבוקי הצביעות של העומד על דוכן 2 את מספר 1 ומספר 3 עם חיוך חמוץ, בטוח שנעשה לו עוול, הרגשה שתלווה אותו עד סוף ימיו. ומה על זה שמגיע לקו הגמר בריצת 5000 כשהקהל כבר הלך הביתה? וזאת לאחר שבמשך ארבע שנים רץ יום־יום את המרחק כמו מתל־אביב לחדרה וחזרה.

אז, אני שואל אתכם: היה כדאי? המוטיבציה? זהב? שטויות. רק כסף, כסף, כסף, ואנחנו משלמים. ועוד איך! כמו שאמר צ'רצ'יל: "מעולם עוד לא עשו רבים כל כך, לכל כך הרבה למען מעטים כל כך".

או משהו דומה. ומה על הדפורמציה שהאומנים עושים לגופו של הספורטאי? השחייניות שרירות – פחד. מרימי משקלות, שוקלים 140 קילו – בפי הפרשן). ללא חזה – נורא! והצעקות! הצעקות של המאמן, אם חלילה נכשלת. העוול למשוב שגזלו ממנו את הירושה. ואני, לבבי על הילדות העמדות במרית המועצות. גזלו מהן את הילדות התמימה, את הנעורים העליזים והפכו אותן למכשירים מעופפים. וכל זאת בשביל מה? ואפסי עוד" חולף והחמגון בטעות. BIG DEAL. זה אולי היה טוב בספרטה לפני אלפי שנים, הספרטנים צמאי הדם האלה, ואז באולימפיאדה חלק מן ההכנות למלחמה, אבל היום, בעולם הנאור?.. שרירים, זה הכל? (פרופ' איינשטיין היה אפילו אריק איינשטיין כבר לא משחק כדור(סל), יגיע יום, והוא לא רחוק, בו האדם החשוב יעמיד רובוטים זה מול זה להתחרות בהרמת משקלות. אבל עד אז – בני־אדם, שבו בבית, קראו ספר, צאו לטייל עם נערה (עם חזה!) בשפת הים לראות את השקיעה... חסר מה לעשות? רצים!!! לאן?

אני לא מבין את המדינות. הפיליפינים, למשל, שלא זכו מעולם במדליה, מבטיחים מאה־אלף דולר לפיליפיני אשר יציב כף רגלו על דוכן המנצחים. מצב הכלכלה קטסטרופלי, המצב הפוליטי – שלא נדע, וזה מה שיש להם בראש, לפיליפינים האלה, – מדליה! אגב, אני אגלה לכם דבר שאולי לא ידעתם: מנין צצו מאות קוריאנים שואגים בהתלהבות ומוחאים כפיים לעודד, למשל, ספורטאי מכוויית, ארץ שלא שמעו אפילו את שמה? מתברר שאיש עסקים קוריאני ממולח מספק לארצות השונות "שואגים" תמורת תשלום. עסקים, רבותי, עסקים. כבר אי־אפשר להאמין לשום דבר. אני גם לא מאמין לכל המבצעים של הקפיצות למיניהן, מה, כבר ביטלו את כוח המשיכה של כדור הארץ? יש פה איזה טריק.

זהו, סופית – לא נוסעים לברצלונה. ואם, בכל זאת, על אף האזהרות שלי תתקיים האולימפיאדה כי ב־1992, אני מסכים שרק אחד ייסע – טלקי. אמנם צליל הדיבור שלו מרדים, אך כדאי וכדאי לעשות מאמץ ולא להירדם: ולו רק בגלל העברית העסיסית שבפיו: "זה מתנה של טבע, לא תמיד סגולה של פרט", "קשה להאמין מה שהגרמניות מסוגלות לעשות באיזור הכתפיים", "זה לא רק שאלה של יוקרה, זה גם שאלה של רצון חזק", "משהו לא הולך אצל הרומנים, וזה שנים רק גברות בשחייה", "היכולת הפיזית, הפסיכית, הנפשית מתחברים. זה הכל הולך יחד". וכו' וכו' – פנינים.

עניין של מנטליות

„הזניה של המקצוע", קורא אלוף (מיל.) מאיר זורע להתאגדויות פוליטיות של קצינים, ולפיכך הסכים להשתתף בכינוס של מועצת הקצינים לביטחון ולשלום (לא לבלבל עם המועצה לשלום ולביטחון), כמרצה־אורח בלבד. למחרת מצא עצמו בעיתונים משויך רשמית לחבורה והוא כועס. דעותיו הפוליטיות, למותר לציין, השתלבו יפה בנאמר באותו כינוס. „הבעיה המרכזית אינה הבעיה הפלשתינית" אמר זורע, „אלא בעייה המנטליות הערבית"

מאת רפי גולן

צילם בועז לניר

ז רו כועס — על הפוליטיקאים, על זהמרה ישראליות, על שמעון פרס — אבל מכיוון שאני הייתי בטווח הירי, החליט לטווח את העיתונות. לפני כשלושה שבועות הוא הוזמן להופיע כמרצה־אורח במועצת הקצינים לביטחון ולשלום, אותה קבוצה הנתמכת על ידי [...]ליכה. מכיוון שהוא מתנגד עקרונית להתאגדויות פוליטיות של קצינים („הזניה של המקצוע", וניצול המוניטין של צה"ל למטרות פוליטיות, כדבריו), סירב להשתתף בכנס. רק לאחר מאמצי שכנוע ולאחר ששמע שגם אלוף (מיל') שלמה גזית יבוא להרצות לפני אותה קבוצה, נתן את הסכמתו.

אך כותרות העיתונים למחרת טפחו על פניו. כל העיתונים דיווחו על הכנס ועל דבריו של זרו, אך אף אחד מהם לא מצא לנכון לציין — על אף שחזר והדגיש את העובדה הזו — שהוא השתתף בכנס לא כתומך, אלא כמרצה־אורח. לאור כל זאת, אין פלא [...] שיש לו הרבה מה לומר היה קשה לי מאוד לשכנע אותו להתראיין.

הקונטצניק בן ה־65 ממעגן מיכאל נושא על כתפיו מטען צבאי, בטחוני ואישי כבד ומרשים. הוא שירת בהגנה (כולל מנגנון הקבע), בצבא הבריטי, בצה"ל הגיע לדרגת אלוף ושירת: פעמיים כראש [...], כראש אג"מ וכאלוף פיקוד הצפון ורק תקלה בלתי צפויה, [...] „ליל הנחשונים" המפורסם, (תמרון גיוס האחר באפריל 59', [...] והשמעה ב„קול ישראל" קריאה לגיוס המוני של יחידות מילואים. הקריאה התפרשה ככניסה למצב של מלחמה ועוררה

„השחיתות הכי גדולה היא של שתי המפלגות הגדולות. למשל — חוק באדר־עופר זה שחיתות. שני הגופים הפוליטיים הגדולים במדינה התאגדו על מנת לעשות בכספי ציבור פעילות פוליטית"

[...] ובהלה), מנעה ממנו את תפקיד הרמטכ"ל. אז, בשנות החמישים, עוד היה מקובל, לפעמים, המנהג המוזר, שאנשים נאלצים על טעויות ותקלות בתחום אחריותם, גם אם הם, באופן אישי, לא היו אחראים לתקלה ומנהג זה מוצה, לגבי זרו, במלואו. [...] היה מנהל מינהל מקרקעי ישראל, חבר כנסת מטעם [...], נציב קבילות חיילים (לאחר מלחמת יום כיפור) ומבקר [...] הביטחון. בכל המסלול הארוך הזה, שמטבעו הוא רצוף [...] ומאבקי כוח, תוך חברות פעילה ורבת שנים בקיבוץ, [...] לשמור על שמו כאיש שפיו ולבו שווים. לא במקרה [...] בכל פעם שעולה על סדר היום הציבורי נושא רגיש [...] לבדיקה, כוועדות חקירה ובדיקה למיניהן.

[...] אלה השתחרר בנו הבכור משירות בצה"ל, בדרגת תא"ל. [...] הראשון עומד לפני גיוס. שניים משלושת בניו נפלו במלחמות ישראל.

[...] כאילו אמרת באותו כנס, שהבעיה העיקרית באזור אינה הבעיה הפלשתינית, אלא המנטאליות הערבית.

[...], זה משובש. אמרתי, שהבעיה המרכזית אינה הבעיה הפלשתינית, לא האמנה. הבעיה שלנו היא שאיננו מתייחסים [...] אלא לדעות. כל הוויכוח בארץ מתנהל מבלי להכיר את [...].

הערבים מצליחים למכור דיסאינפורמציה לא רק לכל העולם, [...] גם לנו. השקר העיקרי הוא שהבעיה הפלשתינית היא לב [...], ואין זה כך.

הסכסוך במזה"ת לא נולד עם היוולד הבעיה הפלשתינית, אלא [...] לפני כן, עם תחילת התיישבות היהודים בארץ־ישראל, והוא [...] באותה מתכונת, באותן סיסמאות ובאותן מטרות עד ימינו. [...] אותו סכסוך עצמו מימי „השומר" ועד ימינו — האם יהודים [...] להתיישב בארץ־ישראל.

את „העם הערבי הפלשתיני" אנחנו מוצאים לראשונה ב־1964. [...] אז, הם אמרו שהם עם פלשתיני. אין לי ויכוח איתם על זה. [...] אנשים מסוימת אומרת לעצמה ולעולם שהם קבוצה — [...] יש להם זכות התארגנות. שיהיה להם לבריאות. אבל המושג „העם הערבי הפלשתיני" לא נוצר אלא ב־1964, והסכסוך החל [...] לפני־כן. אני לא רואה כל הבדל — והם עצמם לא ראו כל [...] עד 1964 — בין הערבי הסעודי, המצרי, וודאי לא הסורי [...] הלבנוני, שמדברים בניב דומה לפלשתינים. לעם הערבי חיו ויש [...] מדינות. זה כאילו אנחנו היינו אומרים: יש לנו מדינה ששמה [...] ישראל. זו מדינה של יהודי, נניח, מזרח־אירופה. עכשיו [...] גם מדינה ליהדות תימן ומדינה ליהדות ספרד. זה [...] אותו דבר. כך שכל הדיבורים על כך שלב הסכסוך הוא [...] הפלשתינית — אין להם יד ורגל בהיסטוריה.

„יש מחשבה ובפרקטיקה האיסלמית דבר שנקרא 'דימי', אנשי חסות... עניין הדימי מוטבע בנפש הערבים. אותו חוסר־יכולת להתפשר"

[...] זה פלשתינה שעליה מדובר? ואני שוב מדגיש — [...] על עובדות. פלשתינה מוגדרת במנדט שנמסר על־ידי [...] לבריטניה בגבולות מסוימים. אגב, גם באמנה [...] „פלשתינה" בדיוק באותם גבולות של המנדט [...] מ„פלשתינה" זו כבר נמצאים בידי הערבים, [...] שצ'רצ'יל, במקום ליצור בית לאומי בפלשתינה [...] על פי המנדט שהוענק לו, תלש אותה מן המנדט [...] אותה לאמיר עבדאללה, שומר המקומות הקדושים [...] גורש על ידי יריביו, בכך בגדה בריטניה [...] שהופקד בידיה. כך שאפילו גוויה שאכן מגיעה גם [...] — הרי יש להם כבר אחת. וכאשר ליהודה [...] שאפילו חלק מאתנו קוראים לה כבושה פוליטית [...] — הרי שעבדאללה פלש לתוכה ב־1948 פלישה [...] שהוכרה רק על־ידי שתי מדינות בעולם, אנגליה ופקיסטן. היא לא הוכרה אפילו על־ידי המדינות הערביות. כלומר, אין לחוסיין מעמד ביהודה ושומרון. אין לו אפילו מעמד ערבי, שלא לדבר על מעמד בינלאומי. אלה נימוקי, והם כולם עובדתיים.

אבל המצב הגיאו־פוליטי באזור השתנה ונוצרה בעיה פלשתינית, שהפכה להיות מוקד הסכסוך. האם פתרונה של הבעיה — ולצורך הדיון לא משנה באיזו דרך — לא יביא לרגיעה באזורנו?

עד עכשיו לא דיברתי על כלום זולת עובדות. אז אתה בא ואומר — העובדות השתנו לאחרונה. יש בעיה פלשתינית, או־קיי, יש. בוא נראה מה גרם לה להיווצרות הבעיה.

בתום מלחמת השחרור היו באזור מיליון פליטים. ארבע־מאות אלף פליטים ערבים כתוצאה ממלחמת השחרור, ושש־מאות אלף פליטים יהודים חסרי־כל, שרכושם הוחרם, מארצות ערב. הפליטים היהודים נקלטו על־ידי ישראל. נקלטו טוב או רע — זו אופרה אחרת. לדעתי הם נקלטו טוב, ולו היה צריך לעשות את זה עוד פעם הייתי קולט אותם מחדש, אפילו בברונים, אם צריך. שש־מאות אלף הפליטים היהודים כבר אינם פליטים. הם אזרחים לכל דבר. הבנים שלהם בוגרי בתי־ספר תיכוניים ודוקטורים. יש להם ייצוג בכנסת ובכל שכבות הציבור בארץ.

מה קרה לארבע־מאות אלף הפליטים הערבים? ארצות ערב הביאו אותם — במכוון ובמודע — למצבם היום. הם הודיעו ברבים, קבל עולם, שזה קלף מיקוח. מי שעשה מהפליטים האלה קלף מיקוח — שיתקן את זה. על חשבונו. אנחנו צריכים לשלם גם בעד זה? לו רצה העולם צדק ויושר — הוא היה תובע את זה מארצות ערב. לא היום — עוד בשנות הארבעים והחמישים. כך שזה שיש בעיה פלשתינית — זה נכון. אני לא רוצה לשלם בעדה.

ועכשיו לעניין המנטליות. יש במחשבה ובפרקטיקה האיסלמית דבר שנקרא „דימי", אנשי חסות. התפישה אומרת, שהעולם הוא עולם שבו הערבים והאיסלם שולטים. כל מה שמחוץ לאיסלם — זה אויב, אשר כנגדו מחויב ג'יהאד, מלחמת קודש. זו דת שתלטנית. היו תקופות שבעלי דתות מונותיאיסטיות אחרות חיו טוב בתחומי האיסלם, אבל תמיד כאזרחי חסות. למשל: ליהודים ולנוצרים אסור היה לרכוב על סוס. פעם בשנה הם שילמו דמי גולגולת. הטכניקה של תשלום דמי הגולגולת היתה כזו, שמשלם המס לא נתן את הכסף לפקיד המוסלמי המקבל, אלא החזיק את הכסף ביד פתוחה כלפי מעלה והפקיד לקח. כך שאפילו היד שלו לא תהיה מעל היד של המוסלמי. אני בכוונה יורד לפרטי־פרטים של הדימי, כדי שתבין את המנטליות. כל מקום שכבשה החרב המוסלמית, כל מקום קדוש לנוצרים וליהודים — הופכים אותו למחראות, או — במקרה הטוב — למסגד. זו עובדה היסטורית שלגביה לא היה בשום ארץ ערבית, בשום תקופה בהיסטוריה — אפילו יוצא מהכלל אחד. אפילו במצרים של ימינו, שאינה מדינה דתית — הקופטים נרדפים. עניין הדימי מוטבע בנפש הערבים, אותו חוסר־יכולת להתפשר.

„אני לא רואה פתרון אלא בשינוי עמדת הערבים ובעקבותיה עמדת העולם. אנחנו לא צריכים לשנות דבר"

אני רוצה לגבות את המשפט האחרון גיבוי בעובדות. בגיל שש עברו עלי מאורעות עשרים ותשע ואני זוכר אותם כאילו היו אתמול. אני זוכר את מודעות האבל על הרוגי חברון. כל מה שעבר פוליטית בכל השנים הללו על היישוב ועל הערבים היה כך: שאנחנו — פוליטית — תמיד היינו אינקלוסיביים, בצורות שונות. דבר אחד היה ברור לציונים, מראשית התנועה הציונית בארץ: שיש ערבים בארץ שאיתם צריך לחיות בשלום. לא עלה בדעתנו לגרש מישהו מכאן, אלא להיפך — חיקינו אותם במנהגי הלבוש, בשיטות החקלאיות. הלכנו ללמוד באוהלי הבדווים איך לרעות צאן. הם, לעומת זאת, תמיד היו אקסקלוסיביים. כלומר — אין פה מקום ליהודים. מה היו ב־1947 תשובות היהודים להצעת החלוקה של האו"ם? איזה מיקי־מאוס של מדינה נתנו לנו? מה אמרנו? אמרנו כן. מה הערבים אמרו? תשפוט החרב.

החרב שפטה מספר פעמים ונתרחש מקרה היסטורי יוצא־דופן ויחיד: המנוצח אינו מסכים למו"מ עם המנצח (והוא, המנוצח היה התוקפן). בכל המקרים הדומים, פרט לשלנו, המוכרים לי, עשה אז המנצח — בתמיכת „העולם" כולו — כטוב בעיניו בארצו של המנוצח. עם היהודים מתנהג העולם אחרת ועוד אפרט הסיבות לכך.

נקודה נוספת: תמיד התיישר הציבור הערבי עם הקיצוניים. זו עובדה. במאורעות שלושים ושש־תשע נהרגו יותר ערבים בידי ערבים מאשר בידי יהודים. למעלה מחמשת־אלפים ערבים נהרגו על שיתוף פעולה עם הבריטים או עם הציונים. כלומר, בוא נניח שאנחנו מגיעים כבר להסכמה על מה שקרוי „הזכויות הלגיטימיות של הפלשתינים" שאני לא יודע בדיוק מה מתחבא מאחורי הביטוי הזה. אולי ערפאת יגיע על סיפוקו — מה שאינני מאמין, וזה כבר בתחום הדעות — אינני מאמין שהוא רוצה שלום, אלא אם כן ניתן לו גם את ירושלים וגם את זכות השיבה. תן לי את התכנית הציונית הכי יונית — האם היא תהיה מוסכמת על ערפאת? לדעתי לא. אבל זה כבר בתחום הדעות. מי לידי יתקע שג'ורג' חבש לא ימשיך בטרור? ואחרי ג'ורג' חבש — מי אמר שג'יבריל לא ימשיך? העובדות הן שהם תמיד התיישרו לפי הקיצוניים באותו יום.

אז למה העולם מאמין להם ותומך בהם? מאמין — אתמהה. תומך — מכמה סיבות. סיבה אחת כי יש להם נפט, סיבה שנייה: הם מנהיגים את העולם השלישי ויש להם רוב באו"ם. סיבה שלישית: הפלשתינים נמצאים בתנאים לא־אנושיים והעולם מרחם עליהם. אבל אסור לעולם, תחת הכותרת של תנאים יותר הומניים לפלשתינים, לדרוש מאתנו לשלם את כל החשבונות האלה. זה מעשה נבלה.

נדמה לי שכל מה שאמרת הן עובדות וזה מעמיד על ארבע רגליים טובות את התיזה שלך, שמרכז הבעיה אינו הבעיה הפלשתינית אלא אי־היכולת של הערבים להגיע לפתרונות הוגנים בגלל מנטליות שמקורה באיסלם. אם כך, מה הפתרון? הלנצח נאכל חרב?

רגע אחד. מה פירוש לנצח תאכל חרב? וכי אני בעד חרב? באותה הרצאה השתתף גם שלמה גזית. מתון, חבר מוצהר של מפלגת העבודה, והוא אמר שהוא לא רואה פתרון באופק של השנים הקרובות. מי אמר לך שאם אתה לא רוצה שלנצח תאכל חרב — אז לא תאכל חרב? אנחנו רצינו ללכת לששת הימים? אנחנו רצינו ללכת ליום כיפור? אז בכל זאת אכלה חרב. לכן אני אומר: הקריאה, „האם תמיד אברהם יניף את המאכלת על יצחק", או „הלנצח תאכל חרב", או „שלום עכשיו" — כבר עושה את השלום אפשרי עכשיו? בוא נעשה חשבון: מה צריכה ישראל לתת, על מה היא צריכה לוותר על מנת שיהיה שלום עכשיו? אתה תראה שהיא צריכה לוותר על עצם קיומה, כיוון שהוויתור המרבי שלנו, אינו מספק את דרישתם המזערית העכשווית של המתונים שבהם. אז זה סימן שצריך לרפות את ידינו ולומר שהשלום אפשרי עכשיו? זו הסיבה לא להכין עם למלחמה כי תקרה? אני לא רואה פתרון אלא בשינוי עמדת הערבים ובעקבותיה עמדת העולם. אנחנו לא צריכים לשנות דבר, זולת עשיית כל מאמץ להידברות אמיתית, דגש על „אמיתות", בניגוד להפרחת בלונים של „שלום".

והאם אתה רואה אפשרות שעמדת הערבים תשתנה?

לא בטווח הזמן הקרוב ולכן אני כל־כך מצטער. מפני שמי שצריך לשנות עמדות זה הערבים, והעולם צריך לחייב אותם לשנות עמדות. במקום זה הערבים לא משנים, הם אקסקלוסיביים. הם תמיד אמרו: או הכל או לא כלום. משווים את זה לשניים אוחזין בטלית, שני עמים על אותה פיסת קרקע. אחד אומר כולה שלי — זה נכון. שני אומר כולה שלי — זה לא נכון. אנחנו לא אומרים כולה שלי ואף פעם לא אמרנו. הדין אומר: יחלוקו. חילקו ב־1920, ב־1947 — זה עוד? או מה צריך לשנות? שניתן עוד? את כבשת הרש?

ומה עושים בינתיים? האם אנחנו יכולים להמשיך להחזיק אוכלוסיה כזו גדולה בלי זכויות אזרחיות?

צריך לתת להם את כל הזכויות האזרחיות, מלבד הזכות לבחור לכנסת שלנו. שיבחרו לפרלמנט אחר, בחלק השני של „פלשתין". ואת זה יש להם כבר היום. עשינו המון שגיאות. אחת השגיאות שממררות לי את החיים זה, שלא נהגנו בהם כמו באזרחים שווי־זכויות אחרי מלחמת השחרור. הרמנו את אלה שהלשינו לשב"כ, ולא נתנו להם זכויות של איש תחת גפנו ותחת תאנתו. אתה רוצה תחת גפנך? תפאדל. לא לוקחים ממך כלום. אתה נשאר. כל מה ששלך — שלך. אבל — אתה משלם מס הכנסה וממלא את חובותיך. אתה לא הולך לצבא. אנחנו לא רוצים שתישא נשק מול אחיך — אבל תיתן שירות אחר. בבתי־חולים, למשל. אתה מקבל הכל. אבל אם אתה נגד הציונות — אין לך זכות לבחור לכנסת.

ואנחנו לא צריכים להציע שום פתרון לבעיה?

הכי טוב זה לשתוק. כל הפתרונות היום אינם שווים דבר, כי אלה פתרונות שיהודים מציעים ליהודים. עצם הניסיונות להציע פתרונות הם שגיאה, כי הערבים יודעים מה המחיר שאנחנו מוכנים לשלם. למתונים שבהם לא די המחיר שהמתונים שבינינו רוצים לשלם. זה ברור שזו בעצם התחלה של המו"מ, במיוחד אם נרשה שהמו"מ לא יהיה ישיר, ושיהיה בפיקוח מטרייה בינלאומית, דבר ששמעון פרס נלחם נגדו כארי בזמנו. מטרייה בינלאומית זו הכתבה כנגד עצם קיומנו. או עכשיו הוא הולך ומשלה עם שלם כאילו צריך ועידה בינלאומית עם הסובייטים.

יש נקודה נוספת שהייתי רוצה לומר. יש הזדהות גבוהה ביותר של הערבים בתחומי הקו הירוק עם מה שנעשה בשטחים, מה שהם קוראים התקוממות. אנחנו צריכים להציב להם גבולות ברורים. אסור לתת להם להמשיך את העניין של השירים בחתונות, איסוף כספים והזדהות פומבית עם מה שנעשה בשטחים. זה חמור מאוד, ואני חושב שאנחנו צריכים להציב גבולות ברורים.

אחד הפתרונות שנשמעים לאחרונה, בגירסאות שונות, הוא הטרנספר. איך אתה מתייחס לזה?

שום פתרון אינו פסול, אבל הכל חוזר למה שאמרתי קודם. לא צריך לדבר על זה עכשיו. זה יכול להיות חלק מן המשא ומתן. חילופי אנשים בכיוון שאני מציע, כך שלמקסימום אנשים יהיה מקסימום טוב, כמטרת התרגיל ששמו, גלובאלית, „שיפור תנאי האנשים" — ודאי וודאי. אבל היום לדבר על טרנספר בשעה שפתרון עוד לא נראה לעין — זה לדעתי בכל"ת.

באותו כנס אמרת גם, שאנחנו לא יודעים לשלוט ושאנחנו עם מושחת, שצורת השלטון שלו מושחתת.

נכון, ואני לא צריך להסביר. העובדות מדברות בעד עצמן.

למי אנחנו צריכים להשוות את עצמנו? למתוקנות שבאומות העולם?

אני לא משווה את עצמנו לאף אומה. השאלה למה אתה קורא המתוקנות שבאומות העולם. אם זה האמריקנים, אני בכלל לא מסכים שזו מדינה מתוקנת. המשטרה שם מסואבת, הפוליטיקאים לוקחי שוחד וכו'. העולם כולו מושחת. מי שהשחית אותו הכי הרבה, לעניות דעתי, זה אורח החיים האמריקני. זו השאיפה של כל אחד שאין לו את האוצרות ואת המותרות שיש לארה"ב, אבל רוצה כבר מגיל עשרים ליהנות מכל ההנאות שארה"ב נהנית מהן כעבור מאתיים שנה של חלוציות. אז במובן זה השחיתה ארה"ב את כל העולם.

אצלי יש קוד אחר לגמרי. אני יודע איזו אומה אני רוצה להיות. אני רוצה להיות אומה שבה לא מעשנים סמים, אין בה גנבים, אחוז הזונות הוא אפסי, אין מעילות, אין הפרש גדול בין האדם שעובד קשה לבין האדם שמנהל, כשעה שאצלנו ההפרשים הם עצומים, וראה הבכירים בבנקים. כל הדברים האלה הם בעיני שחיתות, והשחיתות הכי גדולה היא של שתי המפלגות הגדולות. יש כמה חוקים שהם משותפים לשתי המפלגות, שאם אתה בודק אז זה שחיתות. למשל חוק באדר־עופר זה שחיתות. שני הגופים הפוליטיים הגדולים במדינה התאגדו על מנת לעשות בכספי ציבור פעילות מפלגתית. שישלמו את זה החברים במס חבר, לכל הרוחות. הציבור צריך לשלם את מה שהם עושים? או העובדה שכל אחד בא עם החצר שלו וממנה דגנרטים למשרות גבוהות בנימוק: זה איש שלי. פעם התביישו להגיד את זה ולפחות מבחוץ זה נראה מהוגן. היום אומרים את זה בריש גלי. לזה אני קורא שחיתות. ■

המלחמה הבאה

הסתיים עידן המלחמות הקצרות נוסח „ששת הימים". המלחמה הבאה בעימות הישראלי־ערבי, תהיה הקשה מכולן אפילו בלי שיעשה שימוש בטילים או בנשק כימי. „זו תהיה מלחמה כואבת מכל קודמותיה בכמות הנפגעים, בעוצמת האש ובממדי ההרס"

מאת יוסי מלמן

בכונות אירן להפסקת אש במלחמה ממטרין עם עירק נפלה כרעם ביום בהיר על מקבלי ההחלטות בירושלים והמעצבים הצבאיים בתל־אביב. לא רק מפני ששוב הופתע המודיעין בישראל. כשפרצה המלחמה, לפני כשמונה שנים, קבע ראש המודיעין אלוף יהושע שגיא, כי הצבא העירקי יחסל את אירן. ואילו באחרונה העריכו מומחי המודיעין כי המלחמה, שנקלעה לשלב סטאטי ופסיבי של מלחמת התשה, תימשך עוד זמן רב. אך בעיקר מוטרדים בירושלים מההשלכות שיכולות להיות לסיום מלחמת המפרץ על הסכסוך הישראלי־ערבי. מנהיגי ישראל לא הסתירו את דעתם כי הם בעצם יותר מרוצים מהקזת הדם ההדדית. המלחמה הסיחה את תשומת־הלב הערבית מהעימות עם ישראל ומהבעיה הפלסטינית ותיעלה אותה לסיוע מסיבי לעירק מול סכנת הפונדמנטליזם השיעי. עתה, עם הסיכויים להפסקה בקרבות, חוששים בישראל כי „קיימת סכנה שהכוח העירקי המונה 50 דיוויזיות, ויותר מכל הצבא האמריקאי) ו־600 מטוסים, יחד עם המאמץ הערבי המשולב, יופנה שוב כלפינו" כפי שאמר מפקד חיל האוויר אלוף אביהו בן־נון. היות שיחסי ישראל סוריה נתפשים כ„זירו סאם גיים", הרי כל חשש בירושלים מתקבל בשמחה על־ידי דמשק.

מצפון תיפתח הרעה

סוריה נחשבת, למעשה, זה שנים, לאיום החזק והמסוכן ביותר למדינה היהודית. מאז שני העימותים ב־1973 בגולן, וב־1982 בלבנון עם ישראל, פתחה סוריה בבנייה מואצת של כוחה הצבאי.

לפי נתונים של ד"ר (אל"מ מיל') זאב איתן מהמרכז ללימודים אסטרטגיים באוניברסיטת תל־אביב מונה הצבא הסורי כ־700 אלף חיילים, מהם כארבע־מאות אלף בסדיר. מולם מציג צה"ל כוח של 540 אלף חיילים, כשרק 170 אלף מהם הם בסדיר והשאר מילואים. אך יש בנתונים אלה כדי להטעות. משום שהפרישה הסורית מרוכזת רובה בקו העימות עם ישראל ברמת הגולן וגם הכוח הסורי בבקעת הלבנון ובאזור דמשק נמצא בטווח של עשרות קילומטרים מישראל. הכוח הזה יכול להגיע תוך שעות אחדות לגבול.

נתונים נוספים מצביעים על איזון מסוים בעוצמה הצבאית של ישראל וסוריה. 4100 טנקים סורים לעומת 3900 טנקים של ישראל. לישראל יש אמנם יתרון ברור בנושאי גייסות משוריינים, כ־8000 מול 3500 של סוריה. אך לצבא הסורי יש ארטילריה של 2300 תותחים ומרגמות מול 1100 שבידי ישראל. לסוריה יש כ־2000 טילים מונחים נגד טנקים מתוצרת ברית־המועצות וצרפת ואילו ישראל לא פרסמה נתונים מדויקים על טילי הטאו והדרגון שלה. גם על טילי הקרקע־קרקע שלה לא פרסמה ישראל מעולם נתונים ואפילו לא אישרה את קיומם. עם זאת, קובע בוודאות ד"ר איתן, יש לישראל 12 משגרים של טילי לאנס אמריקניים ובסך הכל כ־60 טילים. דיווחים ממקורות זרים מחוץ לישראל קובעים גם כי בידי ישראל יש טיל קרקע־קרקע הקרוי „יריחו" שפותח בעזרת ידע צרפתי. הטיל הישן מסוגל להגיע למרחק של 400 ק"מ. לפני כשנה דיווח ה„אינטרנשיונל דיפנס רוויו" כי ישראל ניסתה את „יריחו 2", שהוא בעל טווח מוגדל של 800 ק"מ ויש מאמצים לפתח אותו לטווח גדול עוד יותר של 1200 ק"מ. לעומת העמימות האופפת את מאגר טילי הקרקע־קרקע של ישראל סבור אלוף אהרון לברן, חוקר במרכז ללימודים אסטרטגיים שלסוריה יש 3 חטיבות טילים עם 50 משגרים ובסך הכל 300 טילים סובייטיים מדגם סקאד, פרוג ו־SS-21.

שוויון בכמויות, עם יתרון איכותי בכוח אדם ובמערכות הנשק של ישראל, נוצר בחילות האוויר של שתי המדינות. לסוריה יש 650 מטוסי קרב מול 620 מטוסים של ישראל. שוויון דומה קיים לגבי מסוקים שישמשו במלחמה להנחתת קומנדו, העברת כוחות ולתקיפה. לסוריה יש, על פי אותם נתונים, 250 מסוקים ולישראל 215. אך, מדגיש ד"ר איתן, פגיעותו של חיל האוויר של ישראל גדולה יותר מפני שמטוסיו מרוכזים רק ב־11 בסיסי־אוויר לעומת פיזור גדול של 22 בסיסים בסוריה ששטחה גדול פי 15 מזה של ישראל.

„הסורים רואים בסכסוך עם ישראל המשך לעימותים היסטוריים שבהם ניצח העולם הערבי־מוסלמי את אויביו שבאו מבחוץ, הצלבנים הנוצרים בימי הביניים וישראל היהודית במאה ה־20" מסביר ד"ר יוסי אולמרט, מומחה להיסטוריה של המזרח התיכון מאוניברסיטת תל־אביב. „ישראל נתפשת על־ידי סוריה כמדינה תוקפנית המבינה רק את שפת הכוח. כיוון שכך, יכולים הערבים להתמודד עם ישראל רק בדרך של הפעלת כוח".

לשם השגת כוח זה חותר הנשיא אסד להגיע ל„איזון אסטרטגי" עם ישראל. „לפי הערכתי" ציין מפקד חיל האוויר של ישראל „כשהסורים יגיעו למסקנה כי השיגו יעד זה הם יפתחו במלחמה".

אלוף בן־נון העריך כי „נעבור את הקיץ של 88 בשלום". „אבל לא הייתי מוכן להמר על אביב 89", אמר ד"ר אריאל לויטה מהמרכז ללימודים אסטרטגיים באוניברסיטת תל־אביב. העיתוי הזה, כמועד אפשרי למלחמה, יכול להתבסס על סיבות אחדות.

ההתעצמות המאסיבית העניקה לסוריה ביטחון רב ביכולתה הצבאית. שר ההגנה הסורי, מוסטפה טלאס, הגיע למסקנה כי „הזמן אינו פועל לטובתנו". ברית המועצות, שהיא המחמשת העיקרית, בניגוד להנחה הרווחת במערב, אינה ממהרת לספק מערכות נשק חדישות לסוריה. מדיניותה של מוסקבה כלפי דמשק היא זהירה ביותר. היא סירבה לספק לה טילי קרקע־קרקע חדישים מסוג SS-23 והעדיפה למכור קודם כל מטוסי מיג 29 מודרניים להודו ולעירק.

גם ההתקרבות הבינמעצמתית והדיונים על הגבלת מירוץ החימוש מפעילים מיגבלות על מימד הזמן הסורי. ולכן, ציין ד"ר לויטה, אם לוקחים בחשבון את הצלחת האינתיפאדה הפלסטינית המתפרשת בעיני הסורים כעוד שלב בהיחלשותה של ישראל, ואת האפשרות שהממשל האמריקאי הבא, בין של דוקאקיס ובין של בוש, יהיה פחות אוהד לישראל, „גובר התמריץ הסורי לפתוח במלחמה בהקדם".

משחקי מלחמה

בתחזיות המלחמה בולטים שני תרחישים סבירים:

● מלחמה יזומה

● מלחמה מבוקרת

מלחמה יזומה פירושה שמנהיגי ישראל (כפי שעשו בלבנון ב־82), או מנהיגי סוריה (כפי שעשו במלחמת אוקטובר 1973), מחליטים להורות לדרג הצבאי שלהם לצאת למלחמה בתאריך מסוים עם הנחיות ברורות כיצד לעשות זאת. המשתתפים במשחקי הסימולציה, מעדיפים להגיע למצב הזה, משום שהוא קל יותר לחיזוי ולהערכה. לעומת זאת, סיכויי ההערכה של מלחמה בלתי מבוקרת הם קשים יותר. זהו מצב מסובך שבו שני הצדדים, בלי להתכוון לכך, „גולשים", באמצעות תקריות מבודדות, למלחמה כוללת. ד"ר לויטה הצביע על שתי אפשרויות של גלישה כזו: כתוצאה מהיתקלות בין צבאות ישראל לצבאות סוריה החונים בלבנון במרחק של כ־30 ק"מ זה מזה, או בגלל פעולת טרור של ארגון פלסטיני בהשראה סורית נגד יעד ישראלי.

מצב כזה, של מלחמה בלתי מבוקרת, נמנע ברגע האחרון באפריל 1987. המודיעין הבריטי, בעזרת מאבטחים ישראליים, חשף ניסיון של פלסטיני ששלח את חברתו האירית ההרה, עם מזוודה מלאה בחומר נפץ, לפוצץ מטוס ג'מבו של אל־על. המטרה היתה לפוצץ את המטוס על 400 נוסעיו באוויר בטיסה מנמל היתרו שליד לונדון לתל־אביב. מאמץ החקירה הבריטי והמשפט שהתנהל אחר כך, חשפו קשר מתוכנן של מפקד המודיעין של חיל־האוויר הסורי הגנרל מוחמד אל־חולי שהיה אחראי במישרין על המבצע. בדיעבד, הועלו השערות כי הגנרל אל־חולי וכמה מעוזריו, ביקשו לנצל את מחלתו וחולשתו של הנשיא הסורי כדי לעורר פרובוקציה נגד ישראל. אחרת, קשה להבין כיצד הנשיא אסד, שנחשב למנהיג זהיר וחושב, היה מוכן לתת ידו למהלך שהיה מביא בלי ספק למלחמה. שכן, ישראל בוודאי הייתה מגיבה בחומרה על פעולת טרור כזו. ראש הממשלה יצחק שמיר רמז בעצמו, כי ישראל לא היתה שותקת. אפשר להניח כי אילו התפוצץ המטוס והיתה נחשפת המעורבות הסורית, לא היה שמיר מהסס להורות לחיל־האוויר הישראלי להפציץ מטרות בסוריה. אולי שדות־תעופה, או אולי את מטוסי חברת התעופה הלאומית. שלטונות דמשק, מצידם, לא היו יכולים לשבת בחיבוק ידיים והיו מגיבים מצדם בהתקפה דומה. האסקלציה הזו היתה „מגלישה" את המזרח התיכון לסיבוב נוסף של מלחמה, שבעצם שום צד לא התכוון לפתוח בה.

דבר אחד משותף לשני התרחישים: ההערכה כי ישראל לא תאפשר לסוריה לפתוח במלחמה ותצא במיתקפה מקדימה, כמו שעשתה במלחמת 1967 וכפי שנמנעה מלעשות במלחמת 1973. ההנחה היא שהמודיעין הישראלי, בניגוד לכשלונו במלחמת יום־הכיפורים, יוכל לספק התרעה סבירה על תוכנית סורית לפתוח במלחמה יזומה או שיוכל להתריע במועד סביר מפני „גלישה" למלחמה בלתי מבוקרת. רוב האסטרטגים בישראל שותפים לדעה כי אין לישראל אופציה של מלחמת מנע, אך היא יכולה לצאת למתקפה מקדימה. כדי לצאת במלחמת מנע זקוקה ישראל לתיאום מוקדם עם ארצות־הברית ולמעשה גם להסכמת וושינגטון. בעבר, למעשה ב־3 המלחמות האחרונות, דאגו מנהיגי ישראל להשיג תיאום ברמה כזו או אחרת ולקבל „אור ירוק" מוושינגטון, שאיפשר להם לבצע את תוכניותיהם המלחמתיות. אז היה מדובר לכל היותר במתקפה מקדימה ב־67' ודחייה אמריקאית של מתקפה כזו ב־73' ובהסכמת וושינגטון למבצע צבאי נגד אש"ף ב־82' בלבנון. אף מימשל אמריקאי לא יאשר עתה לישראל לצאת למלחמת מנע נגד סוריה.

הרמטכ"ל וכמה מהאלופים מאמינים ביכולתם לחזור על ההצלחה שהיתה לישראל במלחמת ששת הימים בהפעלת מכה מקדימה. בכל מקרה, אם תהיה בידי ישראל התרעה של כמה שעות, מטרת הדרג הצבאי להשיג את הסכמת הדרג המדיני להתקפה מקדימה.

הבעיה הגדולה שתעמוד בפני המודיעין הישראלי היא, כיצד להיות משוכנעים שאכן מגמת המערך הסורי היא להתקפה. הפרישה הסורית הקבועה מאפשרת לסורים, עד כמה שאפשר, להסוות את כוונותיהם. מדי שנה עורך צבא סוריה תימרונים ותרגילי מלחמה במסגרות דיוויזיוניות ואף מעבר לזה. בתרגילים אלה מתורגל מעבר מהיר ממצב פרישה סטטי לתנועה. כל תרגיל כזה מעורר דאגה בישראל שמא מתכוונת דמשק לחזור על ההונאה של מלחמת יום־הכיפורים, כאשר במסווה של תרגיל יצא הצבא הסורי למלחמה. עם זאת, יש כיום בידי מודיעין מודרני די ניסיון כדי לקבוע על סמך אינדיקציות שונות כמו: גידול בנפח של תקשורת האלחוט של הצד השני, תנועות יוצאות־דופן של יחידות קומנדו וכו', כי האויב מתכוון הפעם ל„דבר האמיתי" REAL THING.

איך ייראה הדבר האמיתי?

אנשי המכון הבינלאומי ללימודים אסטרטגיים בלונדון ומומחים אמריקניים בוושינגטון סבורים, כי המתקפה המקדימה של ישראל תתבצע באמצעות הזרוע האסטרטגית שלה: חיל־האוויר. היא תהיה מכוונת למנוע מסוריה יציאה להתקפה המתוכננת שלה, או לשבש אותה. המומחים מניחים כי ישראל תתקוף בראש וראשונה בגל הראשון את שדות התעופה של סוריה, את סוללות טילי הקרקע־אוויר שלה, כדי להשיג שליטה מוחלטת באוויר.

במקביל, סבורים המומחים, יתקוף חיל האוויר של ישראל, בסיוע סוללות ארטילריות ארוכות טווח את ריכוזי השריון ברמת הגולן ואת הדרכים והגשרים כדי למנוע מצבא סוריה לתגבר את יחידותיו בגבול עם ישראל. עם זאת תשתדל ישראל לצמצם את המתקפה המקדימה שלה ליעדים מוגבלים בלבד, כדי להימנע מאסקלציה של המלחמה.

התכנית הסורית למלחמה כנויה להשגת יעדים צבאיים אחרים לחלוטין. צבא סוריה ינסה לרכז כמאתיים אלף חיילים סדירים ואגרוף שריון מוחץ של כאלפיים טנקים, להפתיע בעזרת השילוב העדיף הזה של כוח אדם ומאסה את קו הביצורים הישראלי ו„לשטוף" את רמת הגולן. הפלישה הסורית, בוודאי תציב לעצמה מטרה מדינית מוגבלת וחסרת אשליות: לכבוש את רמת הגולן, או חלקים ממנה ובמהירות, כדי להגיע להפסקת אש, למעורבות של מעצמות־העל והקהיליה הבינלאומית ולהאיץ תהליך דיפלומטי. „הסורים יהיו מעוניינים" העריך ד"ר לויטה „במהלך קרקעי מוגבל עם עוצמת אש מאסיבית".

ישראל, צריכה גם לקחת בחשבון את יכולתם המרשימה של חיילי הקומנדו והצנחנים של צבא סוריה וגדודי העילית שלה. יחידות אלה, שמספרן מגיע עד לכוח של דיוויזיה, יוטסו במסוקים ויונחתו, סבורים מומחים צבאיים, בעומק שטח ישראל, אולי לא רק ברמת הגולן, אלא גם בגליל. מטרתם תהיה לפגוע במתקנים אסטרטגיים — כמו תחנות־כוח, גשרים וכבישים — כדי לשבש את מאמץ גיוס המילואים של ישראל ולפגוע במוראל של האוכלוסיה. קומנדו סורי כבש בפעולה נועזת במלחמת 1973 את המוצב הישראלי על הר החרמון, שגובהו כ־3 ק"מ, והשתלט על מתקני מודיעין חיוניים ביותר לישראל.

כדי להתכונן לאפשרות של מתקפה סורית, מתרגלת ישראל את כוחותיה בתרגילים צבאיים. בכל תרגיל, לא רק בישראל אלא בכל צבא בעולם, הדגיש ד"ר לויטה, יש בעיות מתודולוגיות. „המטרה המרכזית היא לתרגל את המערכת ולכן קובעים תרחיש מסוים שיכול להפעיל את רוב היסודות של המערכת הזו. אחר־כך, מסיקים מהתרגיל מסקנות מסוימות שעלולות להטעות. צריך לקחת בחשבון כי בתנאים של זמן אמיתי, יפעיל האויב תוכנית אחרת לגמרי מזו שמופעלת במשחק. כך שמשחק־המלחמה הופך למעשה לבלתי מציאותי" ד"ר לויטה הוסיף גם כי ניסיון משחקי־מלחמה בצבאות במערב הוכיח כי המשתתפים בו ובמיוחד מנהליו, נוטים להתנהג בקיצוניות. לדוגמא במשחקי מלחמה בארצות־הברית ובבריטניה, שהיו מכוונים נגד ברית המועצות והגוש הסובייטי, מיהרו מפקדי המשחק להורות על שימוש בנשק גרעיני. „אני משוכנע כי במצבים אמיתיים יהיו למפקדים הצבאיים ולדרג המדיני היסוסים וספקות עד שיחליטו. במציאות, כשהם נושאים באחריות כבדה, וכניגוד לקלות הבלתי מחייבת של משחק יתנהגו מקבלי ההחלטות בזהירות רבה, יניחו ולא בקלות אצבע על ההדק".

ואכן, השאלה אם במקרה של מלחמה בין ישראל לסוריה יופעלו כלי־נשק מיוחדים היא הקשה ביותר להערכה. ישראל, המתייחסת לעימות צבאי אפשרי כאל „מקרה הניתוח הגרוע ביותר," לוקחת בחשבון את האפשרות שסוריה תשתמש גם בטילי הקרקע־קרקע שברשותה וגם בנשק הכימי שהיא מפתחת בסיוע של חברות ומדענים ממערב אירופה.

בלילה בו תפרוץ המלחמה

מנהיגיה של ישראל, ובמיוחד שר הביטחון יצחק רבין, חוששים כי לילה אחד תפרוץ מלחמה עם סוריה על פי התרחיש הבא:

כשהתכנסה ממשלת ישראל לישיבתה המיוחדת בשעת לילה מאוחרת, יכול היה הרמטכ"ל, מלווה בעוד כמה אלופים, למסור לשרים פרטים מלאים על מה שהתרחש בשעתיים הראשונות של המלחמה.

הוא סיפר כי 4 טילי סקאד משופרים מדגם B, כל אחד עם ראש חץ נושא 1000 ק"ג חומר נפץ, נורו מסוללה ליד דמשק אל מרכז תל־אביב. הם החטיאו אמנם את מטרתם: בניין המטה הכללי של צה"ל ומבנה משרד הבטחון הסמוך לו, אך הרסו בתים במרכז הקניות המרכזי של ישראל ברחוב דיזנגוף. עשרה אזרחים נהרגו ועוד 17 נפצעו.

„בשעה האחרונה," המשיך הרמטכ"ל בקולו המונוטוני והענייני, „חלה החרפה. עשרה טילי סקאד סוריים נורו על אזור חיפה. שלושה פגעו באזור התעשייה, אם כי לא גרמו נזק רציני לבתי הזיקוק שלנו. שלושה פגעו ברציפי הנמל ועוד אחד טיבע אניית מסע יוונית. אך הגרוע מכל: שלושה טילים שנשאו ראשי־חץ כימיים התפוצצו בלב שכונות אזרחיות בהר הכרמל. מאות אנשים נפגעו ופונו לבתי־חולים בכל אזור חיפה והצפון. המומחים שלנו זיהו כי הסורים ירו גאז עצבים. וזהי כמובן ההתפתחות החמורה ביותר של המלחמה."

הסיוט שתרחיש כזה יתרחש, מקבל מימד מיוחד בגלל המלחמה במפרץ, בה לא היססו עירק ואירן לירות טילים על מרכזי אוכלוסין במה שנודע כ„מלחמת הערים" והשימוש העירקי בנשק כימי. החשש הישראלי מפני שדה הקרב העתידי קיבל לאחרונה תפנית נוספת בגלל רכישת טילי קרקע־קרקע מתוצרת סין על־ידי ערב הסעודית. שיתוף פעולה מצרי־ארגנטיני־עירקי־צפון־קוריאני בפיתוח טיל קרקע־קרקע בשם „קונדור" וכוונת סוריה לקנות טילי קרקע־קרקע סיניים.

ראש הממשלה יצחק שמיר מדבר בכל הזדמנות על אדישות העולם לנוכח סכנת הופעתם של כלי־נשק חדישים וקטלניים במזרח התיכון. ואילו, שר הביטחון יצחק רבין אמר כי הוא חושש מפני הפתעה אסטרטגית שמכינות מדינות ערב לישראל.

כשם שבמלחמת אוקטובר 1973 הפתיעו צבאות סוריה ומצרים כשהשתמשו ביעילות בטילים סובייטיים מדגם המופעל על־ידי חייל בודד נגד הטנקים של ישראל, בלי שישראל תמצא תשובה ראויה, וכשם שהאבנים שמיידים נערי האינתיפאדה ב־1988 תפסו את ישראל הכובשת הגאה מופתעת וחסרת אונים, כך, דואג רבין, עלולים גם הטילים, במיוחד טילי הקרקע־קרקע והנשק הכימי שמפתחות רוב מדינות ערב לעשות בראשית שנות התשעים.

נשק הטילים נתפס אצל מדינות ערב ככלי נשק לגיטימי לשימוש במלחמה. הוא מיועד בראש וראשונה לשמש כאמצעי־נגד לניטרול היתרון האסטרטגי שיש לישראל בגלל עליונותה האווירית. האסטרטגים הערביים מאמינים גם כי הנחתת טילים במרכזי אוכלוסיה תפגע פגיעה פסיכולוגית בישראל. גם כך רבה פגיעותה של ישראל בגלל נחיתותה המספרית — 4 מיליון יהודים מול מאה מיליון ערבים, והיא רגישה מאוד לאבידות.

האסטרטגים הערביים מקווים כי באמצעות הפצצת מרכזים עירוניים יוכלו לערער את ביטחון האוכלוסיה ואת אמונת ישראל במנהיגיה.

לדעת אלוף לברן, הלקחים של המלחמה במפרץ הם חמורים ביותר לישראל. בהודעה הרשמית שפירסמה עירק בקיץ 1987, נאמר כי פיתוחו של הטיל „אל חוסיין", שהוא דגם משופר של הסקד בי. הסובייטי, נועד לסייע לאומה הערבית במלחמתה נגד ישראל. אם יציבו העירקים את הטילים החדשים שלהם בבסיס חיל־האוויר שלהם H-5. במדבר בקירבת גבולם עם ירדן, יהיה ביכולתם להגיע לשטח ישראל ולפגוע לא רק בערים אלא גם להוות איום, אם כי פחות יעיל בגלל הדיוק הירוד של ראש־החץ שלו, על מטרות אסטרטגיות כמו שדות תעופה ואפילו על הכור הגרעיני של ישראל בדימונה. למעשה, יכול להיות לעירק מניע חזק לתקוף את הכור בנגב, כנקמה על השמדת הכור הגרעיני שלה ביוני 1981 בידי מטוסי חיל־האוויר של ישראל.

אימת הנשק הכימי

אך ירי אפשרי של טילים אינו הסכנה היחידה המאיימת על שדה הקרב העתידי של המזרח התיכון. יש אפילו סכנה גדולה ממנה: הנשק הכימי. כבר לפני יותר מעשרים שנה הפציץ הצבא המצרי בגאזים את הכוחות המלוכניים במלחמת האזרחים בתימן. הכנסת נשק כימי מתקדם ובכמויות גדולות הביאה ל„קפיצה כמותית" שנייה במירוץ החימוש באזור. גם כאן, כמו בפיתוח הטילים, נחשבות סוריה ועירק לכוחות המובילים. השיא נרשם במרץ 1988, כשאלפי אזרחים נהרגו מירי גאזים על העיר חלבצ'ה. הירי הזה מקבל ממדים מפלצתיים כשהתגלה שהקורבנות היו תושבים כורדים של עירק. כלומר, עירק ירתה גאזים על תושבים שלה בשטח שלה, רק מפני שחשדה שהם אוהדים את האויב האירני.

סכנת הרחבת השימוש בנשק כימי גדלה ככל שפיתוח הטילים צובר תנופה. העובדה שעירק משתמשת במלחמה במפרץ בלוחמת גזים, ויש לה יכולת כימית, רק מגבירה את הסכנה שלשלטונות בבגדד ינסו יום אחד להרכיב על הטילים שלהם ראשי־חץ כימיים.

אפשרות זו חלה גם לגבי סוריה. גם ממשלת דמשק מפתחת בסוריות יכולת כימית. בצפון המדינה, ליד העיר חומס, הוקם מפעל לפיתוח נשק כימי הנקרא „סירס". המפעל על מעבדותיו הוקמו בעזרת יועצים שנשכרו במערב אירופה ובו מפתחים מומחים סוריים יכולת כימית מרשימה. אין בידי קהיליות המודיעין של המערב הערכות מדויקות באשר לכמויות הגאז המיוצרות בסוריה, אך הפנטגון העריך כי „סוריה מתקדמת ביותר בתחום הכימי". ויש ידיעות כי גם לוב ומצרים שוקדות על פיתוח נשק כימי.

יש, עם זאת, מומחים אחרים בישראל הסבורים כי אין להשוות ולהקיש מן המתרחש במפרץ על שדה הקרב העתידי הישראלי־ערבי. שמואל אמיר, חוקר במרכז ללימודים אסטרטגיים באוניברסיטת תל־אביב, הדגיש בעניין זה: „אי־שימושו של הדגם העירקי־אירני בהקשר הישראלי־ערבי נובעת מן השוני שבין שני המודלים. אירן השתמשה בטילים כנשק מאזן נגד העוצמה והעליונות האווירית של עירק. לעומת זאת העוצמה והעליונות האווירית של ישראל צריכים להרתיע ולשמש מחסום בפני כל פיתוי סורי להשתמש בירי טילים, שלא לדבר על הפצצות כימיות נגד ריכוזי אוכלוסיה בישראל".

„אני מסופק אם הסורים ישתמשו בירי טילים על מרכזי האוכלוסיה", העריך ד"ר אריאל לויטה, „צריך להבין קודם כל את האסטרטגיה הסורית. הם רואים בטילים גורם מאזן. אם ישראל לא תסלים את המלחמה, אין שום סיבה שסוריה תעשה זאת. לדעתי, השימוש היחיד שיעשו הסורים בטילי הקרקע־קרקע יהיה בירי על מטרות צבאיות. מה שנקרא בשפה המקצועית COUNTER FORCE". ירי כזה, יהיה מכוון בעיקר נגד שדות תעופה, מתקני חירום, מפקדות שליטה ובקרה ומרכזי התארגנות של יחידות המילואים של ישראל בצפון.

גם אם יש הפרזה בישראל, וכדברי עוזי עילם, המדען הראשי של משרד הביטחון, „אין צורך להיכנס לפניקה ולהניח שבקרוב תהיה ישראל אפופה ענני גז רעיל", המימסד הצבאי הישראלי נערך לאפשרות זו בשלוש רמות של הגנה.

● הגנה פסיבית: בתי החולים, ערוכים לקלוט 8000 נפגעים מהרעלת גאז. רשויות ההגנה האזרחית מגבירות את אימוניהן לפינוי מהיר של האוכלוסיה במרכזים עירוניים ומצטיידות בעשרות אלפי מסיכות גאז וציוד רפואי אחר, כדי לספק את צרכי התושבים במקרה של התקפות גאזים או טילים על הערים הגדולות.

● הגנה אקטיבית: ישראל היתה אחת המדינות הראשונות והבודדות שהסכימה להצטרף לתכנית „מלחמת הכוכבים", המוכרת בשמה הרשמי אס.די.איי, יוזמת ההגנה האסטרטגית של הנשיא רונלד רייגן. נכונות זו ביטאה לא רק הזדהות, תמיכה והוקרה לידידותו של הנשיא רייגן כלפי ישראל, אלא גם שאיפה ליהנות מפירותיה של התכנית.

המשך בעמוד 19

בחדר של יוסי, מטר על מטר וחצי

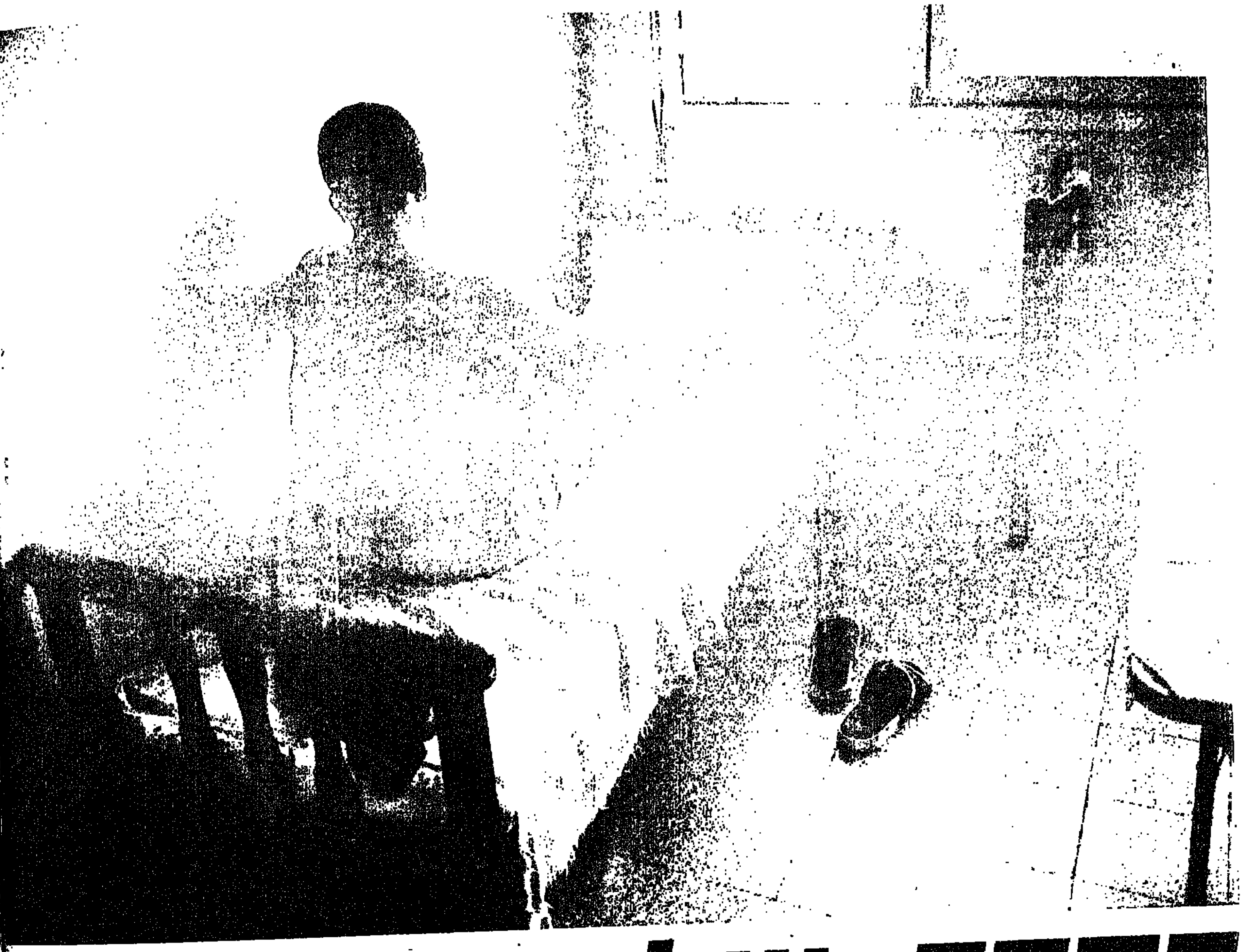

"זה כאן, את בטוחה?" שאל נהג המונית, "את רוצה שאבוא איתך לבדוק שזה בטוח?" אבל יוסי זיהה אותה דרך החלון וצעק: "זה כאן!" "הזה" הוא הוסטל לאסירים משוחררים ביפו — הזדמנות אולי אחרונה, לשקם את עצמם. יוסי דניאל, אחד מארבעת דיירי ההוסטל: "בכיתי, התחננתי שיחזירו אותי לכאן, ביקשתי צ'אנס אחרון, הרגשתי שאני מתפרק לחתיכות. בערב יום כיפור נתנו לי עוד צ'אנס"

מאת אלישבע איילון

צילום: בועז לביד

"בגיל 16 שלחו אותי ל'מצפה־ים' מוסד לעבריינים. לא הסתדרתי. שלחו אותי ל'גיל־עם', מוסד לעבריינים. לא הסתדרתי. יצאתי, הסתובבתי. קצת אחרי זה, בשנת 71 נכנסתי פעם ראשונה לכלא לחצי שנה. על התפרצות, גנבתי כרטיסים מקופת כרטיס, המשטרה תפסה אותי. פעם ראשונה חצי שנה. ישבתי מלא. יצאתי. ניסיון שיקום ראשון — בצבא. זה לא עלה יפה. התפרצתי לדירה, נתפסתי על חם ונשפטתי לארבע וחצי שנות מאסר. ישבתי מלא, בכלא שאטה. שם התחילו בעיות סמים. ב־76 יצאתי, הסתובבתי כמה חודשים בחוץ והסתבכתי. התפרצות לדירה. נשפטתי לעוד ארבע וחצי שנים. ישבתי מלא. בשנים האלה נפטרו שני ההורים שלי. אמא, בת 39; מסרטן, אבא, בן 44, אלכוהוליסט. הוא זרק את עצמו מתחת לאוטו, חי קצת בבית־חולים, קיבל בצקות ומת. יצאתי: אחרי כמה חודשים הסתבכתי. התפרצות לדירה. נשפטתי ל־53 חודש. ישבתי מלא. יצאתי, הייתי שלושה שבועות בחוץ וחזרתי לעוד 54 חודשי מאסר בכלא באר־שבע, על התפרצות.

"שם, בכלא התחיל השינוי. קיבלתי טיפול באורזלן, אחרי זה העבירו אותי לטיפולית בכלא רמלה. הייתי שם קרוב לשנתיים. מתוכם הייתי נקי מסמים שנה ושלושה חודשים. נקי מכל סם, שום דבר. כדור נגד כאב ראש לא הייתי לוקח. הייתי בחממה, קיבלתי שיחה אחת לשבוע עם מטפל. נתתי בשביל זה שישה וחצי חודשים מהשליש שלי. (מתוך תקופה של שמונה־עשר חודש של ניכוי שליש, להם היה זכאי, הסכים לוותר על שישה וחצי חודשים ולהישאר בכלא לטיפול גמילה, א.א.). היתה תקווה. הניקיון היה מהפך, עשיתי שם גלגול נשמות, נולדתי מחדש. עד אז חוץ מהשם שלי לא ידעתי בכלל מי אני, מה אני, מה הבעיות שלי, למה אני מסתובב בעולם הפשע עם זהות עבריינית ולא חי כמו כל בן־אדם אחר. תקופה קשה היתה לי שם בטיפולית, של בנייה מחדש, של הרבה שאלות, של תשובות כואבות, חותכות. קיבלתי שיחות קבוצתיות וזה פתח אותי. פתאום הבנתי מה קורה איתי, איזה מין יצור אני, התפתחתי בכיוון של תודעה עצמית. הניקיון, זה היה נפלא. כל היום בראש צלול, בלי צלילות, בלי השיכחה, ההיעלמות, הבריחה. הרגשתי שאני נמצא על צומת הדרכים. שאני מבין שאני יכול לעזור לעצמי, לפתוח דף חדש, להיות בן־אדם, כמו אלה שהולכים ברחוב, הנורמליים.

"לקראת השחרור יצר לי המטפל מהטיפולית קשר עם העמותה לשיקום האסיר בראשות מר הופמן. עשו לי ועדה והוחלט שמקבלים אותי להוסטל.

"מאז אני כאן, כבר שמונה חודשים. כשהגעתי, שלושה חודשים הראשונים היה לי מאוד מאוד קשה. למדתי קורס ספרות בבניין־טפר [illegible] תוך שנה. לא היה לי גרוש והקורס עולה 250 שקלים לחודש, [illegible] סידרו לי באופן מיוחד הנחת הכנסה, 150 שקל. לפי החוק זה לא היה מגיע לי, אבל עשו לי משהו נדיר, הפעילו רשויות ולחצו [illegible] והמון. הפכתי להיות ספר גברים מקצועי. הרגשתי שהנה אני הולך להצליח, להשתקם, להיות כמו כל הנורמליים.

"זה כל כך קשה. מאז גיל 16 אני סגור מאחורי סורגים. העולם שם [illegible] זה משהו אחר לגמרי, זה העולם שלי. עולם עם חוקים [illegible] שידעתי להחזיק בהם מעמד. זה כמו פיצול אישיות, הכלא [illegible]. אני אף פעם בחיים שלי לא חייתי מציאות כזאת, לחיות [illegible] מינימלי. רק בפשע. היה חסר לי כסף הייתי הולך לפריץ. בכלא לא צריך כסף, יש אוכל, יש איפה להיות, אתה לא צריך לדאוג לקיום שלך. אבל בחוץ, כדי לחיות כמו בן־אדם, עם כל [illegible] והלחצים שהחברה מביאה עליך, צריך כוח ולי עוד לא היה. עם כל תשומת הלב והחמימות והתמיכה הכלכלית, כל אלה לא יכלו למנוע את ההתמוטטות הנפשית. לא היה לי כוח מול הלחץ [illegible]. כל החברים שלי גרים כאן ביפו מסביבי, כל יום אני רואה אותם, רואה את כל תחנות הסמים שיש כאן. אבל גם בלי הסם, היום אני צריך להתמודד עם כל מיני חברים שהיה לי קשר איתם. כל יום, מהבוקר עד הלילה במלחמה עם עצמי. קשה לי ליצור קשרים חדשים, אני טיפוס שאף פעם לא יצר קשר.

"כל זה היה כבד עלי. חזרתי להשתמש אחרי שנה וחצי. שיתפתי את עינת, המטפלת שלי. היא מאוד תומכת בי. היא מאמינה שאני יכול להשתקם. היא עוזרת לי לעמוד על הרגליים במצבים קשים, כשאני מאבד תקווה. היא סידרה לי לעבוד במספרה [illegible]. בהתחלה התביישתי ללכת לשירותים, הייתי מתאפק [illegible] שעות. לא הרווחתי משכורת, רק טיפים מחפיפות. הושטתי [illegible] לקבל שקל מבן־אדם, לא היה חשוב לי הכסף, רציתי ללמוד, [illegible] הייתי צריך כסף לנסיעות לעבודה, לסיגריות, לממן את עצמי [illegible]. כל הלחצים האלה הביאו את המעידה.

חלומות על נישואים וילד

"אחד מתוקף ההוסטל כאן הוא שמי שלוקח סם לא יכול להיות פה. כשאתה נופל אתה לא יכול לשמור את זה [illegible] זמן. למרות שידעתי שאני יכול לעוף מפה על זה שאני [illegible] על זה שמעדתי, למדתי שאני לא יכול לחיות עם שקר. [illegible] מוכן לעמוד באחריות. ואז הם הזהירו אותי, המטפלת שלי [illegible] וכל מי שקשור ומטפל במסגרת הזאת של ההוסטל. [illegible] שמשאירים אותי פה, אני הפסקתי עם הסמים. [illegible] לעבוד במספרה בדיזנגוף בסלון יוסי ואריק. הם אנשים [illegible], הם ידעו את כל הבעיות שלי, שאני נרקומן ועבריין. [illegible] הם היו מוכנים לעזור, אנשים באמת טובים מאוד, עשו מה [illegible] בשביל שאני אשתקם.

"[illegible] בא עוד משבר. קשר עם בחורה, זה זרק אותי שוב לסם. [illegible] נועד הקשר הזה לכישלון, זה לא התאים, אבל זה שבר [illegible] למרות שידעתי. היינו ביחד איזה חודשיים־שלושה. היו לי [illegible] המון תקוות, ראיתי חלומות על נישואים וילד והאכזבה היתה [illegible] אתה רואה את עצמך ככישלון, אתה יודע שאתה כל החיים [illegible], כמה שאתה נוגע זה מתרסק. במשברון כזה עולות כל מיני [illegible] רעות. עינת היתה לי לעזור כל הזמן היא ומר הופמן ותכתבי [illegible] לי המלצה, אנשים טובים מאוד. הם החליטו להשאיר אותי פה עוד [illegible] זמן. כאן בהוסטל מותר להיות חצי שנה עד שאתה מסתדר. [illegible] מקבלים הארכה, מקסימום עד שנה. הם ראו שאני רוצה [illegible] אז הם לא עזבו אותי.

"[illegible] מעדתי, בגלל הלחץ, תמיד בגלל שלא יכול להתמודד עם [illegible] הייתי עשרים וכמה שנים בפשע עם ראש שחשב חיים קלים.

תמיד הכתיבו לי מה לעשות. ככה זה בכלא, אתה הבובה והם מרקידים אותך, אומרים לך בדיוק מה מותר ומה אסור לעשות. ופתאום אני צריך לעמוד בכוחות עצמי, לעמוד באחריות. הלבד הזה גדול עלי, מאוד גדול עלי...., למרות שרכשתי בטיפול כלים להתמודדות, זה לא עבר, כי אני טיפוס רגיש, עם בטן רכה. בכלא היה לי כוח, זה מה שחיפשה הזהות העבריינית שלי. אני הסתרתי, מה שהייתי זה לא מה שהייתי. אם בכלא הפגנתי כוח כדי שאנשים יפחדו ולא יתקרבו, או מבחינת האדם שלי אני פחדן, רגיש ופחדן שקשה לו להסתדר במצבים קשים.

"בגלל שמעדתי שוב הוחלט להשעות אותי מההוסטל. לא היה לי לאן ללכת. יש לי סבתא בת 90 בכפר שלם. שם יש לי הרבה חברים לפשע. היא גירשה אותי, לא רצתה שאני אחיה איתה. אחרי שלושה שבועות הייתי חייב להסתלק. בכל הזמן הזה הייתי בקשר הדוק עם המטפלת, באתי לכל הפגישות השבועיות. בכיתי, התחננתי שיחזירו אותי לכאן, ביקשתי צ'אנס אחרון, הרגשתי שאני מתפרק לחתיכות. עם כל זה שהיתה לי מעידה פה ושם, העקרונות החדשים שבניתי עוד לא התמוטטו, לא גנבתי, לא הסתובבתי עם עבריינים. אצלי הסתמן הכישלון בסם. כשאני מרגיש שאני כישלון, שאני לא בונה, במצבים כאלה אני פוגש את הסם. ואצלם, מי שלוקח סם לא יכול להיות פה. הייתי צריך להיזרק לרחובות. אבל בערב יום כיפור נתנו לי, איך אומרים, אם אלוהים סולח — אז בני אדם לאז נתנו לי עוד צ'אנס.

"ואז צמתי. היום אני לא נוגע בסם, נותן בדיקות שתן כשצריך. אבל אני צריך למצוא עבודה וזה קשה מאוד. שואלים על הגיל רואים שאני מבוגר, 33, ישר דוחים אותי, הסתובבתי עד לא מזמן עם זקן, נראיתי זקן כזה. הרבה נדחיתי בעבודות ספרות, זה שבר אותי.

לא יודע מה זה כנרת

"היום אני מרגיש שקשה לי לעשות את זה לבד. אני מוכן לעזור לעצמי, מוכן לעשות הכל, אבל אני גם זקוק לעזרה. כרגע יש לי עזרה חומרית. כל שבועיים, כל הארבעה שכאן בהוסטל מקבלים יותר 200 שקל. יש לי אוכל, יש לי איפה לישון. עוד מעט אני גומר את הזמן שלי כאן ואין לי לאן ללכת, פשוט מאוד שום מקום. את הדירה של ההורים שלי לקחו עמידר ולא התחשבו ששם נולדתי וגדלתי עשרים שנה ושיום אחד משאירים בן־אדם בלי בית. פניתי אליהם אבל הם לא זזו לקראתי. פניתי לבנק למישכן בבקשה לעזרה בשכר דירה, אני מחכה לתשובה, אין לי היום מקום ללכת אליו. אני מבקש, שאם יש מקום חם שמוכל לקלוט אותי לעבודת ספרות, אני מקצועי בגברים ומתלמד בנשים, יכול לעזור. אני רוצה מקום רחוק מכאן, מאיזור הפשע. אני רוצה להתחזק, לעבוד, לגדול מבחינה אישית וחברתית. אני מרגיש שיש בי משהו, אני נלחם בשיניים למרות שלא נשארו לי שיניים וחניכיים, את התקווה עוד לא איבדתי. בשיפולים הפסיכולוגיים שעברתי, נתנו לי לגלות אצלי דברים יפים שלא הייתי מודע להם קודם, אני רוצה לפתח אותם. אני צריך פוש ראשון לבנייה העצמית מחוץ למיסגרת, אני פוחד מהלבד. יש לי שבעה אחים. אח אחד בבית סוהר. שניים שאומצו והשאר בנות, נשואות עם בעיות קשות בחיים. אני לא בקשר איתן כי אני תמיד נופל עליהם רק בבקשות וזה לא בריא. אז העדפתי לנתק את הקשר.

"אני לא מאשים אף אחד במצב שלי, רק את עצמי. אולי מה שקורה לי לא צודק, אבל ככה זה בחיים. בזה שאני יאשים מישהו החיים ישתנו? זה יעזור במשהו?

"בכלא השלמתי שמונה שנות לימוד. הייתי קורא המון, ספרים של איין ראנד, הרולד רובינס, המון רומנים. כתבתי יומן, גם היום אני כותב, משתף אותו. מאז הטיפול נכנסתי לקטע מאוד מעניין, התחלתי לכתוב רגשות, תחושות מהבטן, זה חדש לי, לפעמים אני מרגיש כמו ילד. פוחד ללכת לחפש עבודה לבד, רוצה שמישהו יבוא איתי, ידבר בשבילי, כמו ילד מפגר בן 33. ואני גם יודע שהיום אני עובר תהליך של בנייה מחדש וכל מה שקורה, זה טבעי ואני חייב לקבל את זה.

"כל בוקר אני הולך ויושב כמה שעות במשרד של עורך־דין שעוזר הרבה להוסטל, הוא מחפש לי עבודה. בצהריים אני בא להוסטל אוכל משהו, קורא, כותב, לא תמיד, זה משתנה, הולך לקבוצות טיפוליות. בהוסטל יש משמרות של ניקיון, צריך לשמור על הסדר, כל אחד בחדר שלו, צריך להגיע לפגישות עם המטפלת בזמן.

"אני לא זוכר שהיתה לי אפילו תקופה אחת יפה בחיים. הסבל זה הטוב שהיה לי, כי אני הכי רגיל אליו, הכי בקי בו. חוץ מתל־אביב לא הייתי בשום מקום בארץ. אני לא יודע מה זה כינרת, בחיפה לא הייתי. אני רוצה להתרפא. הגעתי למצב שאו שאני חי או מתאבד, לא יכול יותר להמשיך ולסגור את הנפש, לחיות בתיסכול, בהשפלה. בתוך עצמי, בכוונות שלי אני יודע שזה לא זה." ■

את המטבח והציוד בהוסטל נתנה עיריית תל אביב

חופש בכפית תה

אברהם הופמן, ראש הרשות לשיקום האסיר

לפני ארבע שנים קמה הרשות כדי לנסות לפתור בעיות של אסירים משוחררים רווקים. אלה, לרוב חוזרים למקומות מגוריהם הקודמים ובכך חותרים, למעשה, נגד הסיכוי שלהם לשיקום. לשקם פושע זה לא כמו לשקם מישהו ששבר רגל. אסיר משוחרר לא חוזר לחלל ריק. מקום מגוריו אינו מתפקד באופן פאסיבי, זה לא הוא שמחליט אם ללכת בדרך טובה או רעה, זה החברים שקוראים אותו לדגל.

הרשות שמה לה שני מישורים לפעול בהם:

● לנסות וליצור יותר פתיחות בקהילה, ואת זה השגנו בעזרת משרדי ממשלה שונים, איתם הגענו לכל מיני הסדרים מיוחדים למען האסיר. מדובר במשרדים כמו ביטוח לאומי ומשרד הרווחה, ובמקביל אנו עומדים בקשר ישיר עם מרכזי גמילה מסמים ואלכוהול.

● ניסיון לנתק את האסיר המשוחרר מקשרים עם חברה עבריינית. אנחנו עומדים בקשרים עם קיבוצים, מושבים, ישיבות וישנם גם ההוסטלים, ארבעה עירוניים ושניים כפריים. הוסטל נוסף שלא אנו הקמנו אבל מנצלים אותו, הוא של הכנסיה של קמיל שתאדה בחיפה. יש גם הסדר מיוחד "שלושה בדירה אחת", מדובר בשני סטודנטים משוחררי צה"ל, שמוכנים לקלוט אסיר, לרוב צעיר, ולעזור לו בשיקום.

כמה חוזרים שוב לכלא לאחר תקופת זמן קצרה?

מתוך 71 אסירים ששוקמו בקיבוצים 5 חזרו לכלא.				
"	20	"	" במושבים 3	"
"	150	"	" בישיבות 8	"
"	29	"	" בהוסטלים 4	"

בתוך כל המסגרות, אחד הדברים החשובים ביותר שאנו מנסים להחדיר להם הוא דימוי של משפחה בריאה. אחת מנקודות התורפה הקשות בשיקום הוא הזמן הפנוי. מדובר באנשים מבוגרים, לא ילדים, וצריך ללמד אותם דברים ראשוניים, אלמנטריים, כמו למשל שיש דבר כזה שנקרא "זמן בילוי חיובי". אנחנו מנסים בכל המסגרות לצייד אותם לדרך, לקראת המבחנים הקשים בחיים. הקונצפציה הטיפולית נשענת על בסיס אמון וחובות. אי אפשר לחייב את האסיר לתת, למשל, בדיקת שתן, אבל החוק אומר שרק בתנאי שאתה נקי מסמים אתה רשאי להיות חלק מההוסטל, אז הם נותנים שתן מתוך בחירה.

מבנה ההוסטל והריהוט בת"א ניתנו לנו על־ידי עיריית ת"א. עו"ד גיל חריש שיפץ והכשיר את המקום. הוסטלים אחרים הקמנו במושב עמיקם; מרכז קהילתי מצפה יריחו, במדבר יהודה; עכן; באר־שבע. מגמש לאחרונה פתחנו הוסטל בחיפה ובנובמבר הקרוב נפתח באיזור המרכז הוסטל לאסירות משוחררות.

בכל הוסטל מספר מצומצם של אסירים. בת"א יש ארבעה. באנגליה, למשל, יש בכל הוסטל 30 אסירים. אנחנו סבורים שכאשר רוצים להתמודד כראוי עם ארבעה עולמות שונים, כשלכל אחד בעיות אישיות כבדות, ההשקעה צריכה להיות גדולה. בהוסטל בת"א צמודות לאסירים פסיכולוגית ועובדת סוציאלית.

200 אסירים משוחררים זוכים לטיפול שיקומי מדי שנה.

אין ספק שמאז שפועלת הרשות חל שינוי בתודעה הציבורית ביחס לאסיר המשוחרר. היום נותנים יותר בקלות עבודה לאסירים, יותר לשכות מטפלות בשיקום האסיר, צ'יץ' עצמו עומד בראש העמותה לשיקום האסיר בת"א ועושה הרבה במסגרתה.

היום אסיר לא יכול לומר, אני חוזר לפשע כי אף אחד לא עוזר לי — כי עוזרים. חופש, צריך לתת בכפיות של תה, לא של מרק וזה מה שאנחנו עושים. אסיר שיבלע כפית אחר כפית את החופש, יש לו כל הסיכויים להצליח בשיקום."

תמונות יפות

בדרך חשוכה, איזור של מוסכים, ביפו אין דירות מגורים, גם לא ליד. ביום שישי בערב שאל אותי נהג המונית, זה כאן, את בטוחה? את רוצה שאני יחכה לך עד שתגמרי, שהכל בסדר? אולי את רוצה שאני איגש איתך לבדוק שזה בטוח? יוסי, כנראה זיהה אותי דרך החלון, חלון מאיר בודד וצעק לי, זה כאן. על קיר הבית כתוב — "מכון בלום". מדרגות שחורות מובילות למעלה, לא מזכיר אפילו בית. בקומה השנייה פותחים דלת לבנה ונכנסים להוסטל. שמונה חודשים קיים ההוסטל בחסות הרשות לשיקום האסיר. עיריית תל־אביב נעמדת גנון בהאשת עו"ד גיל חריש, חבר של היועץ המשפטי לממשלה.

חיים גרים בו ארבעה אסירים משוחררים ואב־בית אחד, זה ששומר על הסדר, שלא יעשנו סמים, לא יביאו בחורות לישון, ינקו, יסדרו, יחזרו בזמן להוסטל. כל אחד והסיפור שלו. יוסי הסכים להיחשף, השאר לא. יש שם מטבח וחדרים — כוכים. יש סלון עם מיטה וחצי ספה מעוגלת. יש טלוויזיה. בחדר של יוסי, מטה על מטר וחצי [illegible]

[illegible]

מיג'ור יורם המזרחי, ה„שריף" של הצפון, שב ארצה לאחר גלות של שש שנים בקנדה. בני משפחתו מעידים עליו שהוא ציוני מסור ופטריוט נלהב, אבל המזרחי עצמו אינו בטוח בכך: „אם ש"ס וכהנא יקבעו מה תהיה דמות המדינה לאחר הבחירות בנובמבר, אינני רוצה להישאר כאן"

מאת יהודה צור צילום בועז לניר

יורם המזרחי, האיש שסימל בשנות ה־70 את גבול הצפון ואת „הגדר הטובה" שב לאחרונה לאיזור שהביא לו את פירסומו, לאחר „גלות" של שש שנים בקנדה. מקנדה עקב אחר התפתחות מלחמת לבנון על כל גלגוליה, ולא היה נוכח ליד ערש הדווי של ידידו וחניכו המיג'ור חדד, כאשר זה נפטר בכפרו מארג'־עיון.

יורם המזרחי, הוא בנם של מהגרת מגרמניה שהגיעה לארץ כדי למצוא כאן מקלט מרדיפות היטלר ושל אב שמוצאו ממשפחה מסועפת מיוצאי עירק שישבה דורות רבים בירושלים. יש באיש מיזוג מקסים של תרבות המערב עם שורשים עתיקי־יומין של המזרח וזה שנים רבות הוא מנהל מלחמת שנאות ואהבות עם ארץ ישראל מולדתו, ממנה הוא התרחק כמו מאהבה נכזבת ואחר כך שב אליה, נמשך אל מה שהוא מכנה הקסם המיוחד והמרתק של ארץ ושפה שאין כמוהו. „כאשר הוא נמצא רחוק מכאן, הוא רוצה לחזור לארץ בכל מאודו. וכשהוא כבר כאן הוא מתחיל לחפש תירוצים כדי לעזוב" אומר בנו בכורו רון, הטוען שאם יש פטריוט ישראלי האוהב את ארצו זה דווקא אביו.

בקצרין שברמת הגולן, אליה הגיע ביוני השנה כדי לשמש ככתב הצפוני של „ידיעות־אחרונות" ושליחו של העיתון למגזר הערבי, מספר המזרחי על אהבתו לארץ וביקורתו הרבה על כל מה שמתרחש בה. בדירה צנועה, מעל לדירה בה מתגוררות אימו וסבתו אשר חזרו עימו מקנדה, מנסה יורם המזרחי בתוך ערב־רב של חפצים המפוזרים מסביב, למצוא שוב את דרכו במציאות החדשה

לכתוב על הדברים האמיתיים

מאז נערך הראיון, הספיק יורם המזרחי לנטוש את עבודתו, כנציג „ידיעות אחרונות" בצפון ובמגזר הערבי ולעבור לעיתון „הארץ". זה שבועיים הוא שוהה בקהיר כשליחו של מעסיקו החדש.

על הסיבות שהניעו את יורם המזרחי לעזוב את תפקידו המשתלם מאוד כנציג „ידיעות אחרונות" בצפון, אפשר ללמוד מהדברים שאמר במהלך מפגשים בחודש האחרון: „קשה לי לעסוק בדברים שוליים וקטנים, כאשר מתרחשים דברים גדולים. הכסף זה לא משחק בשבילי. אני רוצה לכתוב על הדברים האמיתיים ללא הגבלה ולא לרוץ אחרי כל רצח או אונס, להביא תמונה וכמה מילים לכותרת. בכל זאת אני הייתי האיש של האירועים בצפון".

אחד מחבריו של המזרחי אמר לנו לפני כמה ימים: „היה קשה לראות את יורם מתרוצץ אחרי ידיעות קטנות, שגם הן לרוב לא הוקסמו [illegible] באשר מה שהוא ראה כעבודה מרכזית במגזר הערבי לא עלה לפרסום בעיתון. המזרחי יותר מדי אינטלקטואל ומוכשר למשרה [illegible]".

הלא כל כך אהובה שנוצרה בישראל של סוף 88'. האיש, שהיה ידידם של מפקדי צה"ל בכירים, שכולם רצו בקרבתו, שראשי תערים ביקשו שיאמר מלה טובה עליהם, ששרים וקובעי מדיניות שמעו בקשב רב את המלצותיו כיצד לנהל את רצועת הביטחון גם כאשר היה כתב של רשתות טלוויזיה זרות, מנסה היום להשתלב מחדש בנוף המוכר, והזר של ישראל של סוף שנות ה־80.

כרטיסי חבר במפ"ם ובחירות

תקופה מסויימת היה המזרחי פעיל במפ"ם בעיר הולדתו, ירושלים. זה היה בשנות ה־60, לאחר ששבתי מגרמניה והייתי כבר נשוי לביאטה. שימשתי כרכז התקיבה הצעירה בירושלים. ארגנתי כנס בקולנוע תל־אור תחת הסיסמה: „אימפריאליסטים סלקו ידיכם מקונגו". כבר למחרת קיבלתי טלפונים בהולים להתייצב אצל מאיר יערי בת"א ולפני חברים אחרים במזכירות המפלגה. נאמר לי, שלא ייתכן שסרחת במוני ינהל מדיניות חוץ ויתנגד לאימפריאליסטים בלי אישורה של הוועדה המדינית. למעשה אמרו לי, שאיאלץ להתפטר כי לא ייתכן שאדבר על קונגו בלי אישורו של יערי. כאשר שבנו לירושלים שלחנו, אשתי ואני, מכתב למאיר יערי בו הודענו על התפטרותנו מהמפלגה וחתמנו „יחי מפ"ם והסוציאליזם הצרוף".

„מאז עברו מים רבים ואני מתגלגל מצחוק כל פעם שאני נזכר בכך, כי כל המערכת הפוליטית נעה ימינה. את מקומה של מה שפעם היתה מפ"ם ממלאת היום חר"ש שגם היא מפלגה ממוסדת הרוצה את קירבת השלטון והמימסד. זכור לי שחברים בכירים במפ"ם שאלו אותי אז למה אני לא מבין שכל המפה זזה ימינה ואם אני רוצה להיות חלק ממנה, גם עלי לזוז ימינה."

בפרק חייו של המזרחי אפשר למצוא, לצד כרטיס חברות במפ"ם, גם פנקס חבר בתנועת החרות: „היינו בשנות ה־60 במושב רמת רזיאל. יום אחד קיבלנו בדואר שני פנקסי חבר של חרות ואז הבנו שאנו נמצאים במושב של חרות ומיד הסתלקנו משם. מכיוון שאני מכיר את הבירוקרטיה, ייתכן שעד היום אנו רשומים בחרות".

יורם המזרחי היה בכל ההפגנות הפוליטיות של שנות ה־80. הוא ארגן את חסימת הכבישים הראשונה בירושלים נגד הכפייה הדתית. רק שניים הועמדו לדין על כך: יורם המזרחי ויורם זייגר. הוא הפגין ליד מג'דל כרום נגד הקמת כרמיאל, השתתף בכל מחאה של השמאל והיה אחד האנשים הבולטים בו. „הפגנתי נגד הקמת כרמיאל, בעד החזרת עקורי בירעם, בעד השלום והדו־קיום, סיסמאות יפות עד היום, אך קשה מאוד לממשן". הוא התיידד עם ראובן קמינר עוד בהיותו ילד וממנו שאב את כל יסודות המרכסיזם אשר מלווים אותו עד היום, גם אם הוא רחוק מאוד היום מכל אידיאולוגיה סדירה. „כולנו הלכנו ימינה. הסיבה היא הסכסוך היהודי־ערבי. גם אני הלכתי ימינה בעניין הזה, למרות שאינני יודע בדיוק להגדיר מה זה שמאל וימין היום. בכל הקשור לעמדות הסוציאליות שלי לא השתניתי. אני רוצה שיהיה ביטחון סוציאלי לכל, פנסיה מלאה כאשר אדם מגיע לזקנה, ביטוח רפואי הולם ושהאדם יהיה בטוח שיוכל למצוא עבודה ולהתפרנס בכבוד. חזרתי לאחר שש שנים ואיני מכיר את הארץ הזאת בעניינים סוציאליים. אם בקנדה בלי כל הסיפור של ציונות וסוציאליזם, ידרשו היום ממשפחה לשלם 180 דולר לחודש עבור ביטוח רפואי כמו בארץ, הקנדים פשוט יפילו את הממשלה. דברים שמספרים לך כאן, שהם מקובלים בכל העולם המערבי כמו תשלום נוסף עבור רופאים, עבור חינוך, עבור ביטחון סוציאלי היו גורמים למהפכה אם היו ממומשים אותם בארצות המערב הקפיטליסטיות".

כתושב חוזר, החש על בשרו את קשיי הקליטה בהתמודדות עם הבירוקרטיה החונקת כל רצון של השבים להישאר, סבור המזרחי שבמודע או שלא במודע המנגנון הבירוקרטי עושה הכל כדי להרחיק עולים ולשכנעם שעליהם לעזוב מהר. „אני מטלפן לכל ידידי בחו"ל ואומר להם לא לבוא דרך הסוכנות. לבוא רק אם יש להם מספיק כסף ולעשות הכל על חשבונם. בוכים על שעולים מרוסיה לא באים, אך עולה שמגיע משם ניתקל באטימות בירוקרטית כזו והשקרים שסיפרו לו מתגלים במהירות כזו, עד שהוא מיד מרים טלפון ואומר לחברו פיוטר שנשאר בווינה לעשות מהר תפנית לכיוון ניו־יורק. מדברים על עיירות פיתוח, על הגליל, על הנגב, מגלגלים עיניים כלפי מעלה כל פעם ששרים „ביתי אל מול גולן" ומיד משקיעים את כל הכספים ביהודה שומרון וחבל עזה. כל תקציב הפיתוח שמושקע בגולן ל־8000 תושבים יהודים מול האוייב הסורי קטן בהרבה מהסכומים שמושקעים לסיועם של 2000 היהודים הגרים בחבל עזה".

יורם המזרחי קובל על כך שעליו להתרוצץ, מאז שב מקנדה, בין כל משרדי הממשלה הפזורים בצפון כדי לבצע פעולות אלמנטריות שבמערב עושים בטלפון. „רוצים ליישב את הגליל ומי שמגיע לכאן מוצא את עצמו מתרוצץ מאות קילומטרים לאורכו ורוחבו של הצפון לשלם למס ההכנסה לביטוח לאומי ולכל המשרדים האחרים".

צריך לפחד מעצמנו

הבעיה העיקרית והחשובה ביותר הניצבת בפני ישראל, לדעת המזרחי, היא הבעיה הערבית ועד היום לו מבינים אותה ולא יודעים כיצד להתייחס אליה. „אנחנו כמו יהינו גרמנו במדיניות שלנו כלפי הערבים לפחד האמיתי שמפחדים היום היהודים מערבים, אזרחי ישראל בעיקר. אינני יודע מה הפתרון לשטחים, למרות שהחושים שלי אומרים לי לצאת משם מהר, כי כיבוש מעולם לא הצליח. אך לפני שעושים שלום עם הארצות השכנות או עם הפלסטינים בשטחים, יש לעשות שלום עם הערבים בישראל, שכנינו. היהודים בישראל מפחדים מהערבים ולהיפך. בקנדה הייתי פעיל בשלום עכשיו. זה נורא קל כי הסתכלתי משם במשקפיים ורודים, כשאתה חוזר, לא ברור לך עם מי לעשות שלום.

לאחר שבחודשים האחרונים סיירתי במגזר הערבי בארץ ונפגשתי עם העם הפשוט בהפגנות, אני חש כי אם היו מציעים לערבים היום את תוכנית החלוקה של 47' הם היו מקבלים אותה, כי עבורם פירוש הדבר שלטון עצמי בכפריהם.

„המדינה היהודית לא השכילה לרצות את הערבים. כשאתה הולך באום־אל־פחם ורואה באיזה מצב נמצא היישוב הקורא לעצמו עיר בגלל הזנחת הממשלה, כשאתה הולך בטייבה ואתה רואה יישוב עם יותר תושבים משיש בערים בגליל, שהממשלה מתנגדת להעניק לו תואר של עיר, כאשר אתה רואה את ההזנחה כלפי היישוב הערבי, אתה חש שהמצב לא רק שלא ישתפר אלא יחמיר. מלמדים את הערבים עברית וכופים עליהם את השפה, הם קוראים עיתונות עברית שאין בה זכר לבעיות היישוב הערבי. אם הם רוצים לקרוא על עצמם, על בעיות מוניציפליות ביישוב הערבי, על כל מה שקשור לחיי היום־יום שלהם ושל שכניהם, הם נאלצים לקנות מקומונים בשפה הערבית שרובם עוינים את מדינת ישראל".

יורם המזרחי חש גם בזלזול התת־הכרתי שיש ליהודי כלפי הערבי. „אנחנו נחמדים כלפי הערבים כסיסמה, בעיקר בין שוחרי השלום למיניהם. אנחנו משתפים אותם בכנסת, אך לא מעניקים להם נתח מהשלטון, לא יכולים לחבר חוקה כי רוצים להתעלם מזכויות הערבים. המצב יימשך למעשה כל עוד מדובר במדינה ציונית שרוצה להישאר דמוקרטיה, אך יחד עם זאת רוצה להישאר מדינה יהודית".

„כל יהודי מתגאה בכך שיש לו חבר ערבי אליו יוכל להיכנס ולשתות קפה כשרק ירצה. אך תגיד לי לכמה ערבים יש חבר יהודי שיוכלו להיכנס אליו כשרק ירצה לשתות קפה? הפכנו את החברים הערבים שלנו לעובדי מסעדות ובתי־מלון אך אנחנו מתביישים אפילו להזמין אותם לחתונות ולשמחות שבין כתלי ביתנו. אם הערבים יתחילו לעשות אינתיפאדה כאן בישראל, נגיד שהם רוצים להפיל את המדינה, אבל האמת היא שהם רוצים זכויות אזרח שוות. אני לא מפחד מהערבים, אני מפחד מעצמנו. ליהודים יש עדיין זכות לחוקק חוקים ולשנות את חיי הערבים.

„אני מפחד ממה שהיהודים עלולים לעולל לעצמם. לא לאורך זמן נוכל להישאר דמוקרטיה. אתה יודע כמוני, שהקימו את יס"מ המשטרתי לדיכוי ערבים בגליל. זאת יחידה משטרתית מיוחדת לדיכוי מהומות. אז במקום לטפל בשורש הבעיה, מקימים יחידות דיכוי, לא ירחק היום בו נצטרך לשים שוטר בכל קטע של כביש כאשר יזרקו אבן בארץ. היהודים יפחדו לנסוע בכבישים, ידכאו את הערבים ואז ניכנס לסחרור, לא נוכל לעשות שלום עם ערביי השטחים כי קודם כל נצטרך לעשות שלום עם ערביי ישראל, והשינאה בין שני העמים תלך ותגבר.

„השבר היה בששת־הימים. זה היה הרגע בו יכולנו לעשות שלום עם ערביי ישראל. ולא ניצלנו אותו. היום יש בכל זאת צרות — לתת זכויות שוות לערבים, על אמת. הקמנו אוניברסיטאות בכל הגדה אבל אין אף אוניברסיטה ערבית בגליל, כדי שאזרחינו הערבים יוכלו ללמוד את תרבותם, את שפתם, את ההיסטוריה שלהם".

לא אירופה

עד כמה המצב טרגי, אומר המזרחי, אפשר לראות כאשר משווים בין הערבים לבין עדות המזרח. „פעם המציאו את המושג של עדות המזרח. הסבא שלי לבש כל חייו בגד כמו שמשתמשו לבשה בעירק הרחוקה. הוא חש והרגיש כערבי בן דת משה וישראל, החי בירושלים. הוא ושכמותו יכלו לשמש גשר אל הערבים, אבל אנחנו הפכנו אותם לעדות המזרח. הסבא השני שלי, אבי אימי, קרא לעצמו כל הזמן יהודי־גרמני גם כשחי בישראל, הוא היה גאה בכך. על סבי מצד אבי, שאמר שהוא ערבי־יהודי, היו מסתכלים בצורה משונה. כך נוצר מצב טרגי, שסב־אחד היה יכול להתגאות בכך שבא מעם של מרצחים, בעוד הסב השני היה צריך להתבייש להגיד שהוא ממוצא ערבי. רק היום ישראל משתנה. יש יותר יםתיכוניות. סוף־סוף הבינו שאנו לא אירופה. אני אומר שגם אני ערבי. מרת משה בישראל, אזרח ישראלי. שורשי הם במזרח. ילדות שהסתובבתי כל הזמן במערב: העם היהודי הוא חסר שורשים, אנו עם של יורדים פוטנציאלים. יש אפילו יסוד תיירותי באימרה המפורסמת „לשנה הבאה בירושלים". אנו על מזוודות כל הזמן, מסתובבים ולא מוצאים מנוחה. יעבור הרבה זמן, אם בכלל, עד שנמצא מרגוע. כל זה כמובן אם ישראל תמשיך להתקיים במצב הנוכחי".

כל אחד עיתונאי

כשהוא מצא כאן עולם תקשורתי שונה מזה שהתרגל אליו כאשר שימש כתב בכיר של הטלוויזיה הישראלית, עיתון יום יום ורשתות זרות. „היום כל אחד עיתונאי. זה לא הכל. מצפים לנו בחור טלוויזיה בכבלים ותחנות רדיו בכל מקום. היום כל אחד לוקח מצלמה ונעשה צלם של עיתון. [illegible] מגיעות עם מצלמות וידיאו, המוכרים את מרכולתם [illegible] במחיר, התחרות הפרועה תופסת את כל העיתונים — [illegible] יותר דם, רצח. קם דור של מאות (ואולי אלפי) צעירים [illegible] בצינעת הפרט, המוכנים להיכנס לחדר המיטות שלך כדי [illegible] שהדברים קשים יותר לעיכול לאחר הרגיש, כך טוב יותר לאותם „עיתונאים". אולי הדור שלנו, של ריווח אמיץ, של חיפוש אחר אמיתות הדברים לפני פירסומם הולך ונעלם. פעם להיות עיתונאי היה שם של כבוד וזה לא מה שרואים היום, מי עוסק בכך, באיזו שפה כתובים המקומונים, איזה נושאים מעניינים את העיתונים הארציים, אתה חש שאתה מתחיל להיות זר בכל העולם הזה".

מי אתה יורם המזרחי?

יורם המזרחי נולד בירושלים בשנת 1942 ובגיל שש־עשרה וחצי התנדב לצנחנים. לאחר כמה חודשים הועבר לסיירת שקד בדרום. זה היה בסוף שנות החמישים. [illegible]

משיכה לארץ

ביאטה, רעייתו של יורם המזרחי ואם שני בניו רון ודן, נולדה בגרמניה. ביאטה, בתו של ראש העיר מיינץ, מונתה ללוות משלחת של יהודים גרמנים שהגיעה לביקור בעיר וביניהם סבו הגרמני של יורם. לאחר הביקור כתב לו הסב: „פגשתי את האשה איתה תתחתן".

וכך היה. כבר למעלה מ־25 שנה הם נשואים. ביאטה הגיעה לארץ בראשית שנות ה־60. הם התחתנו והחלו את נדוריהם בין מטולה, ירושלים, דרום־אפריקה, גרמניה ושוב לארץ. גם יורם וגם בניו אומרים, שהציונית האמיתית בין כולם היא ביאטה. „היא אמרה לאבא, כאשר חזרנו עכשיו, שהיא שוב לא זזה מכאן," אומר רון בן ה־18, הבכור. כאשר השתחרר יורם מהצבא כסגן־אלוף בתקן אלוף־משנה כמפקד רצועת הביטחון ב־1980, נסע לגרמניה בה ציפה לקבל ויזה כדי להיות כתב בדרום־אפריקה. כעבור שלושה חודשים הודיעה לו ביאטה שהיא לא מסוגלת לחיות באפרטהייד וחזרה לארץ. אחריה חזר גם יורם. בראשית 1982 נסעו לקנדה, שם כיהן יורם בעיר ויניפג כפרופסור ללימודי המזרח־התיכון. האיש שלא סיים מעולם שום לימודים פורמליים — הפך לפרופסור. הוא כתב ספרים ושימש כתב של עיתונים ישראליים. אשתו כתבה שני ספרים על היווצרות רצועת הביטחון, בתקופת חדד ועתה מסיימת דוקטורט באנגליה.

יורם עקב מרחוק אחר המתרחש כאן וגעגועיו הלכו וגברו, אך המהפך אירע כאשר נסע בנו רון עם משלחת של נערים יהודים מקנדה לביקור באושוויץ.

„רון עמד להתחתן עם נערה מארה"ב. כאשר חזר מהביקור אמר לנו שהוא לא מתחתן. הוא חוזר לארץ ומתגייס לצה"ל. לא היתה ברירה וחזרנו כולנו".

לבני משפחתו של המזרחי גירסה שונה. לדבריהם, הוא מנסה להגן על עצמו מפני אשמת הציונות ואהבת הארץ מאחרי חזות ציניות של מבקר הכל. אך למעשה, כאשר ביקר כאן באפריל השנה, עשה הכל כדי למצוא עבודה ובין כל ההצעות שניתנו לו בחר להיות שוב בצפון.

גם היום הוא לא בטוח שיישאר. אם ש"ס וכהנא יקבעו מה תהיה דמותה של המדינה לאחר הבחירות בנובמבר, איני רוצה להישאר כאן. שש"ס תגיד לי מתי לכבות את האור, זה לא בשבילי. אני רוצה להישאר, אך באמת לא יודע מה יקרה. זה נכון, אני תמיד על מזוודות, אך לדעתי יש כאן הרבה מה לעשות למרות שעושים מעט מאוד. חזרתי כי התגעגעתי לארץ, לנוף, לחברים ולשפה, אך נראה מה יקרה לאחר הבחירות".

עכו, התיאטרון האחר

לא היה כל־כך צפוף בחוצות עכו השנה, אולי משום שרבים התאכזבו ממופעי הפסטיבל בשנה שעברה. יש להניח שבפסטיבל העשירי, בשנה הבאה, יהיה שוב צפוף, כי מי שלא פגש גם השנה הצגות לטעמו, כנראה פשוט אינו אוהב תיאטרון... מנהלו האמנותי החדש של הפסטיבל, ערן בניאל, מצא כנראה את השיטה הנכונה: לא לחכות רק להצעות מצד מחזאים ובמאים, אלא לצאת לחפש חומר במגירות. הניסיון הצליח

מאת גיורא מנור
איורים: שמואל כץ

מכל ההתכנסויות והאירועים, הנוטלים לעצמם את השם המחייב פסטיבל, וכאלה יש אצלנו בשפע, פסטיבל עכו הוא זה שמגיע לו באמת התואר „פסטיבל", משמע חגיגה.

כי לעכו נוסעים לא רק למען מופע מטוים. עכו זו חוויה חברתית ממש כאמנותית, ויש כבר „קהל עכו" מוגדר. זה צירוף של, מצד אחד, צעירים בגיל התיכון, הממלאים בשקי־השינה שלהם את הבוסתן. ואני עושה חשבון, שתיכוניסטים כאלה, שבאו לפסטיבל הראשון לפני 9 שנים, היום כבר רואים באופק את הקירונות „30"...), אנשי התקשורת, עיתונאים ומבקרים ושדרים וצלמים, המעבירים את החוויה ליתר הציבור, ואנשי האמנויות החוץ־מימסדיות הקבועים, המביאים מדי שנה את יבול עבודתם לחומות עיר הנמל העתיקה, ואתה שואל את עצמך, האם יש להם חיים גם מחוץ לזמן סוכות, או שהם ממש חיים מפסטיבל לפסטיבל. ויש אפילו שחקנים שכאילו נעלמים לכל יותר 350 ימי השנה וצצים מחדש בעכו עם בוא הסתווניות.

את עכו גם פוקדים מדי שנה כמה מחובבי התיאטרון המושבעים, דמויות מוכרות כבר, ומי שנעדר בדרך קבע, הרי אלה אנשי התיאטרון המימסדי, שפעם נהגו לפחות לחוות קידה של נימוס ולהראות את עצמם, אם לא לראות את המוצע והמוצג. אני חושש, שהם סובלים מתסמונת חוסר־הסקרנות, שהיא מחלה די מסוכנת לאמנות.

זו ממש מחלה מקצועית של עיתונאים, לחפש מכנה משותף כלשהו בין פרטים, כדי למצוא כותרת או לקבוע דיאגנוזה. ובכל זאת, אפשר היה לציין בשנים מסוימות משהו שאיפיין את מרבית ההצגות, כגון בשנה שאחרי מלחמת לבנון דמויות של נתים־חיים כמעט על כל הבימות, בשנה שעברה היה בכמה מופעים מזבח, שסביבו נערכו מיני פולחן בימתי, והיתה שנה אחת, שהכל עסקו בה בפוליטיקה בצורה זו או אחרת.

השנה קשה היה למצוא מוטיב כללי כלשהו. עד כדי כך, שאחד מעמיתי ציין, שכמעט בכל ההצגות הופיעו זוגות: גבר ואשה, שני גברים, וכו' וזה כמובן נכון, כי אנחנו מין זוגי, כפי שיגלה מי שיקרא את פרשת נוח במקרא, ולכל אחד מאיתנו גם זוגות עיניים, אוזניים, ידיים ורגליים, שריים ואשכים... זוגות־זוגות ברא אותם — גם בעכו.

אם כן, אם לא בתחום התימאטי, שמא אפשר למצוא איזה איפיון בתחומים אחרים?

השנה אי־אפשר היה להתאונן על רמת ביצוע חובבנית, טיב המחזאות, להוציא מקרה אחד או שניים, היה מצוין. התפאורה והתאורה היו משוכללות יותר מבעבר. ולמעשה לא היו כמעט הצגות בעלות מסר פוליטי כלשהו. נוספו אפילו כיסאות נוחים יותר בכמה מהאולמות, ורק החום המחניק עדיין מקשה על הצפייה באולמות האבירים, „אולם המדרגות" והקריפטה.

היו השנה פחות המונים שהסתובבו ברחובות, ונמנעה אותה צפיפות ואותן דחיפות (רק בעלי תרמילי הגב התעלמו גם הפעם מכך, שהגבנון שעל גבם עלול לפגוע במי שעומד מאחוריהם) נוצרה אווירה נוחה ונעימה, אולי למגינת לבם של בעלי המסעדות והקיוסקים, אבל בהחלט לטובת הצופים שאינם חובבי צפיפות אוכלוסין.

ערן בניאל, מנהלו הטרי של הפסטיבל הצליח בחודשים מעטים, בודאי גם בזכות נסיונו הרב כדרמטורג, בתיאטרון ובדרדיו, למצוא חומר מעניין, ולהדריך את הבמאים והמבצעים, כך שהרמה האמנותית הגבוהה נזקפת בהחלט גם לחשבונו. כנראה גם בזכות התערבותו של אלי סיני, שהיה היועץ החזותי־בימתי של כל ההפקות. ולא מעט גם בשל תוספת תקציב לצד הטכני, נראו ההפקות נאות ועשירות יותר. בכלל, זה היה פסטיבל עכו מוצלח מאוד.

★

יש לי בעיה אישית עם מה שמכונה „תיאטרון רחוב". אנשים שפרצופם מכוסה איפור עמוק, (על משקל סיגון בשמן עמוק), הלבושים טייטס שחורים או צבעוניים, המנסים בכל כוחם לשעשע אותי על־ידי מיני פעלולים שלומדים בשיעור לפנטומימה או אקרובטיקה מעוררים בי רק רחמים. דמויות תיאטרליות אלה כאילו ברחו מתחום מחייתן הטבעי, הבימה, ונקלעו למציאות והם כמין נטע זר. בעצם אני כאילו מרחם אליהם, כמו על מי שבא לבוש פראק ועניבה לבנה לפיקניק או מופיע בבגד־ים לפרמיירה חגיגית. הכל מצויין במקומו הראוי, אבל מחוץ להקשר הנכון נראה מגוחך, מביך.

וכשמנסים ליצור הצגה רחובית של ממש, נתקלים מיד בפיזור תשומת לבו של הצופה, ותוך מאבק על הקהל נדחפים מניה וביה להגזמה, לאימוץ השרירים ומיתרי־הקול, והכל נעשה כביכול קרקסי וכאמור רק מאוליץ.

ניסיון רציני ליצור תיאטרון רחוב היה זה של סמינר הקיבוצים, במופע שלהם „דון קישוט", שהיה תרגיל בשימוש במסיכות של הקומדיה דל'ארטה בתנועה מותאמת למסכות אלה. בתנאי אולם רגילים היה מתברר שזו הצגה עשויה היטב. אבל אי אפשר היה לעקוב אחרי הנעשה על הבימה הגבוהה, כי הכל הצטופפו סביב המגרש בציפייה למסמר הפסטיבל, הקבוצה האורחת מצרפת, מהעיר ליון, „פוטורומן" בביצוע קבוצת „רויאל דה לוקס", שהראה איך מצלמים את אותם „רומנים זעירים" המורכבים מתצלומים וטקסט קצר, המופצים בקיוסקים של עיתונים באירופה.

מי שמכיר איך מצלמים סרט, לא הופתע מכל הקונצים, של גשם מלאכותי, שלג ממאוורר ובועות סבון, וכל הטריקים האחרים — שהפעם הראו לא את תוצאותיהם — אלא איך עושים אותם. לראות את מה שלא נכנס לתצלום משעשע יותר מהצילום עצמו. והקהל נהנה מאוד.

אני נהניתי בעיקר מהמרץ הבלתי נדלה, וההקרבה העצמית של הצוות הטכני, ומכל הבלגן המשומן והיעיל הזה של פועלי בימה ותיקים, שהם היו העיקר ולא השחקנים המסכנים שבאמצע. בעצם זה היה תהליך של צילום סרט בזמן מואץ. ותוך שניות נעשו, כביכול, צילומים שבקולנוע או בטלוויזיה דורשים לפעמים שעות שלמות, אם לא ימים.

★

אינני מחבב הענקת פרסים ליצירות אמנות. משום שאי־אפשר כלל להשוות בין מופעים בעלי מכנה משותף שונה, ממש כפי שאי־אפשר להשוות בין סטייק לשוקולד, אם כי שניהם מיני מזון.

השופטים פסקו מה שפסקו. ואני, אם היה עלי לדרג את המופעים הייתי מעניק את המקום הראשון לאליס דור־כהן, על המופע שלה „שעה של נחת", שבאמת היה ממנו נחת.

היא ניצלה את הגינה האמיתית של מה שהיה בעבר בית־חולים לחולי נפש, ובימה שם חגיגה נוגעת ללב, מסיבת פרידה מחולה העומדת להשתחרר מהמוסד הסגור אחרי שנים רבות.

אליס עצמה בתפקיד המרכזי, וחבריה, גילמו את דמויות הנצחות הרטואי, ועברה של האשה נגלה לאט לאט דרך חפציה ומחול שלה עם האח (ניסים ידיד) והאחיות (אורית סגל וגוצ'י קוהן). בעזרת מריצה של בטון, שהפכה לקרוסלה, למיטה, לכל מיני דברים כיד הדמיון הטובה. וחפצים אישיים, כגון מסרק, חפשו פרטים מחייה של אשה זו, שיש בה תערובת אמיתית של אדם בוגר עם הילדותיות והמוזרה של חולה־הנפש.

לובן הבגדים מול הדלתות הנעולות, החומות העתיקות מסביב, המסתירות את העולם שבחוץ, מעשיות ההופכת פרטים קטנים לאמת בימתית וריגשית, עשו מופע זה לחוויה מרגשת. אבל מופע זה לא נכלל בתחרות הרשמית...

השופטים ציינו — ובצדק, לדעתי — את עבודתו של אלי דור־כהן (למען אלה שרמיזון השמות עלול להטעות אותם: אלי ואליס היו בעבר זוג נשוי...), „יהודי טוב" כמבצע מצטיין של עיצוב בימתי ובימוי מקורי.

היהודי שבכותרת הלא הוא אחד משני הסרג'נטים הבריטיים, שתלו אנשי האצ"ל בשנת 1947 בחורשה בקרבת נתניה, כתגמול על תליית שניים מחבריהם על־ידי הבריטים. אם נכון הדבר, שאחד מהסרג'נטים היה יהודי, ושאפילו היה קשור לתנועת ההתנגדות היהודית בארץ, הרי שלפנינו נושא מדהים לדרמה. אלא שאלי בחר בדרך אחרת. הוא יצר טקסטים ומצבים דמיוניים, בהם שני גיבוריו (משה מלכא וורד שיק — וזה ורד ממין זכר למרות שמו) ועוד דמות שלישית, של תליין או בכלל מי שמפעיל את המנגנון הבימתי המורכב, בימה הנראית כמין קופסת־פלאים הצופנת הפתעות. (יואל יטיב), מופיעים ונעלמים, ומרמיינים אסוציאציות פיוטיות.

מצא חן בעיני, שהמחבר־הבמאי קשר את חדמות חנשית (שאינה מופיעה על הבימה), של בחורה שפיתחה את הסמלים לבוא לבית־הקפה בו הם נלקחו כבני־ערובה, לדמותה של שלומית, שרקדה לפני הורדוס המלך (ראה הברית החדשה) וביקשה כשכרה את ראשו הכרות של יוחנן המטביל. משום שבארץ הקודש מטפח משרד החינוך את הבורות על ידי כך שאין הברית החדשה נלמדת בבתי־הספר, אלא באלה של המיסיון, חוששני, שהקשר המעניין הזה נעלם מעיני רוב הצופים. אבל הרי אי אפשר לבנות אמנות על בורות בסיסית.

★

כפי הנראה, גם ההצגה הכתובה ומבוימת היטב על־ידי נוית לנצט, „אני מפחדת ממך, וירג'יניה", סבלה מכך, שמרבית הצופים לא הכירו את כתביה של הסופרת האנגליה וירג'יניה וולף ואת חייה המורכבים, שלא לומר אומללים, עם בעלה ליאונרד, שהסתיימו באיבוד עצמי לדעת שלה. היו בוודאי שסברו, שיש לזה קשר למחזה „מי מפחד מווירג'יניה וולף", ולא היא. אצל אולבי זו פארפראזה על שיר הילדים על הזאב הרע, שבפי אנשי אקדמיה האוכלים זה את זו חיים חסף, לשם ההלצה, לווירג'יניה וולף (WOLF־זאב). אצל לנצט הנושא האמיתי הוא ההתמודדות של שחקן ושחקנית (אביבה גר ופולי ושף) עם החומר הספרותי של מחזה על אודות וירג'יניה וולף וחייה הפרטיים. הביצוע, התפאורה התאורה היו מצוינים. רק חבל שיש להצגה שלושה „סופים" לפני הסיום האמיתי והיא נמשכת זמן רב מדי, תוך חזרות לא נחוצות.

והסיום הנאה, בו מטפסת השחקנית לתוך מגדל מואר כסמל להתאבדותה של וירג'יניה וולף במי האגם, אולי גם אותו לא הבין מי שאינו מכיר את תולדות חייה של הסופרת.

ונקצה השני של הקשת כמובן לא חסרו אסוציאציות ספרותיות במחזה הרדוד של משה שמיר, „קרנבל בונציה", בו מפגישים בין שיילוק, שהתעוור בינתיים לבין בתו ג'סיקה, שברוחה (עוד אצל שקספיר) התנצרה ונישאה לגוי, רחמנא ליצלן.

אבל כאילו לא קרא שמיר את המקור, הוא משטח את הרקמה המורכבת של שקספיר והופך אותה לממרח תעמולתי עלוב.

ועוד אין מהשניות המכאיבה של אהבת אב לבתו שזנחה אותו את עמה, שום נסיון אנושי של התקרבות, ואפילו לא שמירה על מעט נדיבור זהיר, כי אזניים לכותל בארמון הדוג'ה, אין למצוא כאן.

הדמות השבלונית הנדרשה של נזיר ערמומי מטומטם, קריקטורה מגועה וצליל של יהודי נלעג וערמומי עם בת קפואה, מיובשת, כל אלה אינם אלא אילוסטרציה להנחה השקרית, שלנו, היהודים, מותר הכל, כי שונאים אותנו.

ואם לשודדים ורוצחים מותר הכל, כי שונאים אותם? האם טיעון כזה, שאיש אינו אוהב אותך, היה עומד בבית משפט כלשהו לנאשם ברצח או אפילו רק הונאה?

הכל מעושה ומלאכותי בהפקה זו. הביום של רינה ברוך, שהוא אטי מאוד, הדמויות שמגלמים תמי קליין־חנון, שולי רנד ואיתן בלום, ואפילו התפאורה העשויה כאילו מקרטון, הבולטת בעליבותה על רקע האבנים האמיתיות של הקריפטה.

זוהי חשיבה פוליטית שקרית שהולידה הצגה גרועה.

★

כמעט לא היתה התייחסות לנושאים בוערים או פוליטיים השנה. „וזה כבר עדיף להישאר בחיים" מאת אהרון... הוא מחזה כביכול אקטואלי, משעשע, ובו שחקנים טובים על החייל הישראלי שנהרג אי־שם במדבר וילדותו בשכונה, כבר...

הויפוש אחרי אקטואליות בכל מחיר ניכר בתופעה, שסיפרו לי על אודותיה.

המחזה „האחים" מאת משה קורן, הוצג בשתי גרסאות, בעברית ובערבית. נאמר לי, שבהצגה בערבית באו כמה מתושבי העיר הערבים. ומשהתברר להם שאין כאן שום מסר פוליטי אלא סיפור על יחסים אישיים בין אחים — או אם תרצה מאבק בין שתי נפשות בגוף אחד — הם פשוט קמו ועזבו את האולם, כי ציפו למשהו אחר...

בהרבה פרטים, בעיקר במשחק, אבל גם בשימוש בחפצים, יש יתרון, בעיני, לגירסא הערבית. אולי משום שנוצר שיווי משקל בין שני השחקנים, אולי משום שהמבצעים הערבים היו מוכנים ללכת בעקבות הבמאית, ציפורה פלר, ולא להתעקש על רעיונותיהם הם. (מלבד סצינה של חלום, בה כאילו מנסה אח אחד לתקוע מזרק ענקי באחיו הישן. זה היה מיותר, אלא אם כן צריך היה המזרק לשמש כסמל פאלי והסיטואציה כרמז למשיכה מינית בין שני הבחורים).

★

חסי שני גברים היו נושא מרכזי ב„חי" מאת טיאט (אף הוא שם חדש בתחום הכתיבה) שביים הבמאי המנוסה, שהיה בעצמו בעבר מנהל פסטיבל עכו, תום לוי.

גיל אלון, כקוקסינל המוכר את גופו, והרומן המפותל שלו עם בחור דתי ממוצא מארוקני, (אלון אבוטבול) הלבוש כמישהו מגטו פולני, הפיקו מבצע משווקי מעולה. אלא שכמו במקרים אחרים, נגמר המחזה כרבע שנה לפני שהסתיימה ההצגה... ברגע בו נפגשים שני הגברים במקווה — מצב מאוד לא מתקבל על הדעת כשלעצמו, שהיה יכול להיפתר פשוט אילו התפשטו השניים בחדרו של הקוקסינל — היה מתברר לבחור הישיבה שהוא התאהב בגבר, ואז העלילה היתה נגמרת בבריחתו של הדתי או בכך שהיה משלים עם אהבתו לגבר אחר. תחת זאת בחר המחזאי לרקוח סיום סנטימנטלי, כולל מות אחרי ניתוח לא מוצלח של החלפת־מין, כולל הבאת זר פרחים על־ידי הדתי ומעין טקס כלולות עם המת, שכבר אינו מסכן את הדימוי העצמי שלו. חבל. זה היה מיותר בהצגה מצוינת זו.

התפאורה שעיצבה עפרה צדיק השתמשה בצורה מבריקה באבנים מהן בנוי האולם.

★

„התאורה נאה — דלת שקופה ועליה מראה — היתה המרכיב המוצלח היחידי כמעט בהצגה היומרנית מאת ישראל אלירז, בבימויו של דוד זינדר, „למנוי". למרות כל מאמצי להבין במה מנסים הבעל והאשה להיזכר, ולמה? נשארתי מבולבל, כי כנראה אינפורמציה חיונית, שהיתה נהירה ליוצרים, לא הגיעה אלינו, הצופים. זו דוגמא טובה למה שאני נוהג לכנות „התיאטרון האוטיסטי", הסגור הרמטית בפני הצופים ונהיר (ומהנה) רק למשתתפיו.

מבחינת ניצול המקום ראוי לציון (מלבד „שעה של נחת" מאת אליס דור־כהן) המופע „אלוהים תציל אותי ממולדתי", שנערך על הספינה „נסיכת עכו" תוך שיט במפרץ הנהדר. זהו נתווה־יחיד, בו מגלם גסאן עבאס את דמותו של משורר עיראקי נרדף. הגלים, שמי הלילה, האוויר הצח, הסיפון המתנדנד שהיה כסמל לשיכרותו של המשורר, שחי בין הלגימה לבין המשתנה. מופע מיוחד מאוד.

הפקה יוצאת־דופן — הן במובן הפורמאט שלה והן כזו שאינה במסגרת התחרות — שעוררה הדים רבים היתה „לאקי סטרייק". אי־תרגום שמו של המחזה, הכולל בעצם גם את הבימוי, מאת רנט אליאנאק, ש„שיחור" ג'ק מסינג'ר, יש בו משום ויתור על הדו־משמעות שלו. כי „לאקי סטרייק" אינו רק סוג סיגריות, כנראה אלה שה„גיבור" הראשי (משה איבגי בתפקיד מבריק נוסף שלו) מנסה כל העת להדליק, אלא יש לו גם מובן לגופו, ומשמעו באנגלית הצלחה, או זכייה בהימורים או עסק. וזה, כמובן, אירוני, כשההתרחשות כולה, שכמעט אין בה טקסט כלל, היא סצינות החוזרות כסיוט בחיי איזה שודד קטן, שמתפרץ לבימה שוב ושוב כשתיק חבילות הדולארים בידו, והוא תמיד נכשל במשהו ושופך את הכסף על הרצפה, זוחל לאסוף אותו, לבדו או בחברת הנערה התטובה, הלבושה ביקיני מינימלי וענת עצמון, השחקנית שיש לה נוף נהדר, ובכל הופעה שלה כדמות סקסית כזו אני נזכר איך, כשהיתה בת שנתיים־שלוש, היתה מסתובבת כילדה שמנה ופוזלת בין הרגליים שלנו בתיאטרון „זוית" בראשית שנות ה־60, ותוהה „על השינוי שחל בה...)

בעצם זהו מין „באלט פעולה". משהו שבין האחים מרקס, קארל מרכס וצ'רלי צ'פלין. (קארל בגלל הקאפיטאל שנשפך מהתיק...) מלבד השודד ונערתו יש עוד דמות שלישית של שותף, המנסה לגזול את השלל. בקיצור, הסיטואציה הבסיסית של כל סרט שודדים.

המוסיקה של טרי קראק מוסיפה מימד משלה וכן התאורה ושלל הפעלולים (משה פריד) והתפאורה הסוריאליסטית של אלי סיני. לדעתי זה היה מבצע מבריק, ובהחלט „אחר", גם אם הוא מוכא מארץ אחרת. לו קוצר ב־10 דקות, היה נעשה משובח יותר.

★

אין ספק שהרעיון המקורי ביותר היה זה של דודי מעיין, מנהלו של „המרכז התיאטרוני עכו", שהכין עם צוותו הקבוע אירוע בשני חלקים. ראשית נלקחים הצופים אחר כבוד, קבוצה קבוצה לחדרו של אחד המשתתפים, מקום שם מספרים לנו זיכרונות אישיים, ואחר כך מתכנסים הכל לסדר־פסח. משמע אל הזיכרון הקולקטיבי של העם.

„קרנבל בוונציה", איתן בלום, שולי רנד, תמי קליין חנון

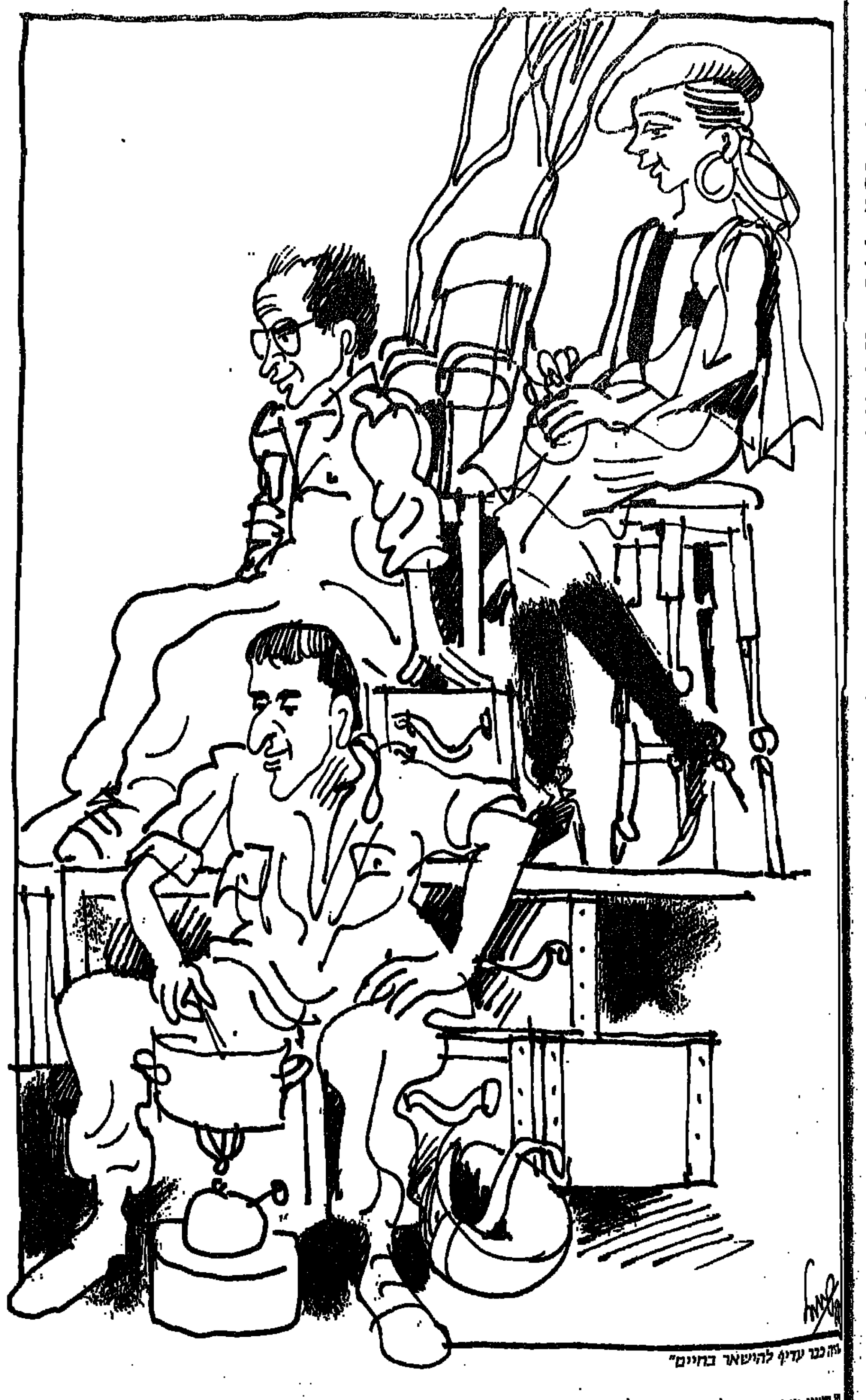

„וזה כבר עדיף להישאר בחיים"

„יהודי טוב" עם ורד שיק, ומשה מלכא

בשנת 1987 תפסה יפאן את המקום הראשון בעולם בהיקף הסחר עם דרום־אפריקה. ממשלת יפאן חשה „אי־נוחות רבה" שניתן להתגבר עליה. „בשאלות הבוערות של העולם, אנחנו מתנהגים כגנב השואל מה ניתן לגנוב מהדליקה" אומרים ביפאן

„עיני העולם עוקבות אחרי כל צעד של יפאן", אמר שר־החוץ היפאני סוסוקה אונו לבכירי המנהלים בתעשייה היפאנית. הוא החיש אותם בבהילות אל משרדו והורה להם לבצע נסיגה כלכלית: „כתגובה על הביקורת הנמתחת בכל רחבי העולם על הגישה היפאנית, עלינו להקטין את היקף הסחר שלנו עם דרום־אפריקה, יהיה המחיר אשר יהיה".

זוהי פנייה יוצאת דופן. ממשלת טוקיו, השואפת קודם כל להעלות את המשק היפאני למקום הראשון בעולם, חשה אי־נוחות רבה נוכח העובדה שבשנת 1987 היתה יפאן במקום הראשון בעולם בהיקף הסחר עם דרום־אפריקה.

נשיא התאחדות התעשיינים, טאקאשי אישיהארה, נשבע לשר שלו: „ההתאחדות שלנו תעשה ב־1988 כל שביכולתה — כדי לצמצם העסקים עם פרטוריה עד למקום השני או השלישי בין המקיימים סחר עם דרום־אפריקה" ובהכותו באגרופו על הזהו הוסיף אישיהארה: „איני חש בנוח בשומעי על הצלחת המכירות של מכוניות יפאניות בדרום־אפריקה".

תפקידו העיקרי של אישיהארה הוא יו"ר חברת המכוניות השנייה בגודלה ביפאן: „ניסאן מוטור".

אין להניח כי „הרגשת אי־הנוחות" של מנהלי הצמרת היפאניים קשורה באפארטהייד — מקורה בפחד להינזק בעקבות התדמית השלילית שלהם כ„חיות כלכליות" — רודפי רווחים חסרי מצפון. ארץ היֵן יכולה, כיום, להתעלם בקלות מן הביקורת מצד ארצות פיתוח באסיה ובאפריקה, ובמקרה הגרוע ביותר — לקנותן, אך יחסיה עם ארה"ב גרועים מלהסתכן במחלוקת חדשה איתה. „אין צל של ספק שיפאן מילאה במהירות הבזק את החלל הריק בעסקים עם דרום־אפריקה, אותו הותירו חברות אמריקניות בצאתן משם במחאה נגד המדיניות הגזענית", כתב „שיקאגו טריביון" והזהיר במלים חריפות מפני „עיצומים מצד הקונגרס האמריקני נגד אלה המרוויחים ממדיניות ארה"ב כלפי דרום־אפריקה".

אפילו בטוקיו אין חולקים על־כך, שפירמות יפאניות ירשו את חלקם של הספקים האמריקניים בשוק הדרום־אפריקני, והפיקו מכך רווחים נאים. בעוד שהייצוא הכולל של יפאן למדינת האפארטהייד, המוחרמת על־ידי הקהילייה הבינלאומית, עלה בשנת 1987 ב־29 אחוזים, הרי שביצוא מוצרי אלקטרוניקה, מכונות, מכוניות וסחורות אחרות שעל מכירתן לדרו"א הטילה ארה"ב איסור או צמצום, חלה עלייה של 38 אחוזים. ועל אף תפקידה הבלתי־נעים של יפאן כשותפת־סחר ראשונה של פרטוריה, גדל יצואה לשם בחמשת החודשים הראשונים של 1988 ב־57 אחוזים יותר מאשתקד.

יש דוגמאות רבות של חברות יפאניות אשר ניצלו את החרם שהטילו על דרום־אפריקה המתחרות האמריקניות שלהן. מאז פינתה חברת „קודאק" ב־1986 את השוק הדרום־אפריקני, שולטת שם חברת „פוג'י" כמעט ללא מתחרים. בינתיים חולקו ביניהם ענקי המכוניות של יפאן את השוק הדרום־אפריקני. מבין 310,000 המכוניות שנמכרו שם אשתקד, באו 58 אחוזים מיצרנים יפאניים. „טויוטה סאות אפריקה" בלבד מכרה 88,341 מכוניות, 12 אחוזים יותר מבשנה הקודמת, והרוויחה הון מן ההתאפקות של יצרנים אחרים: הרווח שלה, שעבורו שילמה החברה מס, נסק מ־20.5 ל־83.6 מיליוני ראנד. גם ניסאן מוטור קפצה על ההזדמנות לפצות את עצמה בדרום־אפריקה כנגד קשיי הייצוא שלה לארה"ב. יצרן המכוניות מס' 2 של יפאן הגדיל את משלוחיו בבת אחת ב־40 אחוזים, ושולט כיום, יחד עם טויוטה, בכ־45 אחוזים של שוק המכוניות בדרום־אפריקה.

נראה שהשנה ביקשה תעשיית המכוניות היפאנית להיכנס לשוק הדרום־אפריקני במלוא התנופה. הראשונה בשוק — טויוטה — מכרה מייד, מינואר עד אפריל, 31,850 מכוניות, עלייה של 20 אחוז לעומת התקופה המקבילה בשנת תגאות 1987. בשעה שמנכ"ל ניסאן, אישיהארה, הביע במשרד החוץ (בשביל הפרוטוקול) ספיקות לגבי מדיניות חברתו כלפי דרום־אפריקה, הורה דובר החברה, קיושי טראשימה: „אין ספק שמוטב היה לניסאן שלא להגדיל את יצואה לדרום־אפריקה. אך הרי פירוש הדבר גם שלא נשיג את מטרות השיווק שלנו". אך כשההפסדים אינם חורגים מגבולות מסוימים, גם חברות יפאניות נהפכות עד מהרה לחלוצות במלחמה נגד האפליה הגזעית. „החלטתנו להפסיק את סחרנו עם דרום־אפריקה הוקלה על־ידי העובדה, שהדבר נוגע לפחות מאחוז אחד מכלל היצוא שלנו", הודה בגילוי־לב מאסאהיקו ואטואו, דובר חברת הענק לאלקטרוניקה בידור „פיוניר", והסביר את מוסר העסקים שלו כדלהלן: „זה כדאי לנו, לטובת עסקינו עם ארה"ב".

„לבנים מטעמי כבוד"

ספק אם ההודאה הזאת משרתת את עניין התדמית. „המכנה המשותף של התעשייה היפאנית הגדולה מוסיף להיות הרווח", מתרעם „שיקאגו טריביון". בעיני קאוואו נוקאזאווה הבעיה עמוקה יותר: „חסרים לנו עקרונות מוסריים", סבור מנהל התאחדות הצמרת היפאנית קיידאנרן.

ואולם יפאן הרשמית דוחה כל חשד כי ברצונה לעשות הון מן העיצומים של מדינות המערב נגד דרום־אפריקה. טוקיו מנסה להתגונן בנימוק כי לא „מדינות התעשייה הלבנות" אלא יפאן, המעצמה הכלכלית האסיינית, היא־היא חלוצת העיצומים הכלכליים נגד האפליה הגזעית בדרום־אפריקה.

יפאן מתנהגת כמתנגדת חריפה של האפרטהייד. ולמרות העובדה שפרטוריה העלתה בסוף שנות השישים את היפאנים הצהובים ל„לבנים מטעמי כבוד", הטילה טוקיו כבר ב־1965 איסור על השקעות הון הישירות של פירמות יפאניות בדרום־אפריקה. מאז 1968 אין קשר אווירי ישיר בין שתי המדינות. אין שגרירויות של פרטוריה בטוקיו ושל טוקיו בפרטוריה. היחסים הדיפלומטיים מוגבלים לקשרים קונסולריים. יצוא מחשבים למוסדות ממשלה בדרום־אפריקה, ויבוא של פלדה ומטבעות זהב קריגר־ראנד אסורים. ואף־על־פי־כן פורחים העסקים — אפילו יותר משמראה הסטטיסטיקה.

על־פי הערכות זהירות פועלות בדרום־אפריקה למעלה מ־150 חברות־בת יפאניות, הממומנות, בחלקן, באמצעות מדינה שלישית. יפאן היא השנייה בין יבואני היהלומים והלקוחה הגדולה ביותר של זהב מדרום־אפריקה. כאשר הוטבעו בשנת 1986 מטבעות זהב, במלאות שישים שנה לקיסרותו של הירוהיטו, הובאה רוב המתכת האצילה מדרום־אפריקה, אך כדי לשמור על מראית־העין לא קנתה יפאן אף אונקיה אחת מדרום־אפריקה, אלא השתמשה במתווכים אירופיים ואמריקניים. בסטטיסטיקה של היבוא היפאני עוזרים מתכות אצילות ויהלומים דרום־אפריקניים להקטין את הגרעון המערבי־האירופי והאמריקני לעומת יפאן. יתירה מזו, יפאן מציגה את עצמה כקרבן־בכוח של עיצומים מערביים נגד דרום־אפריקה: „תלותנו במתכות נדירות, בעלות חשיבות אסטרטגית, של דרום־אפריקה הופכת את יפאן לבת־ערובה בידי־אמצעי תגמול של פרטוריה נגד איומי חרם מצד מדינות התעשייה", כתב היומון „מאיניצ'י שימבון" בנסותו להסביר מדוע, בבחירה בין סכסוכים עם ארה"ב או עם דרום־אפריקה, שומרת התעשייה היפאנית, אמונים לממשלת האפרטהייד. בשנה שעברה קנתה יפאן בדרום־אפריקה 80.4 אחוזים מתצרוכת הוואנאדיום, 58 אחוזים מתצרוכת הכרום, 51.4 אחוזים מתצרוכת הפלאטינה ו־42.2 אחוזים מתצרוכת המנגן שלה — מוסר בדייקנות משרד המסחר והתעשייה היפאני (מיט"י) ומוסיף: „אין תחליף לאספקה זו של חומרי גלם חיוניים למשקנו".

למיט"י היתה התקפת שר־החוץ אונו מאוד לא נוחה. על ההצעה של משרד החוץ להנהיג, לפי דוגמה שהוכיחה את עצמה, הגבלות יצוא לדרום־אפריקה, השיבו הבירוקרטים של מיט"י בנימוק: „הגבלות סחר הן, כידוע, בלתי־מציאותיות". מיט"י צריך היה להיטיב לדעת, שהתעשייה היפאנית מסוגלת לשתוק כמו על־פי פקודה, כאשר הלחץ גדול דיו. המצרדים הללו בסחר חופשי ויתרו ברצון על עסקים כלשהם עם ישראל — לטובת הנפט והפטרודולרים של המחנה הערבי. לא ניסאן ולא טויוטה אינן מייצאות לישראל, וגם ענקי המכוניות האחרים — פרט ליצרנית הסובארו, „פוג'י הווי". חברת התעופה היפאנית מחרימה את מדינת היהודים באותה קפדנות כמו את הרפובליקה הדרא"פ. הגם שיחסים דיפלומטיים נקשרו כבר ב־1952, היה ביקורו של שר־החוץ אונו בישראל, בסוף יוני, הביקור הראשון של חבר ממשלה יפאני.

מסלול היהלומים

ביקור ההיכרות, שאיחר לבוא, מן הדין שיעורר הרהורים בלב המדינות הערביות.

„אסור לנו להתעלם מן העובדה שמידת הנזילות של הערבים אינה עוד כפי שהיתה לפני שנים", קובע בנימה מפוכחת היומון „מאיניצ'י שימבון". נראה כי ענק המכוניות טויוטה שם לב לכך כבר אשתקד. ההנהלה של החברה המובילה בשוק היפאני הגישה בחשאי בקשה להתאחדות יצרני המכוניות היפאניים: „להניח יסוד ליצוא לישראל, תוך מינימום של גרימת רוגז בקרב הערבים", כך דיווחו עיתוני טוקיו. הסיבה: בראשית שנות השמונים קנתה ערב הסעודית בלבד מדי שנה חצי מיליון מכוניות יפאניות, ואילו ב־1986 75,000 בלבד. בנמל התעופה בן־גוריון קיבל את פני התייר היפאני שלט ענק בשפת אמו וכו איזכור כי „ישראל היא יצואנית היהלומים הגדולה ביותר בעולם". ר־25 אחוזים מן היהלומים המלוטשים של ישראל, שכולם באים מדרום־אפריקה, מיוצאים ליפאן.

„בשאלות הבוערות של העולם אנו מתנהגים כגנב, השואל מה ניתן לגנוב מן הדליקה", קובל טושיו יאמאגוצ'י, ראש המחלקה למדיניות־חוץ של המפלגה הליברלית־דמוקרטית השלטת ביפאן. בוודאי עסוק מכדי לבקר בבית־קולנוע, אחרת יכול היה להיווכח בכשרון של בני־ארצו להפיק רווחים מן הקשר בין פוליטיקה לעסקים: בהקרנות הפרסומת לפני הסרט נגד האפארטהייד „זעקה לחופש" שיבח הזוקא קונצרן היהלומים הדרום־אפריקני דה־בירס את אבניו היקרות...

„די צייט", המבורג

תרגם דוד ארן

חיה יוסף

אופנה

בחודש אוגוסט הוצגו בישראל כל חידושי אופ־נת סתיו־חורף 88'־89'. התפעלנו מסריגים, בגד־די־עור, שמלות ערב, חליפות צמר, מעילים, בגדי ספורט ושעות פנאי, ביגוד קל וביגוד מהודר בשלל סגנונות מקווים ורוקים, עד אלגנטיים צמודים, מיני, מאול ומקסי, רחב וצר, ואפילו קרינולינות ראינו. גיזרת פרינצס, חצאית קצרה מלפנים וארוכה מאחור, מותן מודגש, בלייזר וג'קט קצר בסיגנון הבולרו. חשבנו שאנחנו טובים, ולמעצבינו דימיון והעזה אך כשטיילתי בחוצות פריז ראיתי את רוב הדגמים שהוצגו בתל אביב, בחלונות הראווה של חנויות כל־בו יוקרתיות כגון: גלרי לה פייט, או פרינטמפס.

מי עיצב את החליפה הזאת?

סיפרו לי שאין כבר סודות באופנה. באותו ערב שמעצב מסוים מציג את הקולקציה שלו, מעבירים שליחים זריזים כל פריט וכל פרט, מצויר, מצולם, מוסבר ואפילו מועתק לבתי אופנה, מפעלי טקסטיל וביגוד, וכמובן גם למעצבי אופנה לא כל כך ידועים בכל רחבי העולם.

טענתי שזאת גניבה, אך ידידתי אמרה שאני טועה, כי באותו רגע שדגם מוצג לפני הקהל... הוא שייך לקהל וכל אחד יכול להעתיק אותו. לרוב משנים מעט את המודל המקורי ואומרים: זה עיצוב שלנו. היום, כדי לדעת את שם המעצב, צריך לחפש את שמו על הבד, ואומרים שיש תעשייה שלמה המפיקה תוויות של שמות מעצבי האופנה המפורסמים... בתיקון קטן, כמעט לא מורגש. והקונה לא תמיד יודע מה וכש. כלומר, מיהו באמת המעצב המקורי.

אותו דבר קורה גם עם תכשיטים. קשה כבר להבדיל בין זהב לאבן חן אמיתית. החיקויים עשו מופלאים ונשים רבות עונדות תכשיטים בעלי מראה מאוד יוקרתי שמחירים פרוטות. אגב, לגבי התכשיטים לוקחים בחשבון גם גניבה ונשים עשירות שומרות את התכשיט האמיתי בכספת ועונדות את החיקוי. אז למה להשקיע ולהוציא הון תועפות עבור שמלה או תכשיט אפשר לקבל אותו דגם במחלקות [illegible] טובה.

ילדים

להורים יש זכות לחנך את ילדיהם, אך יש חוק בינ־לאומי האוסר על כל הורה להשתמש באלימות בחינוך. הורים שאינם מסוגלים להעניק לילדיהם ביטחון וטיפול עלולים להפסיד את הרשות להחזקת ילדיהם. מדובר כאן באלימות פיזית או הזנחה. כדרך כלל הורים כאלה הם חולים, נרקומנים או חולי־נפש.

הפעם מדובר במקרה מאוד יוצא דופן, בצרפת התנהל במשך כמה חודשים משפט על שלילת זכות ההורים להחזקת ילדתם בגלל חינוך פאשיסטי / גזעני.

להורים בעלי השקפות גזעניות נולדה ילדה והם החליטו לחנך אותה ברוח זו. הילדה למדה לברך את הוריה בהנפת זרוע, כדוגמת ברכת הנאצים. המילים הראשונות שלמדה היו: שחור זה רע. תמיד קנו לילדה שתי בובות: אחת לבנה בעלת תלתלי זהב ואחת שחורה. הילדה חונכה להכות את הבובה השחורה ולשרוף אותה ולומר: שחור זה רע מאוד, אסור להם לחיות. רק הגזע הנורדי, בעלי מראה בהיר, גבוה ויפה הוא הגזע שצריך להישאר בחיים. לילדה אסור היה לשחק בגינה עם ילדים כהי עור, והיא ידעה שיהודים הם מוצצי־דם וטוב להרוג אותם בכל דרך.

כשהיתה בת חמש נשלחה לגן־ילדים. הגננות לא הבינו מה קורה עם הילדה. היא הניפה את זרועה כדי לברך בשלום, דיברה על עולם השייך לבהירי עור בלבד, שאלה את הילדים אם הם נוצרים, וכאשר השיבו שהם יהודים, מוסלמים, היכתה אותם וצעקה שצריך לגרשם מן הגן.

הגננות פנו אל המפקחים, ואלה הזמינו את הורי הילדה. ההורים דרשו לכבד את החינוך הנאצי שהילדה קיבלה ולהרשות לה להתנהג בהתאם.

המפקחים היו חסרי אונים. הם פנו לבית־המשפט ואחרי דיונים רבים נקבע שלהורים כאלה אסור לחנך את ילדתם. חינוך כזה מנוגד לאתיקה האנושית, ושללו מן ההורים את הזכות להחזקת ילדתם. היא נשלחה למוסד, שם ינסו לתקן את העוול שנעשה לילדה.

כדאי לחשוב על פסק־הדין המופלא הזה.

מעדן שורשי

יד לפה

נגמרו החגים. נגמרו הא־רוחות הארוכות המורכ־בות מ־5 או 7 מאכלים שונים. אך נשארו ה„תיי־רים", עודף המשקל, הרגשת הכובד ותוסר האונים כשעומדים לפני ארון הבגדים ומפחדים למדוד בגד מלפני שנה. בטוח שיהיה צר. אין דבר, שבועיים או שלושה שבועות של חיסכון בכסף וחיסכון בשומנים ומתוקים ושוב חוזרים למידות הפחות או יותר מקובלות.

במסעדה קטנה, בעיר העתיקה של צידון, אכלתי משהו שלא הכרתי ואני כמעט משוכנעת שגם אתם לא מכירים את המאכל המיוחד, הלא־משמין וטעים־טעים הזה.

סלרי במעיל גרעיני חמניות:

קונים שורש גדול של סלרי [illegible] מים וזורמים. מבשלים אותו כשעה ורבע במים מלח בתוספת כף חומץ. מוציאים מן המים, שוטפים במים קרים ומורידים את הקליפה. זה קל מאוד אחרי הבישול. פורסים לפרוסות עבות, טובלים בקמח מעורב במעט מלח ופלפל, טובלים בביצה טרופה ולבסוף בגרעיני חמניות מרוסקים או טחונים. את גרעיני החמניות (אפשר למצוא בכל סופרמרקט). מחממים מעט שמן או מרגרינה במחבת ומטגנים כל צד כ־5 דקות, או עד שמשחים.

מכינים רוטב יוגורט:

כוס יוגורט, מעט מלח, שן שום כתושה ופטרוזיליה קצוצה, יוצקים מעל פרוסות הסלרי ומגישים בלוויית סלט ירוק.

מאחורי הקלעים

בין כל התענוגות שמע־ניקה עיר האורות פאריס כלולות גם המסעדות. אינני מגזימה באומרי שמסעדותיה של פאריס באמת ראויות להתלהבות ולא חשוב מיקומן, בין אם זה איזור יוקרתי, עני או שכונת אמנים. לא חשוב גם אם יושבים ליד שולחן־עץ פשוט או שולחן מכוסה מפה צחורה. כל מה שמוגש יהיה טעים לחיך, והמבחר כה גדול עד שאין בעיה של בחירה. אהבתי לשבת בביסטרו קטן לשתות כוס בירה ולאכול „סנדביץ'" הנראה בפאריס כך: כחצי לחם באגט טרי, פריך ומלא מעדנים לפי בחירתך. סנדביץ' עולה כ־14 פרנקים צרפתיים, כלומר: 3.5 ש"ח שלנו.

כאן רוקחים את השוקולדה החלומית

אמרו לי ידידיי עד שלא תשתי את השוקולדה המוגש בקפה הסופרים: aux deux magots לא תדעי מהו טעם גן־עדן. את השוקולדה, כלומר המשקה, מגישים בבית הקפה בו אהב לשבת פול סארטר, שם כתב, קרא ושותה עם חבריו וחברותיו הרבים.

אז הלכנו ל־place Saint-Germain-des-Pres ופילסנו לנו דרך בתוך הקהל הרב שמילא את בית הקפה. למזלנו מצאנו בפינה אחת שולחן קטן וגייסנו ארבעה כסאות. הגיע מלצר גבה קומה, רזה, ששפם ארוך ומטופח מתחת לחוטמו, סינר ארוך, לבן, יורד ממתניו ומטה ולאה חברתי הסבירה שהסינר הארוך הזה הוא סימן היכר למלצר מכובד שאינו סתם „מגיש". הגיעה השוקולדה, בקומקום חום גדול וחם והריח, כמו שאמרו לי ריח גן עדן והטעם גם זה כבר לא משקה, זה מעדן, השוקולדה כל כך סמיכה עד שאפשר לשתות אותה... בכפית.

שאלתי את ידידי האם גם סארטר שתה את השוקולדה המצוינת הזאת ולאה ענתה שהוא אהב, כנראה, את הטיפה המרה ובמקרה הטוב ביותר לגם מן הקפה השחור החריף שמגישים כאן, היום כמו בשנת 1885, שנת הפתיחה של בית הקפה הזה. כבר אז נחשב deux magots מקום מפגש לאמנים, אך סארטר, היה האורח החשוב והמיוחד ביותר שבילה שעות רבות ליד שולחנות בית הקפה. שאלתי את לאה האם העובדה שסארטר נהג לשתות עד שיכרות ולא פעם צריך היה להוביל אותו הביתה, לא פגמה בתדמיתו. לאה סיפרה שאחרי שחברתו הנאמנה, הסופרת והפילוסופית סימון דה־בובואר כתבה באחד מספריה על ז'אן פול סארטר, על אהבותיו לנערות, ולטיפה המרה ועוד אי־אלה סיפורים לא כל כך מחמיאים, קמה מהומה גדולה בצרפת והאשימו אותה שהרסה את שמו הטוב. אך סימון דה־בובואר ענתה: „אני מעריצה ואוהבת את סארטר. וכל מה שכתבתי נכון. וסארטר היה בן־אדם כמו כל בן־אדם אחר. רק הוא, גאון היה, מיוחד ויחיד ברורו, וצריך לדעת עליו הכל".

סארטר נולד ב־5 ביוני 1905 בצרפת. למד בבתי־ספר יוקרתיים. ביקר במצרים, יוון, וגרמניה. לימד פילוסופיה בליציאום קונדורקט, שירת בצבא בשנים 1939־1941 והיה שבוי מלחמה בשנים 41'־44', אחרי שהיה לוחם פעיל במחתרת הצרפתית. סארטר היה אחד ממעצבי הזרם הפילוסופי הקרוי אקזיסטנציאליזם. בשנת 1964 הוצע לו פרס נובל, אך סארטר סירב לקבלו.

אז מה זה חשוב שלא שתה את השוקולדה של deux magots ובמקום זה בחר באלכוהול? כל אדם וחולשותיו.

זבובים בריח ציפורן

עצות מן השרוול

כשמזג האוויר נעשה קריר, רוחות הסתיו נוש־בות ובדירה חם יותר מאשר בחוץ, פולשים הזבובים פנימה. וזבובים הם יצורים טורדניים ולפעמים קשה לסלקם מן החדר.

יש כל מיני דרכים שהמקובלת ביותר ביניהן היא התזת חומר רעיל, שלרוב הוא גם רעיל לבני־אדם. אז יש לי עיצה טובה, שלא מזיקה לבני־אדם (כמעט במאה אחוז) מגרשת כל זבוב: פורסים פרוסות לימון, ותוקעים בהן שיני ציפורן שלמות, מניחים בכמה מקומות בחדר שפלשו אליו זבובים. אינני יודעת למה, אך הזבובים מאוד לא אוהבים את ריח הציפורן והלימון. אגב, הציפורן ממלא תפקיד חשוב בגירוש עש. מפזרים חופן של שיני ציפורן בין בגדי הצמר, לבגדים יהיה ריח נעים, והעש לא יעז להיכנס לארון הבגדים.

השיבה הביתה

עד אוגוסט השנה נרשמו כ־100 אלף „עולים חדשים" ששבו לגרמניה מתוקף קירבה משפחתית לשאר־בשר שהתגורר בגרמניה לפני המלחמה או במהלכה ועזב אותה מכורח הנסיבות. רוב השבים הם מפולין ומבריה"מ, מיעוטם מרומניה ומארצות אחרות בגוש המזרחי. „הגלסנוסט של גורבצ'וב החזיר לגרמנים האלה את כבודם" אמר פקיד גרמני, אבל לא הכבוד הוא שמשחק כאן תפקיד עיקרי

מאת ורדינה חילו, בון

ארבעים דקות נסיעה באוטוסטרדה בין העיר קאסל למחנה המעבר פרידלנד, הנמצא מרחק של שלושה ק"מ מהגבול המזרחי־גרמני (ד.ד.ר). כשנכנסים לעיירה הקטנה הטבולה בירק, מרגישים מיד בהיעדרה של השלווה הפסטורלית המאפיינת כפרים ועיירות קטנות כמו אלו בגרמניה.

הרבה אנשים מהלכים במחנה המעבר ומחוצה לו, חלקם הגדול לבושים בג'ינסים מהוהים וסוודרים בצבע אפור־ירוק. רוב הגברים שבחבורה, מבוגרים וצעירים, מעשנים בשרשרת. הנשים לובשות על־פי רוב חצאיות ומעילי גשם, גרביים ארוכים ועליהם עוד גרביים קצרים ולבנים עד לקרסול, הרגליים נתונות בתוך סנדלים בהירים. לאנשים מבט מתכתי קר, אם מחמת עייפות, חוסר בהירות באשר לעתידם או חוסר מעש בשעות הרבות שהם ממתינים בחוץ, עד להסדרת ענייניהם.

היום הוא יומם של הפולנים. עולים חדשים בעלי עבר גרמני, ישיר או עקיף, מכורח קירבה ביולוגית לסב או דוד או שאר־בשר אחר, שהתגורר בגרמניה לפני המלחמה או במהלכה, ושבכורח הנסיבות עזב את מולדתו. אפשר גם לכנותם עקורים, כפי שנוהגים לקרוא להם כאן.

השלטונות מאופקים

השלטונות המערב־גרמניים מקבלים את העקורים־הפליטים השבים אליהם באיפוק מחושב, אך לא הססני. בחודשים האחרונים רב מספרם של הגרמנים־לשעבר הנוהרים בהמוניהם לגרמניה. בחודשים החמים של יולי־אוגוסט הגיעו למחנה פרידלנד בלבד כ־600־700 גולים ליום, מרביתם מפולין ורוסיה, מיעוטם מרומניה וממדינות אחרות בגוש הקומוניסטי. כך, למשל, ביום שביקרתי, הגיעו נוסעים רבים ברכבת, לאחר שעשו דרך ארוכה מפולין דרך מזרח־גרמניה בואכה פרידלנד. כבר משעה 07.00 החלו מאות לצבוא על המסדרונות של מחנה המעבר תוך שהם ממתינים בסבלנות לפקידים הגרמנים, כדי להמציא בפניהם דוקומנטים שיש בהם כדי להעיד שהם גרמנים. כל מסמך: כמו תעודת לידה, תעודת פטירה, תעודת זהות, רשיון רכב שהיה שייך לסב, לאב, לדוד או קרוב ביולוגי אחר שהתגורר בעבר בגרמניה, מקנה לזה שמציג אותו את הזכות להישאר בגרמניה ולזכות בזכויות המוענקות לאזרח גרמני, כולל קבלת קיצבה כספית להתחלת הדרך.

הכמיהה להישאר בגרמניה כל־כך חזקה, כך מספרים לי, עד שיש מי שהרחיק לכת וכרוב יאושו פשט בשעות מוקדמות של הבוקר על אחד מבתי הקברות באיזור וצילם קבר, שהיה שייך, כביכול, לסבו. השם ותאריך הלידה אכן תאמו, ואולם משנשאל שאלות נוספות בנדון החל לגמגם ולסתור את עצמו בסיפורים מסיפורים שונים. למרות הכל, מחמת חספק, הוא נתקבל כגרמני לכל דבר, ונרשם על־ידי הפקיד במשרד ההגירה עוד באותו יום.

הביתנים המיועדים לקבלת העקורים הם מלבניים ובני שתי קומות. כל אחד מהנכנסים מקבל מספר וממתין בתורו, כולם מתלחשים. צריך להתאמץ כדי לשמוע אותם משוחחים ביניהם בשפת־האם הפולנית. הרפה פנים עצובות אפילו סגפניות במידת־מה, גם כשהם צוחקים ניתן להבחין באיפוק ובעצבות הפנימית. עשרות השנים של שלטון קומוניסטי ביד רמה והשנים האחרונות של שלטון ירוזלסקי, גיבשו בהם הרבה איפוק וסגירות. "הגלסנוסט של גורבצ'וב החזיר לגרמנים האלו את כבודם", אומר לנו פקיד במקום. עקורים פולנים אלו יהפכו תוך פרק זמן קצר, לפחות מבחינת הניירת, לגרמנים כשרים למהדרין, כל זאת בחסד אבותיהם שגלו מרצונם או שנאלצו לחגר החל מעליית היטלר לשלטון ועד לאחר המלחמה היו, כאמור, שגלו גם מרצונם עוד שנים רבות קודם לכן, מגרמניה של תקופת השלטון הווימארי, בתקווה למצוא את מולם בארצות מזרח אירופה.

חוסר קומוניקציה

כבר הזכרנו שהפקידים הגרמנים, בעלי חבית, לא מקשים במיוחד על המבקשים להירשם כאזרחים גרמניים. יש הרבה בעיות הנובעות במיוחד מחוסר קומוניקציה מספקת עם הגרמנים החדשים, שרק חלק קטן מהם דובר גרמנית. כל היתר משוחחים פולנית ולעיתים מעט רוסית. מי שדובר פולנית וגרמנית ומוזמן באקראי למקום, יראו בו הפקידים מלאך גואל. נראה כאילו בשל מספרם הרב של המגיעים, לא היתה שהות להתארגן כדי לספק עובדי ממשלה מתאימים הדוברים בשפות מזרח־אירופיות.

"מה שם אמך?" שואל פקיד ההגירה אשה כבת 50, היושבת מולו בעיניים כוהות המבקשות ישועה. כשהיא רואה אותי היא שואלת כמוצאת שלל רב: "האם את מדברת פולנית?" וכשהיא נענית בשלילה היא מנסה למצוא מפלט בשתיים שלוש מילים גרמניות ששיננה, בעזרת אם־בעלה, גרמנייה שנשארה בבית.

אלו שלא הגיעו היום ברכבת, הגיעו ברכבם הפרטי. בחניונים ניתן לזהות על־נקלה את הרכבים הפולניים מסוג לאדה וסקודה. גם פיאטים קטנים פה ושם. צוות של מתנדבות מהצלב האדום טורח לקבל את פני הממתינים ולספק להם מאוחר יותר ארוחה [...] הפולנים, כמו מזרח־אירופאים אחרים, המורגלים לעמוד בתור [...] עומדים גם כאן בלית־ברירה, והתור ארוך ומייגע.

[...] מולם, יקבלו דיור בביתנים הטרומיים שבמקום, [...] פרוזדור ארוך שלא נגמר. כל משפחה מקבלת חדר [...] ארבע מיטות ולפעמים אף מספחים בחשאי עוד קרובים [...] עמם. בתוך כל חדר כיור בלבד, השירותים והמקלחות [...] באמצע הביתן. במבנה אחר מספקים מצעים למיטות, ישנו [...] מאולתר במקום ובתוך גם כנסייה קתולית, וחדר [...] לילדים. פה ושם שלטים מאולתרים בשפה הרוסית [...] בביתן אחר חדר גדול ובו מתנהל ארכיון, כדי שאלו [...] יוכלו לברר היכן ומתי הגיעו קרובי משפחתם על־[...] אותם בקלות.

[...] לא שפר עליהם, לנו הלילה במכוניותיהם החונות [...] עד שיגיע תורם לקבל מסמכים ולהירשם, כל אחד [...] הירשמו הקצבה זמנית בסך 300 מרקים. אם לאותו [...] ארבעה ילדים (מספר ממוצע במשפחותיהם של המגיעים) [...] אשה, יקבל סכום לא מבוטל של 1800 מרקים. תוך [...] עד שבוע, יימצא לו דיור הולם ככל הנראה, כמרכז [...] 150 מרקים נוספים לצורך הוצאות שונות. אלו שהגיעו [...] מארצם, כלומר בסטטוס של תיור, יקבלו ויזה [...] שבועות ואחר־כך האופציות, קרוב לוודאי, לא [...]

[...]מקומיים אינם מאושרים

[...] המערב־גרמנים, הגאנקים תחת עומס של 2.4 מיליון [...] אינם נשמעים מאושרים, כלשון המעטה, העולים [...] לא כל הודעה מראש (לעיתים ישנן כמה הגעות [...] ברכבת ממזרח־גרמניה), מתקשים למצוא דיור [...] בימים אלו אלטרנטיבות בלתי שגרתיות [...] בניית בתים טרומיים. במדינת הסן בלבד [...] מיליארד מרקים לצורך מציאת פתרונות דיור [...] האוכלוסיה בצורה הולמת. המדינה נדרשה לספק [...] פחות מ־46,000 יחידות דיור. מאחר שכ־80%

מהמגיעים נולדו לאחר המלחמה, הם אינם דוברי גרמנית כלל. אי־ידיעת השפה ופערים מנטליים וטכנולוגיים אינם מאפשרים להם להיות מועסקים לאלתר. המצב חמור בקרב בעלי מקצועות חופשיים כמו רופאים, טכנאים, מהנדסים וכדומה. ב־10 חודשים של לימודי גרמנית אינטנסיבית משקיעה מדינת הסן 320 מיליוני מארקים ועוד היד נטויה. כשאין עבודה, הם נכנסים בלית־ברירה למעגל של אלה המקבלים מענקי אבטלה.

לגבי העולים החדשים, שבארצם נחשבו לזרים־גרמנים, ובגרמניה הם נראים ונשמעים גם־כן כנוכרים, יוצר המצב תיסכול מסוים. הלינה גורניץ, מהעיר זבגיה שבפולין, הגיעה רק היום. [...] שימשה מורה לגיל הרך. במכונית מסוג לאדה היא יושבת [...] בעלה ושני ילדיה וממתינה עד שיגיע תורה להירשם. העובדה [...] היא אינה גרמנייה כלל אינה מטרידה אותה. "הסבא והסבתא של בעלי היו גרמנים מהעיר אכן," היא מסבירה בגרמנית, "אני בהחלט [...] כאן, ומאמינה שתוך חצי שנה נסתדר". [...] "הזרתי את עצמי לקראת היום הזה," היא מוסיפה.

[illegible]

המערב־גרמנים, שמעיין החיים מעיקה עליהם, [...] קמעה לנוכח גל העולים המצב של מלחמה. אם קיבלנו כל־כך הרבה פליטים מזרח־אסיאתיים וגם פרסים, עיראקים ואפילו מסרי־לאנקה, מדוע שלא נקבל באהדה את אחינו שסבלו בגרם הקומוניסטי, טוענים המצדדים.

הנשיא לשעבר, קארל קרסטנס, אישי ציבור, שחקנים ואנשי בוהמה, הקימו לאחרונה עמותה בשם "גרמנים לעזרת גרמנים", שלקחה על עצמה לסייע בפעולות הומניות שונות כמו מציאת דיור, תעסוקה, הקמת חוגים שונים לשם השתלבות מהירה ואף גיוס כספים רבים לצורך פעילויות אלה.

לגבי העקורים מרוסיה החיים קלים עוד יותר. המענק החד־פעמי בסך 3000 מארק, שממנו נהנית משפחה המגיעה מפולין, מסתכם לגבי העולים החדשים מרוסיה בסכומים גדולים הרבה יותר, מ־8000 עד 15,000 מארק. הסכומים משולמים תוך מספר חודשים, לאחר שהניירות מאומתים על־ידי השלטונות. הקליטה מהירה, שפת־האם מסייעת ורק הפער התרבותי הוא כמרחק שנות אור. עד סוף השנה יגיע מספרם של אלו לכ־35,000 איש.

אחים חורגים

בשנה החולפת הגיע מספרם של העולים החדשים, בעלי סטאטוס גרמני לשעבר, לכדי 76000. בשנה הנוכחית גדל מספרם באופן ניכר, אולי בזכות הקלות הבירוקרטית היחסית והיעדר עוינות לעצם ההגירה למערב מצד מדינות הגוש המזרחי, וזהו פרי מלת הקסם הנהגית במערב, הגלסנוסט. עד אוגוסט שנה זו נרשמו 100 אלף תושבים נכנסים ולפי אומדן משוערך של השלטונות כאן, יוכפל מספרם עד סוף השנה.

הרוב המאסיבי של הבאים, מופנה למדינות הרפובליקה בהן ניתן למצוא דיור ותעסוקה ביתר קלות, ומבורות המציאות גם הקליטה בהן גמישה יותר. מדובר במדינות וסטפליה, באדן־וירטנבורג ובאווריה. הממשל המערב־גרמני הקציב לשנים 89־90 סכום של 1,125 מיליארד מארקים לצורך בניית בתים לעולים החדשים. תוצאת לוואי של מערכת הקליטה היא יצירת מקומות תעסוקה חדשים לרבבות המובטלים הרשומים במדינות אלה. 700 מיליון מארק בשנת 88 ו־850 מיליון מארק בשנת 89, הוקצבו לתיפעול בתי־ספר מיוחדים ללימוד השפה הגרמנית לעולים החדשים. גם כאן, והשבים המקומיים הדוברים שפות מבוקשות כמו פולנית או רוסית, יוכלו להרוויח יפה את לחמם בעתיד הקרוב.

"כסף בלבד אינו די" אומר לנו פקיד גבוה, "כמות שהושקעה במשאבים ובכסף היא בהחלט גדולה. ידרשו הגרמנים להרבה מעורבות ורצון טוב כדי לקלוט את אחיהם".

בינתיים, התחושה ברחוב היא, שרבים מהגרמנים רואים באחים הללו אחים חורגים בלבד.

המלחמה הבאה

המשך מעמוד 9

ישראל מתכוונת לנצל את הצטרפותה לפיתוח טיל נגד טיל. המערכת הקרויה חץ (ARROW) מיועדת ליירט טילי אויב במעופם. ארצות־הברית הסכימה לסייע במימון של 90% מהפרויקט. בביקורו בוושינגטון בסוף יוני, העמיד יצחק רבין את הסכנות האורבות לישראל מפני הטילים הערביים במוקד שיחותיו עם הנשיא רייגן, שר הביטחון פרנק קרלוצ'י ומפקדי הצבא. לא היה זה מקרי, שיצחק רבין ביקר בבסיס של טילים נגד טילים מדגם „פטריוט". ישראל מבקשת מארצות הברית לרכוש טילים אלה ולקבל סיוע כדי שיוארך יקצב הפיתוח של מערכות הטילים ואמצעים אחרים נגד הטילים הערביים.

למעשה יכול להיווצר מצב אירוני, שבו ארצות־הברית, שיזמה את הפרוייקט, תבקש לבטל אותו ותתקל בהתנגדות של ישראל שקפצה עליו כמוצא [...].

„נכון", [illegible]

גם אם תצליח ישראל לשכנע את ארצות הברית להמשיך לפתח מערכות נשק על פי מלחמת הכוכבים, יעברו עוד שנים אחדות עד שתצליח תעשיית הנשק הישראלית למצוא תשובה יעילה והולמת. ועד אז כדי לגשר על פער הזמן, מעבדות בישראל קונצפטים ודוקטרינות של הרמה השלישית.

● הרתעה ואיומים: שר הביטחון רבין מרבה בזמן האחרון להשמיע אזהרות שהמסר שלהן ברור: ישראל תגיב על ירי טילים או נשק כימי על ישראל במלוא החומרה, בדרך שתמצא לנכון. „מדינות ערב, ובמיוחד עירק וסוריה, מבינות היטב את האזהרות הישראליות". העריך ד"ר לויטה, „יש כאן, למרות העוינות מעין הבנה סמויה בין ישראל למדינות ערב. אם אתם לא מתחילים בכלי נשק מיוחדים או בלתי קונבנציונאליים - - גם אנחנו לא מתחילים. אם אתם מתחילים — אנחנו מוויתרים לכם. אם עירק תירה טיל נגד ישראל, ישראל תשיב לה ביורי דומה או באמצעות חיל־האוויר. וכך הלאה. אם אתם חוצים את הסף או גם אנחנו עושים ובעוצמה רבה יותר".

דוברים ישראליים רומזים כי ישראל מסוגלת, באמצעות חיל־האוויר, לגרום לאבידות כבדות של עשרות אלפי קרבנות והשמדת ערים שלמות במדינות ערב. מפקד חיל האוויר של ישראל בן־נון גילה גם כי חיל־האוויר משקיע מאמצים ביכולת לתקוף את טילי הקרקע־קרקע כשהם עדיין על משגרים על הקרקע וכן למצוא פתרונות ליירוט הטילים בזמן מעופם.

המלחמה הקשה מכולן

העמימות להזות את שדה הקרב העתידי והתפתחותו אינה יכולה בכל מקרה לכסות על מסקנה אחת: המלחמה הבאה בעימות הישראלי־ערבי, תהיה הקשה מכולן, אפילו בלי שייעשה שימוש בטילים או בנשק הכימי. אלוף (מיל') אורי אור שהיה מפקד פיקוד צפון, נתן ביטוי לרוח זו המשותפת לאנשי צבא רבים: „המלחמה הבאה תהיה יותר קשה בגלל הטכנולוגיות המתקדמות. העורף בשני הצדדים יהיה מעורב. הסתיים עידן המלחמות הקצרות נוסח ששת הימים ביוני 1967. זו תהיה מלחמה טוטלית של חברה נגד חברה. כלכלה נגד כלכלה". ואילו שר הביטחון יצחק רבין העריך: המלחמה הבאה תהיה כואבת מכל קודמותיה, בכמות הנפגעים, בעצמת האש ובממדי ההרס".

נושא פגיעותה של החברה הישראלית ורגישותה לנפגעים הוא כה עדין, עד שמעטים מוכנים להרחיב עליו את הדיבור. אך דבר אחד ברור: המלחמה הבאה לא תהיה דומה לקודמותיה. לא עוד מלחמות דה־לוקס. במלחמת יוני 1967 איבדה ישראל 785 חיילים וצבאות ערב 15 אלף. בקרבות 1973 נהרגו כ־3000 חיילים ישראלים ו־13 אלף ערבים. קשה להניח כי מספר הקרבנות במלחמה הבאה בין ישראל למדינות ערב יגיע לממדים של מלחמת המפרץ, שבה נפגעו מיליון וחצי בני־אדם. כרבע מיליון אירנים, וכמאה אלף עירקים, אזרחים וחיילים, נהרגו בה. אבל רוב המומחים הישראלים מאוחדים בדיעה, שמספר הקרבנות במלחמת ישראל־ערב יגיע לפחות לעשרת־אלפים ישראלים וכשלושים אלף פצועים. פירוש הדבר כי רבע אחוז מהאוכלוסיה הישראלית עלול להיהרג במלחמה. נתון השווה לחצי מיליון הרוגים אמריקאים. הערכת הקרבנות בצד הערבי מדברת על מאה־אלף הרוגים ומאתיים־אלף פצועים.

סיום המלחמה בין עירק לאירן טומן בחובו עוד סכנה אחת, שאין לזלזל בה. אם המלחמה בין ישראל לסוריה לא תסתיים תוך ימים אחדים, יגבר הלחץ על מדינות ערביות נוספות להצטרף אליה. אז יכולות להגיע לחזית דיוויזיות עירקיות, שיצטרפו לחיל־משלוח לצבא סוריה. וגם ירדן, סעודיה, לוב ואלג'יר, יכולות להציע עזרה „לאחים הערביים". ישראל, שתעמוד במצב של נחיתות כמותית בטנקים ובמטוסים ביחס של 1 ל־2, עלולה לנסות לנצל את ענן הקרבות ולהתפתות לכפיית פתרון רדיקלי על הבעיה הפלסטינית. פתרון זה, המסווה אצל מנהיגי הימין הישראלי בביטוי „טרנספר", משמש למעשה צופן המכוון להביא לגירוש בכוח של מאות אלפי פלסטינים מהגדה המערבית. הם עלולים להיות מגורשים מבתיהם ולהיות מועברים ברגל ובמשאיות לגשרים ולהיזרק לגדה המזרחית של הנהר. אריאל שרון וראש הממשלה יצחק שמיר מרבים זה שנים על כך ש„ירדן היא בעצם המולדת הפלסטינית". במקרה של מלחמה בעתיד, הם מקווים כי ישראל תשמיד את העצמה הצבאית של מדינות ערב, ותמשיך להחזיק בשטחי הגדה, עזה ורמת הגולן, שיהיו „מרוקים" מהאוכלוסיה הפלסטינית שלהם.

תוצר משובח של „אורגזמה קולוניאלית"

מאת יעל ישראל

על רקע ישנוניותו של פסטיבל הסרטים בחיפה, בלטה התפרצותו של הבמאי פליקס דה רוי מקוראסאו כנגד וורנר הרצוג, עמיתו המפורסם למקצוע. אחרי שהאשים את הרצוג בגזענות סמויה ומתחסדת ושטף אותו בעגה ניו־יורקית, הפך דה רוי לאיש המדובר ביותר בין באי הפסטיבל. שני סרטיו: „דזירה" ו„אלמסיטה של הרוחות" מוכיחים שיש לו מה לומר גם בתחום היצירה הקולנועית

אלמלא התקרית הרעשנית עם וורנר הרצוג, שבלילה האחרון עוררה לחיים את פסטיבל הסרטים הישנוני של חיפה, ספק אם מישהו מחוץ לפסטיבל היה שומע על פליקס דה רוי שהגיע לכאן מקוראסאו. ציניקנים קטנוניים וצרי עין יגידו שיש לו, לדה רוי, חוש עיתוי מצוין ליחסי ציבור. כיצד ידע להופיע בדיוק ברגע המתאים ולפוצץ את מסיבת העיתונאים המלנכולית עם הבמאי המערב־גרמני וורנר הרצוג. הבמאי הגרמני הציג שם, בעיניים עגומות, את עיקרי אמונתו בפני עיתונות הקולנוע הישראלית, האורבת בכליון עיניים לכל פגם.

פליקס, מי? ואיפה זה בכלל קוראסאו הפסיקו לשאול בחיפה ביום חמישי שעבר, קצת לפני צלצול חצות, אחרי שדה רוי נתן את הופעתו הגדולה והעז לומר להרצוג את כל שהעיתונאים הישראליים רצו לשאול אבל התביישו. אחרי שהצליח להבקיע את חומת הנוקשות הגרמנית של הרצוג, ואחרי שהאשים אותו בגזענות סמויה ומתחסדת, ושטף אותו בשלל קללות נמוכות בעגה ניו־יורקית, כבר לא היה איש ברחבת האודיטוריום שלא שמע על הבמאי מחולל־השערוריה מהאיים האנטיליים. ליד שולחנו בקפיטריה הזולה והמלוכלכת של הסינמטק, התקבצו אוהדים, ובעיקר אוהדות, ללחוץ יד ולהגיד כמה מילים טובות על הכוח השחור. גם הם שוכנעו מכנות הופעתו של דה רוי. פגוע ונעלב יצא מהקרנת סרטו של הרצוג: „קוברה וורדה" — ורק טבעי היה עבורו לגשת אל הבמאי המכובד בכבודו ובעצמו ולזעוק, בתור איש שחור, את הסתייגויותיו. צרי העין יכולים לאכול את כובעם על הפרסום הסוחף שזכה לו ומה זה חשוב שדה רוי נראה מיומן מאוד בבניית רשת יחסי הציבור של עצמו, ושיש לו תיק עיתונות מכורך ומסודר מוכן לשליפה מיידית, בגאווה מגלומנית־ילדותית, לכל עיתונאי שמרחרח אצלו?

דה רוי היה בשבוע שעבר השריד הפסטיבלי הכי מעורר שהסתובב במשולש מלון דן פנורמה־מלון נוף והאודיטוריום. את האורחים האחרים היה קצת קשה לזהות. כוכב מערבוני הספגטי של שנות השישים, פרנקו נרו (זוכרים אחד כזה?) נראה כיום, עם השפם העבות כנוטה פרדסני מְלַבֵּס — יותר כמו הדוד של עצמו מאשר כמו האקדוחן כחול־העיניים ששבר את לבבות הצופות. הבמאי הפולני קז'ישטוף קישלובסקי — גירסה גויית של יז'י קושינסקי — קלקל לכולם את מצב הרוח עם המרה השחורה התמידית שלו.

פליקס דה רוי, איש קוראסאו

ורק המתוק הזה, פליקס, שחום וגמיש, טווסי ומקושט בנוסח האוסקר ווילדי ההוא, דוריילי צח ואדום, אל תראוני שאני שחרחר כי שזפתני השמש, עם עיני השקד היפהפיות, עגיל היהלום באוזן ימין ושלייקס צבעוניים חושפי חזה שרירי — ריענן קצת את האווירה העייפה. מיותר לציין שדה רוי ישנא את ההגדרה: טיפוס אקסוטי. יעדיף שיגדירו אותו כטיפוס רנסנסי, אמן בין־תחומי, כפמיניסט וכנושא הדגל השחור. לא מהסוג הרווי רגשות נחיתות של שנות השישים. המודעות השחורה של דה רוי ספוגה גאווה וערך עצמי.

לחברת ההפקה שלו, הממוקמת כיום באמסטרדם, קרא „אילוזיה קוסמית". רוצה לומר שכל עניין הגזעים לא משכנע אותו. דה רוי מעניין בגופו את יתרונה של אקלקטיות גנטית, הכלאה מיוחדת כל כך שמתבטאת בהופעתו המולאטית. צאצא רב־גוני של יהודי־ספרדי שהתאהב בבתה של משפחה חצי־אפריקנית. אחר־כך הצטרפו למשפחה גם דם צרפתי, הולנדי ואינדיאני. דה רוי קורא לעצמו תוצר של „אורגזמה קולוניאלית" ומתנדב לצייר את אילן היוחסין הגרמני שלו. נראה שעירוב הגזעים הזה גורם לו קורת־רוח. כך איש לא יכול לקטלג אותו.

דה רוי מזדהה עם הלבן שבו, „אחרי הכל איך אני יכול להפנות עורף לסבי הלבן, שהיה מתחל אותי בילדותי?" אבל קל לו יותר למחות על עלבון הגנים השחורים, אותם גנים שחתמו אותו בחותם „מיעוט אתני", וגרמו לו להיות אחד מחמישה סטודנטים שחורים (יחד עם התקווה השחורה, ספייק לי, שביים את „לא יכולה בלי זה") מבין מאה סטודנטים שהתקבלו לפקולטה היוקרתית לקולנוע באוניברסיטת ניו־יורק. אותם גנים גם הגלו אותו לשוליים תרבותיים בהולנד, שם הוא עובד כיום: „כשבאתי לבקש כסף לסרט ממשרד התרבות ההולנדי, הבהירו לי שהם נותנים כסף רק לסרטים שמייצגים את התרבות ההולנדית. אמרתי להם שגם קוראסאו, הנשלטת זה 300 שנה בקולוניאליזם הולנדי — שייכת למורשת ההולנדית". בסופו של דבר נאלץ דה רוי להיעזר במה שהוא הכי שונא, תוויות תרבותיות, וקיבל כסף מקרן תרבות הולנדית למיעוטים אתניים.

מיניות ורגש

שני הסרטים שיצר עד כה, „דזירה" הדובר אנגלית, ו„אלמסיטה של הרוחות" הדובר את שפת הפפיימנטו האזוטרית של תושבי קוראסאו — הביאו אותו עד הלום, כאורח הפסטיבל. על סרטו „אלמסיטה" כבר כתבתי בהרחבה לפני שבועיים, ובעיניי היה זה אחד היפים שבסרטי הפסטיבל. אחר כך ראיתי את „דזירה", סרט מדכא העוסק באשה ניו־יורקית שחורה, פנטית דתית ומעורערת בנפשה, ששורפת את תינוקה מפני שהיא בטוחה שהשטן שולט בנפשו. „דזירה" הרבה פחות מהוקצע מ„אלמסיטה". אבל דבר אחד ברור. דה רוי מציג יצירה עקבית. הוא יודע מה הוא עושה ויש לו מה לומר, ואפילו לומר זאת מזווית מקורית.

מה שהכי מלהיב בשני סרטיו של דה רוי הוא לא רק הגישה המשוחררת מנחיתות והתרפסות גזעית, אלא בעיקר זווית הראייה הנשית בה מתנהל הסרט. נשיות אמיתית. לא תוצר סינתטי כמו בסרטים הפמיניסטיים המזויפים של הוליווד, או כמו בסרטים של במאים המוגדרים „במאים של נשים". זהו ההבדל הדק בין נשיות המוצגת מזווית ראייה גברית פטרוניסטית, לבין נשיות המוצגת מתוך אמפטיה אנושית. הבדל זה זעק בין סרטו של דה רוי לבין סרט אחר שהוקרן בפסטיבל, „זהותה של אשה" של אנטוניוני, שכבר בשנות החמישים קיבל חותם של „במאי נשים" בעקבות הסרטים בהשתתפות אהובתו דאז מוניקה ויטי. הנשיות בסרטו של אנטוניוני, כמו בעשרות סרטים של במאים גברים שקיבלו מחמאות חסרות כיסוי על „הבנת הפסיכיקה הנשית" — היא נשיות מעצבנת ומקוממת, נשיות קפריזאית, הפכפכת, מיסתורית שאינה פועלת מתוך היגיון, מאיימת על הגבר, ואפילו קצת לסבית — מה שמתפרש כשיא הסירוס של ההורמונים הגבריים.

מאז נעשו גם סרטים של במאים גברים המנסים „לשחרר" את האשה מכבלי הסטראוטיפ החונק. אך לרוב קיבל השחרור ביטוי מוגבל וסמלי. השיא הוא כאשר האשה מאוננת. סצינה כזאת יש גם ב„דזירה" של דה רוי, העוסק באשה כושית מדוכאת מינית, גזעית ודתית. דרכה „לגאול" את עצמה מהמצב החונק, הוא במשבר פסיכוטי. מעניין שגם בסרטו של ספייק לי, בן כיתתו של דה רוי (והוא אפילו עשה לו את הסאונד ב„דזירה"), העוסק באשה שחורה גאה ואוהבת־מין, שיא הגשמת המיניות הנשית הוא בסצינת האוננות. ב„אלמסיטה" משכלל דה רוי את הבנת הנשי. גיבורת הסרט סולם, בעיניי, היא אחת הנשים השלמות שנראו לאחרונה בקולנוע. דמותה ממזגת ארציות עם רוחניות, עוצמה ופגיעות. הגבר שרוצה את קרבתה מתעניין בה לא כאובייקט מיני (כפי שבסופו של דבר נתפשות כל הנשים בסרטי גברים, וגם ב„זהותה של אשה") אלא מפני שהוא מבין שיש בכוחה להעשיר את עולמו הפנימי בתוויה הנשית. האנימוס מתמזג כאן עם האנימה שלו.

נרעשת מתגלית זו, בלתי נמנע היה לשאול את דה רוי, הכיצד הצליח גבר לעשות סרט מזווית הראייה הנשית. „אני מנסה להגיע אל האשה שבתוכי" — אומר דה רוי — „אני גם גבר הומוסקסואל ומנסה לגעת בכל האספקטים שבתוכי. נשים הן כמו מיעוט תרבותי. הרוב כבר הוצג. כל כך הרבה סרטים נעשים מנקודת המבט הגברית, אז מה יש לי להוסיף על זה? בשבילי האשה מסמלת גם את השחורים בחברה. כמו ב„דזירה". במקום ללחום במדכא שלה היא הורסת את עצמה. כי התרבות השחורה תמיד דוכאה, ולשחורים לא היתה אפשרות להתגאות בתרבותם. לפיכך „אלמסיטה" הוא כמו חלום של ‚דזירה' המדוכאת. היא העבר המפואר שלה. בכלל, אני יכול להזדהות ביתר קלות עם נשים, כי הן מסוגלות להזדהות ביתר קלות עם הדיכוי הגזעי, לעומת גברים ששומרים על המאצ'ו. הם תמיד מתגוננים, כי קשה להם להודות בטעות".

כנראה בשל כך גישתו הבלתי אמצעית לנשים וגברים. החום הטבעי שהוא מקרין מעצמו, המיניות והרגש. דה רוי הוא כמו נצר לתקופות בהן נשים כתרו את הגבר הכי מקושט. ההערצה הנשית החומדת שהיתה סביבו במשך הפסטיבל, כמו גם דברי הסניגוריה של המפיקה סמדר עוזיאלי בעת הוויכוח הקולני „ההיסטורי" בינו לבין הרצוג — היתה, לפיכך, מובנת בהחלט. ושהגברים „הגבריים" יתפוצצו להם מקנאה.

לשטן יש עיניים ירוקות

חייו מסעירי הדמיון של דה רוי היו עשויים לעטר כל פיקרסקה המכבדת את עצמה. באמתחתו אין ספור פיקנטריות שמתאימות בדיוק לכתב־צבע בעיתון — על תולדות משפחתו ועל ילדותו, בין סורינם, שם נולד, לבין קוראסאו ומכסיקו סיטי, שם העביר את חייו כמתבגר החולם להיות צייר. בשלושים וחמש שנותיו הספיק לחיות, תחילה עם אביו הדיפלומט ואמו היפהפיה המולאטית, ואחר כך כמעין אורח העולם — בעשרות מדינות. מאביו למד שהגינות אנושית היא הנכס הכי חשוב בחיים, גם אם לעיתים היא תובעת מחיר כבד. „בזמן מהומות הסטודנטים של '68 במכסיקו סיטי, היה אבי דיפלומט מטעם הולנד. הוא דרש מהממשל ההולנדי לגנות את רצח 200 הסטודנטים במהומות, אך ממשלת הולנד סירבה. אבי טען שחוסר תגובה כמוהו כאישור, ובחר לא לבגוד בערכיו. והתפטר מהמשרה. עברנו לסורינם, אבל שם קראו לו קולוניאליסט, מפני שהוא טען שלפני שמקבלים עצמאות צריך לחסל את השחיתות. והעובדה, שכיום יש בסורינם משטר צבאי מושחת, והיא לא שונה משאר מדינות דרום־אמריקה. אבי נפגע ועזב את סורינם לגוודלחארה, שם כתב את ספרו „מולדת והיה". הוא מת יום לפני שספרו יצא לאור".

דה רוי, כנצר למשפחת „מהפכנים", מודע למחיר המרה. „כשאתה רוצה לשנות משהו, תמיד יש לכך מחיר. לותר קינג, מהטמה גנדי, ישו — עשו למען החברה והיו לקורבנותיה. גם אלמסיטה בסרטי נאלצת להקריב את התינוק שלה כדי לנצח את השטן."

הכושים האמינו שהשטן הוא האדם הלבן, וכדי לתעתע בסולם מגיע השטן בתור איש שחור עם עיניים ירוקות. הירוק הוא צבעו של מפיסטופלס בכל התרבויות. „קוברה וורדה" פירושו נחש ירוק. אמנם ל„שטן" הלבן, סוחר העבדים אין עיניים ירוקות. אבל הוא יודע שהשחורים מאמינים שהשטן הוא אדם לבן. דה רוי, המאמין ברוח האוניברסלית של האנושות ובז לגזענות, חושב שרשע יכול לבוא בכל צורה וצבע, ושבכל רע יש טוב — ולהיפך. אבל הוא מתעב אנשים שחושבים שרעתם עליונה בגלל גזעם וצבעם, ולא סובל דו־פרצופיות. סרטו של וורנר הרצוג מכעיס ומעליב אותו מפני שהשחורים מוצגים בו כסטראוטיפ גס של מסות אנושיות חסרות מחשבה, היודעות רק לרקד לפני האדון ולהשתגל איתו, ומפני שהסרט מוצג מנקודת המבט של סוחר העבדים הלבן, כאילו לא השתנה דבר מאז הגישה הארנונית, הטובלת מוסר נוצרי מתחסד, של „אוהל הדוד תום". מעליב אותו שהכושי מצטייר תמיד כקריקטורה, בעל שפתיים ענקיות, התופסות חצי פרצוף, כמו בכרזה שלדבריו פורסמה לאחרונה בהולנד למען הזדהות עם שחורים: „הם בטוחים שהם מזדהים" — אומר דה רוי ברגש — „גם הרצוג בטוח בכך, כוונותיו טובות, אבל תפישתו מוגבלת ומשוחדת, ולכן הוא עושה את אותה טעות נגדה הוא יוצא, וממשיך את הפסיכולוגיה של העבדות."

דה רוי עצמו, כתוצר בלתי־אפשרי של הכלאת גזעים ותרבויות, כמעט נקי משנאה גזעית, אך לא מביקורת: „היתה לי הזכות לגדול בחברה אקלקטית. אבל בדאלאס, לשם הגעתי כילד עם אבי הדיפלומט קראו לי בפעם הראשונה כושי. במקומות אחרים רואים אותי יותר כאקסוטי, לא כממש שחור נחות. אבל נתקלתי בגזענות באמריקה. שם שחורים יכולים להיות טובים בספורט, בבידור ובזמרה — אבל לא להצטיין כאינטלקטואלים. גם בהולנד יש הרבה גזענות. וזוהי גזענות מאוד מנומסת, אבל גם מאוד מסוכנת. שם מי שבא מהאנטיליים הוא אורח הולנדי, אבל נחשב למיעוט אתני. שחורים מקבלים אותי ביניהם, אך לא לבנים. אני לא מתכחש להם, אבל הבעיה היא עם הלבנים — הם אינם מסוגלים להזדהות איתי. זה בדיוק כמו גבר שמרביץ לאשתו ושולחים אותה למעון לנשים מוכות. ממנה מונעים את החופש, בעוד שבעצם צריך היה לכלוא אותו".

את דבריו המרירים הוא אומר בחיוך רחב וזוהר, בלי שנאה קודרת בעצמות. נאמן לשמו — פליקס — שהוא בתרגום מספרדית: אושר. ובסוף מנדב פיסת מידע על עצמו, שמתקבלת בצחוק הבנה אצל כל השומעים: „לכל פסטיבל שאני מגיע עושים לי בעיות בשדה התעופה, מחפשים במזוודות. חושבים שמי שיש לו דרכון הולנדי הוא בטח כחול־עיניים ובלונדיני. לפעמים חושבים שאני מרוקאי ומדברים איתי ערבית. וכשהגעתי ללבנון היו בטוחים שאני מרגל ישראלי".

בתום השיחה הוא מקפץ מהר כדי להספיק ולראות גם את תל־אביב לפני שהוא חוזר לאמסטרדם. משאיר מאחור גרופיס מוקסמים ושבורי־לב. אם פצצת האנרגיה הזאת תמשיך לעשות סרטים הניזונים מהקונפליקטים הקיומיים האלו — עוד נשמע עליו בעתיד. ■

שחור ולבן

כשדה רוי הגיע לכיתתו באוניברסיטת ניו־יורק שאלו אותו חבריו איפה זה בכלל המקום הזה,קוראסאו.הוא לקח אותם למפה,ונדהם כשלא מצא זכר לאי הקטן בו גדל. קוראסאו, הממוקמת מול חופי ונצואלה, שייכת לקבוצת האיים האנטיליים בים הקריבי. זהו האי הגדול ביותר באיזור, שכן לארובה, סורינם, בונר, סינט מרטן, סאבה וסינט אסטאטיוס. 300 שנים של קולוניאליזם הולנדי השאירו שם חותם בל יימחה ועד היום הרחובות והבתים בנויים בסגנון הולנדי מובהק, למרות האקלים הטרופי שלא בדיוק הולם את הארכיטקטורה. גם השפה, פאפימנטו, היא הכלאה בין הולנדית, פורטוגזית, אנגלית, ספרדית ואפריקאית. מאז שנת 1951 האי מנוהל בעצמאות פדרלית, מלבד בענייני חוץ וביטחון.

רבע מליון בני־אדם בקוראסאו, חיים כנתינים הולנדיים ומחזיקים בדרכון הולנדי. מהאוכלוסיה האינדיאנית המקורית כבר לא נשאר זכר. כיום מורכבת האוכלוסיה משחורים ומולאטים, צאצאי עבדים שהובאו לאי במאה ה־17 והתבוללו עם הלבנים, ברובם הולנדים ויהודים ספרדים, אנוסים לשעבר, שברחו מאימי האינקוויזיציה הספרדית. הקהילה היהודית בקוראסאו היא העתיקה ביותר בדרום־אמריקה. המאה ה־18 היתה תקופת השגשוג שלהם. כיום חיים שם פחות מ־800 יהודים, אך בתי הכנסת העתיקים עדיין עומדים על מקומם.

כיום יש בקוראסאו 33 אחוז אבטלה. סורינם הסמוכה כבר קיבלה את עצמאותה בשנת 81. בקוראסאו ממשיכים לחיות תחת הכתר ההולנדי אך התרבות, כפי שהיא משתקפת בסרטו של דה רוי, שייכת לתרבות הקריבית, במאכלים, בפולקלור ובאמונה האלילית.

מתוך „אלמסיטה של הרוחות" של פליקס דה רוי

קלאוס קינסקי בסרטו של הרצוג „קוברה וורדה"

סרט של יוצר מטורף

[illegible]

כל יום

8.10.88—14.10.88
מוסף רדיו וטלוויזיה

ששי טלוויזיה

7.10.1988

08.00 עד כאן.
08.05 יהדות, קשת וענן: אור השבת וכו.
08.40 מסך לספרות (יסודי) כל שנבקש.
09.00 מוסיקה (ר׳ ״ד׳).
09.20 לשון ותקשורת, הילדים משכונת חיים: עיקר וטפל 1 (כו).
09.45 טיול בספרי אגדות: משירי קאריה מלורובסקי.
10.15 חשבון ו׳, דרכון לעשרוני.
10.40 מדעי הטבע (יסודי) עם הרוח.
11.00 חברה ותרבות (יסודי) פגישה עם אליעזר שמואלי (כו).
11.30 אודות (על־יסודי) כללי המשחק: ההסכם.
12.00 חברה ותרבות (על־יסודי) על הכרזים: תקנון עלינו.
12.30 מוסיקה (על־יסודי) משולשים מוסיקליים: פרסל והחצוצרה.
13.15 אוניברסיטה פתוחה: מוסיקה ופרקי בארוק: סוויטה מהי?
13.45 עד כאן, רצף דפי הטלטקסט.
13.50 זהר־זה, שידור חוזר (כו).
14.40 היהלום שבכתר. ביום שנפלה פצצת האטום על הירושימה. מתה ברבי בצ׳לור בביה״ח. סוזאן מתארסת עם רונלד מריק

לין רדגרייב ובריאן דנהי, בסרט הקולנוע (22.15)

ושרה מורעשת מהאירוסין.
15.30 מפגשי בראשית, פרשת בראשית: שיחתו של הפרופסור יונה פרנקל.
16.00 ערב חדש, המוסף לשבת, מנחה: דן מרגלית.
16.30 קיצור החדשות (ערבית).
16.32 הפעלולן — שם הפרק: מגע וברח (חלק ב׳).
17.20 לקט שירים.
17.30 סרט ערבי.
19.20 על המרקע (ערבית).
19.30 חדשות (ערבית).
20.00 שבת שלום — אלעזר שטרום בנושאים מתוך פרשת השבוע.
20.15 יומן.
21.15 סיבה למסיבה — תכנית בידור בהנחיית רבקה מיכאלי.
22.15 סרט טלוויזיה הפיתוי של מיס ליאונה (ראה הפניה).
23.55 ג׳ייק והשמן — סדרת סרטי מתח — שם הפרק: תינוקת תמימה. יורשת צעירה ויפה נחטפת, והחוטפים דורשים 2 מיליון דולר כופר נפש.
00.45 פסוקים לשבת. חדשות.

ערוץ 2

18.35 אימפריה בע״מ — פרק שישי ואחרון: הואלס האחרון.
19.35 אוסף להיטים.
20.05 שירים חדשים של חוליו איגלסיאס, פט בנטר ועוד.
20.30 שירים עבריים.
21.10 להיטים של להקת שארפקס.
21.30 אוסף להיטים: ואן מוריסון.

סרט טלוויזיה: „הפיתוי של מיס ליאונה״ (1980). *סיפור אהבה בין מורה צעירה בכפר ובין איש תחזוקה, הבא לעזור לה בתיקונים בביתה. השמועות בדבר הרומן נפוצות במהרה והמקומיים צפויים להתמודד עם המצב. משתתפים: לין רדגרייב ובריאן דנהי. שעה — 22.15*

שבת טלוויזיה

8.10.1988

16.00 לקט שירים.
16.15 החוקר קמלאן — שיכחון — החוקר קמלאן חוקר הפעם אדם הטוען כי איבד את זיכרונו ודורש מחברת הביטוח כסף. בשעת החקירה מתברר כי בתו של קמלאן מתאהבת בשכנן.
17.45 האגם שלא נגמר (ראה הפניה).
18.30 שבועון הטלוויזיה — תכנית העוסקת במגוון אירועים מן העולם. (ערבית).
19.00 המסעדה הגדולה — צירי לידה. ביום גשום נקלעת למסעדה ההומה אישה צעירה, בחברת בעלה המבוהל והיא עומדת ללדת. אבו ראמי והצוות מיילדים את האישה. משתתפים השחקנים: ז׳ק כהן, בסאם זועמוט, חליל ח׳ הלאדי, ע׳סאן עבאס שחקנים אורחים: גדי יגיל, רינה לימון, ציפורה פלד.
19.30 חדשות (ערבית).
20.00 זמירות.
20.25 ספורט — משחק השבת.
21.00 רואים עולם, יומן החוץ של הטלוויזיה הישראלית.
21.40 שידורי המפלגות ערב הבחירות לכנסת השתים עשרה —
22.40 סרט טלוויזיה: „עת לחיות״
23.55 פסוקו של מקום — מבט אל עזקה. חדשות.

ערוץ 2

18.35 מפגש במדבר.
19.03 רגע לפני... הפעם בפינה על נורה מיוחדת במינה.
19.05 מאחורי הקלעים — ביג. סרטה של פני מארשל.
19.35 פופ ארט.
20.00 סרט תיעודי — נאפולי. נאפולי, המכונה עיר הבירה של דרום איטליה. היא עיר נמל שוקקת פעילות — סחר ימי, תנועת ספינות צפופה וחיי לילה הומים. אך לעיר גם צד אפל —

ליזה מינלי, בסרט הטלוויזיה „עת לחיות״ (22.20)

מבריחים, סמים ועבריינות, אף הם תולדה של קרבתה לים.
20.30 סדרת מתח קומית פרשת ביידרבק סדרת דרמה חדשה המונה 6 פרקים. זה סיפור מתח שראשיתו בבית ספר מקומי, והמשכו בצמרת הפוליטית והחברתית של העיר.
21.21 צוללת צהובה, שירים מתוך הסרט בהשתתפות החיפושיות.
21.35 אילתורים — ג׳או ווקאלי, בתוכנית קטעים נבחרים עם לואי ארמסטרונג, אלה פיצ׳גרלד, בילי הולידיי ודיאנה וושינגטון.

„האגם של נגמר״. *32 שנה עברו מאז הושלם ייבוש אגם החולה. קודם שהוחל במבצע הייבוש, יצאו שלושה משוגעים לדבר, אוהבי טבע וצילום, ושהו 13 חודשים תמימים באגם, בתנאים קשים, כדי להנציח בצבעים טבעיים, בסרט את מראות הנופים, החי והצומח, העתידים להיכחד ולהיעלם מן העולם. כן נראה את ההוויות שעברו שלושת האנשים האלה בעת הצילומים. שעה — 17.45*

סרט טלוויזיה: „עת לחיות״ (1985). *עיבוד לספרה של מרילין ויסמן, המספרת ברגישות ובהומור את סיפורה האישי, סיור התמודדות עם מחלתו של אחד מבניה: בנם בן השלוש של המספרת ובעלה חולה במחלת נוון השרירים. הזוג נאבק כדי לתת לילד שנים טובות של אהבה וסיפוק. במשך הזמן הם לומדים רבות על עצמם, נשואיהם והחשיבות שבאיכות החיים. משתתפים: ליזה מינלי, ג׳פרי דה מון וקווין הויס. שעה — 22.20*

ראשון טלוויזיה

9.10.88

08.00 עד־כאן, רצף דפי הטלטקסט.
08.05 שעת כושר.
08.15 תלמוד. שניים אוחזין: דיוק וכו.
08.40 מסך לספרות (יסודי) הסנדלר, העני והמלך (ב).
09.00 אנגלית ו׳.
09.20 השעה שלנו. משירי מרים ילן שטקליס (ב).
10.15 חשבון ו׳. השבר העשרוני.
10.30 אנגלית ז׳.
11.00 חשבון ה׳. שברים שקולים.
11.15 צרפתית.
11.35 גיאוגרפיה (ה׳ ו׳) יפן: בקצה המרחקים.
12.25 ספרות (ו׳ ט׳) מעשה בנעליים, א׳ (ב).
13.00 אנגלית ט׳.
13.30 הסטוריה כללית. יוליוס קיסר: עליית האימפריה הרומית.
14.00 עד־כאן, רצף דפי הטלטקסט.
14.05 האוניברסיטה הפתוחה: מדינות באפריקה, אלג׳יריה צרפתית.
15.00 הי ביגבה.
15.10 רחוב סומסום.
15.40 שעת כושר.
16.00 הקוסם מארץ עוץ.
16.20 כך היו חיינו.
17.00 ערב חדש, מנחה: דן מרגלית.
17.30 „קח סיכון״, שעשועון לילדים בני כל הגילים. חידונים, משימות בלתי אפשריות ומסלול מכשולים מטורף בהנחייתו של אבי קושניר.
18.00 „כוח המחץ״.
18.30 קיצור החדשות (ערבית).
18.32 „עם הכוכבים״. עם הזמר ג׳ורג׳ האריסון, חבר להקת „החיפושיות״ לשעבר.
18.45 „חידושים והמצאות״; 1. הפרדת תפוחי־אדמה מרגבים 2. מרכז להכוונה מקצועית 3. שעון הצלה (ערבית)
19.00 יומן השבוע (ערבית).
20.00 כותרות מבט.
20.02 „אלף״, שם הפרק: „הבלדה על האי

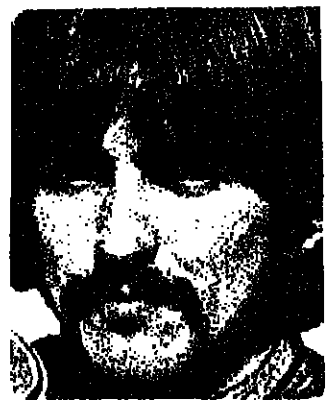

ג׳ורג׳ האריסון, מה„חיפושיות״ ב„עם כוכבים״ (18.32)

של גיליאן״, אלף חש צורך לגונן את שגרת חייו ובונה לעצמו אי בחצר האחורית.
20.30 „בין הכיסאות״, מגזין דו שבועי בענייני משפחה וחברה בשידור ישיר. מנחה: עמוס ארבל.
21.00 מבט לחדשות.
21.30 מוסף ספורט: שער ראשון.
21.45 שידורי המפלגות ערב הבחירות לכנסת הי״ב.
22.20 „לקראת שידור״.
22.35 „שושלת״ פרק ה־102: קריסטל מתחילה לעבוד עם דניאל. דקס רוגז על אלקסיס. ג׳ף וניק מגיעים, על פי מפת האוצר שבידיהם, למקום נידח בג׳ונגל.
23.25 מחול: „אישה חמש פנים״ (ראה הפניה).
23.55 פסוקו של יום וחדשות הלילה.

ערוץ 2

18.35 סרט הנפשה: „הבגדים שהלכו למסיבה״.
18.46 דרמה לילדים „בזכותה של ידידות״.
18.59 „החיבה מפליגה״, פרק חמישי „הסתגלות ומוות״.
19.25 „רגע לפני...״ על אמצעים שונים לטיפול בפצעי בגרות.
19.30 „חטיפה״ פרק רביעי: „הורים״.
20.00 „בקורת זינוק״.
21.00 אוסף להיטים של דולי פארטון, מיק ג׳אגר וארט גרפונקל, 30 דקות.
21.30 „קלודאס״, על הסרט „הקומיסרית״.
21.40 „קליפ מי יודע?״
21.45 מבחר להיטים של חוליו איגלסיאס.

מחול: „אשה, חמש פנים״. *חמישה מחולות בביצוע חמש רקדניות סולניות. המחולות מבטאים הויות רגשיות של האשה במצבים שונים בחייה. הכוראוגרפית, ג׳ואן קלין, פיתחה קריירה ענפה בניו־יורק, בה נולדה. היום היא חיה ומלמדת בישראל. שעה — 23.25*

שני טלוויזיה

10.10.88

08.00 עד כאן, רצף דפי הטלטקסט.
08.15 גיאוגרפיה של א״י.
08.40 בלי סודות, ל׳.
09.00 אנגלית ה׳.
09.20 אנגלית ז׳.
10.30 רגע עם דודלי (כו).
11.00 ערבית מדוברת: אהלן וסהלן.
11.15 אנגלית ו׳.
11.30 חשבון פשוט ד׳. מדוע אסור לחלק באפס? (כו).
12.00 אנגלית ח׳.
12.30 אנגלית ח׳.
13.00 תלמוד שניים אוחזין: מנא הני מילי (כו).
13.25 גיאוגרפיה (ו׳ ט׳) המדבר.
13.45 אנגלית (יא׳ יב׳) HELLO ART AND — ISRAEL ATMOSPHERE
14.00 עד כאן רצף דפי הטלטקסט.
14.05 תיבה 2.
14.30 בארץ היקטקים.
15.00 קשר משפחתי.
15.40 שעת כושר.
15.55 מחפשים את הבימה. שתי תוכניות תעודיות. תוכנית ראשונה: הדיבוק ממוסקבה.
17.00 ערב חדש, מנחה: רפי רשף.
17.30 „חבורבוטף״.
18.00 „תופסים ראש״ — סדרה חדשה של תכנית בידור לצעירים, המשלבת את אמנויות הבימה עם האמנות הפלסטית.
18.25 „פסוקו של מקום״: מבט אל עירון (מנשה).
18.30 קיצור החדשות (ערבית).
18.32 ספורט (ערבית).
19.30 חדשות (ערבית).
20.00 כותרות מבט.
20.02 „משפחתי וחיות אחרות״.
20.30 „על גלגלים״. בתכנית הפעם: כתבת תחקיר על מוסכים בלתי

ליאו מקקרן, בדמות ראמפול הוזר למרקע (23.20)

חוקיים: על הוראת נהיגה ועוד.
21.00 מבט לחדשות.
21.35 שידורי המפלגות ערב הבחירות לכנסת הי״ב.
22.10 „המופע של גארי שנדלינג הפרק הרביעי: „ברור תועה״.
22.40 „זה הזמן״, תכנית אירוח בשידור ישיר מנחה: רם עברון.
23.20 סדרת דרמה אנגלית: „ראמפול״ (ראה הפניה).
00.10 פסוקו של יום, חדשות הלילה ומוסף חצי פינה.

ערוץ 2

18.35 אוסף להיטים של להקת „מאדנס״.
18.52 להיטים של „מאשינה״, „רכבת לילה לקהיר״ ועוד.
19.00 „להקת פליטווד־מק בהופעה״.
19.30 להיטים חדשים, של „ג׳יפסי קינג״.
20.05 אוסף להיטים: „סקריטי פוליטי״.
20.25 להיטים.
21.00 להיטים נבחרים.
21.30 „תום יולי־אוגוסט״.

סידרת דרמה אנגלית: „ראמפול״, *סידרה בכיכובו של ליאו מקקרן בדמותו של הוראס ראמפול, עו״ד לעניינים פליליים בבית המשפט הידוע „אולד ביילי״ בלונדון. ראמפול הוא דמות שורדת, מרבה בשתיה, מתרשל בלבוש ואוהב לצטט מיצירות ספרות ידועות. פרק ראשון: אשתו של ראמפול אינה מרוצה מהתנהגותו בסעודת ערב, ובעקבות ויכוח ביניהם נוטש אותה ראמפול בהיכם הביתה במונית. בעת עליו למצוא לעצמו מקום לינה. ברקע מתנהל משפט רצח וחשד למעשה בגידה של אשה בבעלה. שחקנים נוספים: מריון מאתי, פיטר בלייט, פטרישה הודג׳ וג׳וליאן קארי. שעה — 23.20*

שלישי טלוויזיה

11.10.88

08.00 עד כאן, רצף דפי הטלטקסט.
08.05 שעת כושר.
08.15 בלי סודות, ו׳.
08.40 פרפר נחמד (כו).
09.10 חשבון פשוט ד׳: כפולות והתחלקות (כו).
10.30 אנגלית ז׳.
11.15 חשבון ה׳: מבוא לשברים.
11.30 גיאוגרפיה של א״י. פני הארץ: שלוש גבעות (כו).
12.00 חשבון פשוט: מדוע אסור לחלק באפס? (בתרגום לערבית).
12.25 אנגלית ח׳.
13.00 ספרות (על יסודי) אריפוס: תקופת סופוקלס וכו.
13.30 מדעי הטבע: עיט הים.
14.00 עד כאן רצף דפי הטלטקסט.
14.05 סרט קולנוע: „קורי״. סיפורו של ילד הגר בחווה בארה״ב ומוצא מפלט מדרישות האב לגביו בהתחברות לבעלי חיים ההופכים לידידיו.
15.55 מחפשים את הבימה. תכנית שניה: הבימה עולה לארץ ישראל 1928־1969.
17.00 ערב חדש, מנחה: אילנה דיין.
17.30 „זנב לחדשות״.
18.00 סדרת דרמה חדשה, „דגרסי״. הסדרה מספרת על ההווי בבית הספר, בחטיבת הביניים. הפרק הראשון: „תני נשיקה, סטף״ עם תחילתו של השליש החדש מחליטה סטפני להתמודד על כהונת הנשיאות של בית הספר.
18.30 קיצור החדשות (ערבית).
18.32 „נתיב חדש להורו״ הפרק השלישי: טום ומרסיאל נמלטים מן המוכסים אך דווקא שוטרי החרש נופלים בכפם. טום נחלץ לעזרתה של קבוצת מורדים איטלקים, דבר שמסכן אותו יותר משחשב.
19.30 חדשות (ערבית).
20.00 כותרות מבט.

חנן גולדבלט, וסידרת השעשועים „1 יותר מדי״ (20.02)

20.02 „1 יותר מדי״ סדרת שעשועונים מנחה: חנן גולדבלט.
20.30 „כלבוטק״ מגזין לצרכנות ולאיכות חיים.
21.00 מבט לחדשות.
21.35 שידורי המפלגות ערב הבחירות לכנסת הי״ב.
22.10 מבט שני.
22.50 „המרגל המושלם״ (ראה הפניה).
23.45 „פסוקו של מקום״ מבט אל עקרון. חדשות הלילה.

ערוץ 2

18.35 „גמדי עץ האלון״.
18.46 „עולם המדע״: 1. מחקר על חיי הכרישים. 2. טכנולוגיית לווינים בשימוש תחנות רדיו פרטיות. 3. פתיחות סתימות עורקים בעזרת שיטת לייזר חדשה.
19.00 „טסים נמוך״.
19.26 „רגע לפני...״ על צב ים כחיית שעשועים.
19.30 „המרפאים״. פרק רביעי: „היפנוזה״.
19.56 „רגע לפני...״ על כלי חדש למלחמה בסרטן.
20.00 „60־70־80 להיטי זהב״: ג׳ודי קולינס.
21.00 „ריוקן באמנות: אריק סלואן״.
21.29 „רגע לפני...״ סרטו של רוברט זמקיס „מי הפליל את רוג׳ר ראביט?״
21.35 „וינוק שבועי״ פינת הספורט.
21.55 „סדנת הסופרים״ עם הסופר טום וולף.

המרגל המושלם. *פרק חמישי: סים ואקפל נמצאים בארה״ב. שותפות הריגול שלהם בשיא הצלחתה: אך על־פי כן הכל חושדים בו: האמריקנים חושדים שהוא מרגל לטובת הצ׳כים, והאנגלים באמינותו. סים נקרא לאנגליה לחקירה, ולאחריה הוא נעלם בעיר קטנה מרוחקת. שעה — 22.50*

רביעי טלוויזיה

12.10.88

08.00 עד כאן רצף דפי הטלטקסט.
08.05 שעת כושר.
08.15 ארץ מולדת בפתח תקווה וכו.
08.40 אנגלית ו׳.
09.00 מדעי הטבע (יסודי) בונה.
09.15 רחוב סומסום.
10.30 מדעי הטבע (ה׳־ו׳) גוף האדם: אוויר לנשימה (כו).
11.15 יהדות, קשת וענן: ובראשי חודשיכם (כו).
11.40 אנגלית ז׳.
12.00 מושגי יסוד ביהדות: משא ומתן באמונה וכו.
12.25 אודות (על יסודי) כללי המשחק: ההסכם.
12.50 צרפתית.
13.00 אנגלית י׳.
13.30 מדעי הטבע (על יסודי) האיזוטופים הרדיואקטיביים.
14.00 עד כאן רצף דפי הטלטקסט.
14.05 אוניברסיטה פתוחה: 1. עידן המהפכות טוויה ואריגה; 2. תוצרת הזמן, קליע הקסם.
15.00 הי ביגבה.
15.15 נילס הולגרסון.
15.40 שעת כושר.
16.00 ניצוחים, שעשועון טלוויזיה נושא שעה.
16.30 שלום סומסום: תל־אביב.
17.00 ערב חדש מנחה: גדעון רייכר.
17.30 „עליסה בארץ המראה״ הפרק האחרון: עליסה פוגשת אביר, העוזר לה ליהפך למלכה, ומציע לה כי יילחם במפלצת למענה, אך עליסה מחליטה לגבור עליה בעצמה, וכך היא שבה אל המציאות.
18.00 „היה או לא היה...״ „עפיפון״.
18.30 קיצור החדשות (ערבית).
18.32 „חקלאות היום״ (ערבית).
19.00 „בריאות ויופי״ (ערבית).
19.30 חדשות (ערבית).

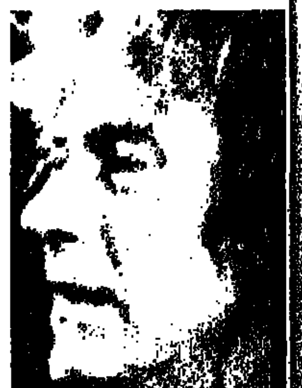

רוברט פלאנט, במגזין הבידור „עד פופ״ (20.02)

20.00 כותרות מבט.
20.02 „עד פופ״ בתכנית שירים של להקת לד זפלין, רוברט פלאנט וג׳ימי פאג׳. כמו כן תתארח בתכנית להקת „הקליק״.
21.00 מבט לחדשות.
21.35 שידורי המפלגות ערב הבחירות לכנסת הי״ב.
22.10 סרט קולנוע „סיפורו של מנצח״ (ראה הפניה).
23.45 פסוקו של יום. חדשות הלילה.

ערוץ 2

18.35 „הרפתקאות ג׳ואי ונץ׳ארום״.
18.50 „רגע לפני...״ סרטו של קווין קוסטנר „שריגה צמודה״.
19.00 „שלום חבר״ מפגש עם „חתול שר״.
19.30 „רגע לפני...״ רישומיו של כריסטופר קולומבוס בעת גילוי אמריקה.
20.00 סדרה דרמטית „קרץ אחר״.
21.00 אוסף להיטים: פיטר גבריאל.
21.30 קרול ברנט מארחת את ג׳ים נאבורס וטים קאלארד.
21.45 שירים של להקת Simple Mind.

סרט קולנוע: „סיפורו של מנצח״ (1977). *סיפורו של צעיר ומצטיין ... בבית־הספר התיכון, ... עצמו מוצף בהצעות ... של קולג׳ים אחדים. ... הוא מגלה כי ... מעבר לשחק, והוא ... , ממנו הוא נחלץ ... של העצה, המבוגרת ... משתתפים: רובי בנסון, אנט ... . שעה — 22.10*

חמישי טלוויזיה

13.10.88

08.00 עד כאן, רצף דפי הטלטקסט.
08.05 שעת כושר.
08.15 קשת וענן, גשם מענן וכו.
08.40 בלי סודות, ת׳.
09.00 אנגלית ז׳.
09.15 פרפר נחמד וכו.
10.30 ארץ מולדת: בעיר ובעמק וכו.
11.00 אנגלית ה׳.
11.20 ערבית מדוברת, ג׳ארב קריבכב: אלבית (א) לעתיק.
11.35 אנגלית ח׳.
12.00 מדעי הטבע (על־יסודי) המצבים השונים של החומר.
12.25 אנגלית ט׳.
13.00 תולדות ישראל: קהילות יהודיות בימי הביניים.
13.30 מוסיקה, לו היינו שם: זמרי המדריגל.
14.00 עד כאן, רצף דפי הטלטקסט.
14.05 מושגי יסוד ביהדות: משא ומתן באמונה (כו).
14.30 קשר משפחתי שידור חוזר מיום ב׳ ה־10.10.88 (כו).
15.10 רחוב סומסום.
15.40 שעת כושר.
16.00 זהר־זה, שידור חי.
17.00 ערב חדש, מנחה: דן מרגלית.
17.30 „ריץ׳ רץ׳״ — נושא התכנית הפעם: מוסיקה.
18.00 „פומיקי״.
18.25 „הגיע זמן לשון״, אבשלום קור נותן „סיכוי ליפהפיות״.
18.30 קיצור החדשות (ערבית).
18.32 „למשפחה״ (ערבית).
19.00 „מפגש״ — (ערבית).
19.30 חדשות (ערבית).
20.00 כותרות מבט.
20.02 מבט ספורט.
20.55 „הגיע זמן לשון״, אבשלום קור על: ב„אותיות טל ומטר״.
21.00 מבט לחדשות.

ריי בריקס, בסידרה „ויילד משתולל״ (23.30)

21.35 שידורי המפלגות ערב הבחירות.
22.15 „בלוז לכחולי המדים״; שם הפרק: „כופר נפש״, פקד פורילו מנסה להתאושש מפרידתו מג׳ויס דבנפורט.
23.00 „העורקים אל המערב״; הפרק האחרון: „דרכה של אישה לעצמאות״ סיפורה של אלכסנדרה קוסטה, האדם היחיד שערק משגרירות הרוסית שבוושינגטון.
23.30 „ויילד משתולל״; הפרק השלישי: באכס מבקשת ממקס כי יתלווה אליה למסיבה שעורך ארגון „השומרונים״ המקומי.
23.55 חדשות הלילה.

ערוץ 2

18.35 דרמת טלוויזיה „ספרו לי מי אני״
19.22 „בקצב מזרחי״: זמר הנשמה התורכי הנער אנ׳אר.
19.45 „בקרוב בערוץ 2״.
20.00 „זכאי למשפט צדק״.
21.05 אוסף להיטים של וויטני יוסטון.
21.35 „למות מצחוק״.

תכניות טלוויזיה ליום שישי 14.10.88.

בשעה 21.15 „גבי גזית מארח״. *תכנית בידור ואירוח דו־שבועית.*

בשעה 22.15 סרט קולנוע: „תינוקה של רוזמארי״ (1968). *סרטו של רומן פולאנסקי המספר על זוג צעיר שזה עתה התחתן ועובר לגור בדירה בניו־יורק. השכנים עוזרים לזוג, אלא שבהדרגה מתגלה ממד מוזר ומאיים בהתנהגותם. המשורר הוא בדריונה של האשה. הם שייכים לכת של מאמינים בשטן וסבורים כי האשה עתידה להביא לעולם את משיחם החדש. משתתפים: מיא פארו, ג׳ון קאסבטס, סידני בלקמאר ועוד.*

תחנות זרות טלוויזיה

המזרח התיכון טלוויזיה

יום שישי 7.10.88

12.30 מסע בעולם המצוייר. 13.00 מועדון 700. 13.30 התעמלות. 14.00 זינה וסדרה ערבית. 14.30 סופרבוק (מצוייר). 15.00 שוכני הסלעים ולילדים. 15.30 סרט „צרון מלחמה״ עם ג׳ון וויין. 17.00 אלברט השמן (מצוייר). 17.30 קשרי משפחה (קומי). 18.00 חדשות בערבית. 18.30 חדשות באנגלית. 19.00 „ג׳. ר׳. טטרבוק״ וסידרה. 20.00 סרט (ערבית). 21.30 מעשיות משמחות (ערבית).

יום שבת 8.10.88

12.30 סרטים מצויירים. 13.00 ימי העמק האבודים ומערבון. 13.30 משפחת סלוויניאן (סדרה). 14.00 מלך השחקים ולילדים. 14.30 עולם החי. 15.00 בייסבול. 17.00 אירועי ספורט בעולם. 18.00 ספורט ומרוץ סירות. 19.00 היאבקות. 20.00 סרט „הולם של הקיטור״ עם בינג קרוסבי. 22.00 מועדון 700. 22.30 חיים אחרים.

יום ראשון 9.10.88

12.30 חיים אחרים. 13.00 מועדון 700. 13.30 מעשיות משמחות (ערבית). 14.00 מלך השחקים ולילדים. 14.30 הבית המעופף (מצוייר). 15.00 סרט (ערבית). 17.00 משפחת וולטון. 18.00 שישים דקות ומגזין אקטואליה. 19.00 שנה בחיים וסדרה דרמטית. 20.00 סרט „רמות במראה״ עם קריסטי אלי. 21.30 מעשיות משמחות (ערבית).

יום שני 10.10.88

12.30 חיים אחרים. 13.00 מועדון 700. 13.30 התעמלות. 14.00 האוור הלוליני (סידרה). 14.30 סופר־בוק (מצוייר). 15.00 שוכני הסלעים ותכנית לילדים. 15.30 סרט „שוכי שבא הקנגה״ עם ברט לנקסטר. 17.00 „הבחירה״ (סידרה ערבית). 17.30 לורן ושירלי (סדרה קומית). 18.00 חדשות בערבית. 18.30 חדשות באנגלית. 19.00 מגנום (בלש). 20.00 בייסבול. 22.00 מועדון 700. 22.30 חיים אחרים.

יום שלישי 11.10.88

12.30 חיים אחרים. 13.00 מועדון 700. 13.30 התעמלות. 14.00 האוור הלוליני (סידרה). 14.30 הבית המעופף ומצוייר. 15.00 שוכני הסלעים ותכנית לילדים. 15.30 סרט „סוף שבוע אבוד״ עם ריי מילנד. 17.00 נסיעה בחלל (דמיוני). 18.00 חדשות בערבית. 18.30 חדשות באנגלית. 19.00 צוות לעניין (פעולה). 20.00 מקגייור (סוכן חשאי). 21.00 מרפאת העיר השחור וסידרה דרמטית. 22.00 מועדון 700. 22.30 חיים אחרים.

יום רביעי 12.10.88

12.30 חיים אחרים. 13.00 מועדון 700. 13.30 התעמלות. 13.00 האוור הלוליני. 14.30 מושר בוק (מצוייר). 15.00 שוכני הסלעים (תכנית לילדים). 15.30 סרט „קו החירום״ עם לינדה קרטר. 17.00 חץ וקשת (סדרה). 17.30 משפחת קמבל (סדרה). 18.00 חדשות בערבית. 18.30 חדשות באנגלית. 19.00 רצח במסיכת קולמוס. 20.00 התוק והארי מקגרו (סידרה). 21.00 משחק דמא (דרמה ערבית). 22.00 מועדון 700. 22.30 חיים אחרים.

יום חמישי 13.10.88

12.30 חיים אחרים. 13.00 מועדון 700. 13.30 התעמלות. 14.00 האוור הלוליני (סידרה). 14.30 הבית המעופף ומצוייר. 15.00 שוכני הסלעים (תכנית לילדים). 15.30 סרט „סירת מגורים״ עם קרי גרנט. 16.30 נירהארט (קומי). 18.00 חדשות בערבית. 18.30 חדשות באנגלית. 19.00 סקרקרו וגברת קינג (בלש). 20.00 הדרך לשמים (דרמה). 21.00 „קציר הרשע״ (סדרה ערבית). 22.00 מועדון 700. 22.30 חיים אחרים.

הטלוויזיה הירדנית

יום שישי 7.10.88

כל שעות הבוקר תוכניות לכל המשפחה. 15.00 מחר אבל נכון (ערוץ 1). 15.30 סרט באורך מלא (ערוץ 1). 16.30 סרט עלילתי בצרפתית. 18.00 חדשות בצרפתית. 18.15 חידושים והמצאות (צרפתית). 18.30 חדשות בעברית. 18.45 סרטון דוקומנטרי. 19.30 שיאי גינס (מתוך ספר השיאים). 20.10 תבוא הודעה על סידרה חדשה. 21.00 חדשות באנגלית. 21.10 פלקון קרסט. 22.10 שלושה בריזה.

יום שבת 8.10.88

15.20 סרטים מצויירים (רק בערוץ 1). 17.00 תעודה עתונאית (צרפתית). 18.00 חדשות בצרפתית. 18.15 לקט שירים בצרפתית. 18.30 חדשות בעברית. 18.45 עולם המדע. 19.30 הפרמן (קומדיה). 20.00 אלפרד היצ׳קוק מגיש (סידרת מתח). 20.30 בידור תו״ל. 21.00 חדשות באנגלית. 21.10 סרט עלילתי באורך מלא.

יום ראשון 9.10.88

15.20 סרטים מצויירים (רק בערוץ 1) 16.00 ספורט. 17.00 שירים בצרפתית. 17.30 רחוב קרנו. 17.35 אלף (ערוץ 1). 18.00 חדשות בצרפתית. 18.15 לקט שירים בצרפתית. 18.30 חדשות בעברית. 19.30 האם משרתים אותך (קומדיה אנגלית). 20.10 סידרה דוקומנטרית חדשה. 21.00 חדשות באנגלית. 21.10 מאגנום (סידרת מתח אמריקנית). 22.10 מגדלי פולטי (קומדיה אנגלית).

יום שני 10.10.88

15.20 סרטים מצויירים (רק בערוץ 1). 16.00 עולם החיות (אנגלית, ערוץ 1). 16.30 מחוץ לעולם הזה (אנגלית, ערוץ 1). 17.00 אות ומסמך (צרפתית). 17.30 רחוב קרנו (צרפתית). 18.00 חדשות בצרפתית. 18.15 מגזין ספורט בצרפתית. 19.30 חדשות בעברית. 19.30 רק כשאני צוחק (קומדיה אנגלית). 20.10 אוייב בפתח (סידרה אנגלית). 21.00 חדשות באנגלית. 21.10 סרט עלילתי באורך מלא.

יום שלישי 11.10.88

15.20 סרטים מצויירים (רק בערוץ 1). 16.00 רופאים מעופפים (סידרה אוסטרלית). 17.00 בידור בצרפתית. 18.00 חדשות בצרפתית. 18.30 חדשות בעברית. 19.30 קרול ברנט מארחת. 20.10 נשא עולה (מתח). 21.00 חדשות באנגלית. 21.10 האנסר (מתח). 22.10 קזר בשם קזיאל (ביון בינלאומי).

יום רביעי 12.10.88

15.20 סרטים מצויירים (רק בערוץ 1). 16.40 ילדת הפלא (אנגלית, ערוץ 1). 17.00 הבישול הצרפתי. 18.00 חדשות בצרפתית. 18.15 לקט שירים בצרפתית. 18.30 חדשות בעברית. 19.30 מר H (בטכניקולור) קומדיה. 20.00 תקומה של הכבישי. 20.30 בין הרקדנים (מתח). 21.00 האבקות חופשית. 21.00 חדשות באנגלית. 21.10 צוות (דרמה אנגלית).

יום חמישי 13.10.88

15.20 סרטים מצויירים (רק בערוץ 1). 16.00 צמת ארקי (אנגלית, ערוץ 1). 17.00 סרטים מצויירים (צרפתית). 17.30 רחוב קרנו. 18.00 חדשות בצרפתית. 18.30 חדשות בעברית. 19.30 סרטר. 20.10 סימנה וסימונה (מתח אמריקני). 21.00 חדשות באנגלית. 21.10 סרט עלילתי באורך מלא.

ששי רדיו

7.10.1988

קול המוסיקה

(ת) תקליטור
06.02 יעוץ מוסיקלי.
07.09 בהאזנה נינוחה.
09.00 מאוצר התקליטיה: ז׳נקו: הציד (להקת ז׳נקו); בריטן: אבותינו הצעירים אופוס 8 (פ. פירס/התז. הסימפ. של לונדון); ברליוז: מקהלת החיילים והציד מתוך „קללת פאוסט״ (נ. גדה/ד. בסטן וזופין וויזי/מקהלה והתז. הסימפונית של לונדון/ק. דיוויס).
10.00 קונצרט בוקר.
12.57 פינת השיר — משירי נתן אלתרמן: שירי חגיגת קיץ.
13.00 קלאסיקל.
14.06 מן הפרטיה — רוורינג: 4 מדריגלים של אהבה (נתניה דברת: סופרן אריה וקס: פסנתר); רביסי: רביעייה בסול־מינור לכלי קשת, אופוס 10 (הרביעייה הישראלית החדשה); שופן: 8 שירים (נתניה דברת/אלכסנדר תמיר: פסנתר).
15.00 צלילים מלוא חופניים בוקר וערב (ש״ח).
16.00 לבקשתכם — ינאצ׳ק: רביעייה מס׳ 2 „מכתבים אינטימיים״ (רביעיית גבריאלי); ברהמס: קונצ׳רטו מס׳ 1 לפסנתר ותז.; נילסן: סימפוניה מס׳ 5 (מנצח: פאבו ברגלונד).
18.00 דור הזהב — אמנים גדולים בהקלטות היסטוריות — רביעיית בודפשט בשנות ה־30 (תכנית ראשונה): מוצרט: רביעיה מס. 20, ברה מג׳ור, ק. 499; בטהובן: רביעיה מס. 8 במי מינור, אופ. 59

נתן אלתרמן, משורר השבוע ב„פינת השיר״ (מ׳ 12.57)

מס. 2 (רזומובסקי השניה).
19.00 „ווטות״.
19.57 פינת השיר.
20.05 קונצרט ליל־השבת — ווהן וויליאמס: הפתיחה „הנדי החמישי״ (נשף כלי הנשיפה של לונדון בניצוח ד. הנביבל) ותז מוצרט: רביעייה בסי־במול מג׳ור, ק. 589 (רביעיית אלבן ברג) ותז: בטהובן: קונצ׳רטו לפסנתר מס׳ 4, בסול־מג׳ור אופוס 58 (מ. פולליני/התז. הפיל. של וינה/ק. בוהם) ותז שוברט: סימפוניה מס׳ 8 בסי מינור „הבלתי גמורה״ (התז. הסימפ. של וינה/ג. הרנונקור) ותז רביסי: סונטה לחליל, ויולה ונבל (ג׳. גלוואי/מ. רובלס/ג. אופנהיימר) ותז סטרבינסקי: „פולחן האביב״ (התז. פריס/ד. ברנבוים) (ת).
22.35 רצף מוסיקלי.
23.00 קשת של צלילים — מיצירות וויליאם קרופט, וויליאם לואוס, הידן, מוצרט ובטהובן (ג׳ורית נלסון/האחים קאוקן/שלישית בוזאר/אריטה גרוברובה/רודולף סרקין ופבלו קזלס).

רשת א׳

07.30 ישן בעיניך, שירים ישנים.
08.05 מצעד הפזמונים הים־תיכוני, עם רם תרמור.
10.05 וטהר לבנו, לקט שירים וסיפורים לקראת שבת.
11.05 מפגשים מן הסוג השישי, מגזין למסורת ופולקלור בטעם שישי.
12.05 מעורב יום ו׳, מוסף יום ו׳ של מעורב ים־תיכוני.
13.00 חדשות ותוכניות באנגלית.
13.30 חדשות ותכנית בצרפתית.
14.05 בראש צעיר, מגזין לילדים ולבני נוער.
15.00 קבלת שבת: פרשת „בראשית״.
16.05 שירים מבית אבא.
17.05 שירים עבריים.
18.06 יוסף ודויר לכפרות.
19.00 שידורים לעולים.
22.05 כי טוב הזמר: עם הוצרת רות לוין, שירי יידיש בהקלטות חדשות.
23.05 להיטים מפולפלים, להיטי הזמר המזרחי של כל הזמנים.

רשת ב׳

07.00 הבוקר הזה.
08.05 כל צבעי הרשת, עם יוסי גרבר.
12.05 שריקת פתיחה, לקראת משחקי הכדורגל בשבת.
13.05 בחצי היום, חדשות ופזמונים.
14.06 שבת באויר, עם אלעזר שטרום.
16.05 בשמים לשבת, עם יהורם גאון.
17.05 מאחורי הכותרות, מגזין לרדיו, לטלוויזיה ולעתונות.
18.06 יומן חוץ.
19.05 בן הארץ.
20.05 תפילה וזמר, שירים ופיוטים לשבת — מאוצר עדות ישראל.
21.05 השושנה פורחת, רומנסות ושירי עם ספרדיים יהודיים.
22.05 ריח הפוח, אודם שני, משירי חבורות הזמר.
23.05 בין טיסי לשבה, שיחה בסניים עם יצחק ליבני.
00.10 שיר אינו רק מנגינה.

גלי צה״ל

06.30 פוקחים עין, החדשות הראשונות.
07.07 תוספת בוקר, צביקה שפירא ועיתוני סוף השבוע.
08.00 בוקר טוב ישראל.
09.05 בילוי נעים, עם עודד קוטלר.
11.05 קולה של אמא, עם אלכס אנסקי.
12.05 סנדלים עם דורי בן־זאב.
14.05 שירי משוררים.
15.05 7 על 40, נקודת מבט אישית על 40 השנים בתחומי התרבות השונים, סדרה חדשה. התכנית הראשונה: „מחדווה הקטנה ועד המשמר האורחי״ — אבי קורן משוחח על 40 שנות בידור (חלק א׳).
16.05 שיר בשקט בשקט.
18.05 שעה תמימה, עם יצחק רועה.
19.05 אני הייתי שם, תכנית שביעית בסדרת תכניות תעודיות: ניצולי שואה במפגש עם חיילי צה״ל בהקלטה פומבית. מנחה: דוד גרוכמן.
20.05 לא על הלוף לבדו, מוסיקה ומשחקי רדיו.
22.05 עשן בעיניך, שעתיים של מוסיקה עם גדי לבנה.
00.05 מוסיקה, עם אורלי יניב.
02.00 לא רוצים לישון.
03.00 צלילי בוקר.

רשת ג׳

06.06 יום שיש חור.
08.05 משהו משהו, פזמון לכל אחד.
10.05 אגן הים־התיכון.
12.05 בשינוי אורות, שירים שעלו ארצה.
13.05 צפיחית בדבש.
15.05 לפנות ערב, שירים עבריים.
17.05 כאן, שם ובכל מקום.
19.05 זמר שכוח, שירים עבריים.
20.05 צליליל שבת.
22.05 טיול לילי, שירים עבריים.
23.05 איזה לילה, מסיבת ריקודים.

„7 על 40״ — הרדיו *שונה בשבע תוכניות בהן משוחחים אבי קורן עודד קוטלר, חנוך רון ואבי כהן מנקודת מבט אישית על 40 השנים בתחומי התאטרון קולנוע, מוסיקה, בידור וזמר. בכל תכנית מספר המגיש על מחשבות ותהיות אישיות ודולג על פני ארבעים השנים בתחומו תוך השמעת קטעים ושירים שהיוו חלק בלתי נפרד מעולם המוסיקה, זמר, בידור, קולנוע ותאטרון בארץ. התכנית הראשונה: „מחדווה הקטנה ועד המשמר האורחי״ — אבי קורן משוחח על 40 שנות בידור — חלק א׳. גל״צ, שעה — 15.05*

שבת רדיו

8.10.1988

קול המוסיקה

(ת) תקליטור

07.10 שחרית לשבת — י.ב. באך: רביעייה בדו־מג'ור ל־2 חלילים, כנור וצ'לו; שרפנטייה: סונטה ל־8; דביסי: מחולות קדש וחול לנבל ותז., מנדלסון: קונצ'רטו מס' 1 לפסנתר ותזמורת; בטהובן: שבירייה אופוס 20.

09.00 למי־סידורה? להיפ־סול — מסע מוסיקלי בצליל.

10.00 מהקלטות התזמורת הסימפונית ים רשה"ש בניצוחו של יורי ארונוביץ: ליסט: פואמה סימפונית טאסו; צ'ייקובסקי: קונצ'רטו לכנור ותז.; ד. שוסטקוביץ': 8 שירים מתוך המחזור השירה היהודית העממית; דבוז'אק: סימפוניה מס' 6 ברה מג'ור, אופוס 60.

11.57 פינת השיר — משירי נתן אלתרמן: שירי תגינת קיץ.

12.00 מוסיקה קאמרית — ברהמס: סונטה מס' 2 לויולה ולפסנתר; סמטנה: שלישייה בסול מינור.

13.05 קונצרט לצהרי שבת — מוצרט: זוטות; גולדבמרק: קונצ'רטו לכנור ולתזמורת; גארה. פנטסיה אביב; סליבה: סמפוניה, האירית.

15.00 שירי עמים.

16.00 אמנים באולפן — ריימון וויא. טנור אלדר נוימרק: פסנתר; לווה: שירים עבריים (לפי ביירון); דביסי: 5 פואמות של בודלר.

17.00 הגאון והעולם — וולפגנג אמדאוס מוצרט קונסטאנצה מוצרט לבית וובר ותכנית שניה.

18.00 הקונצרט שלי.

20.05 מן העבר הרחוק.

21.00 שבוע טוב — י.ס. באך: קנטטה מס' 140 עורו, קורא לנו הקול

פאני ליוביץ' ב„שאלות אישיות" (גל"צ 13.05)

וסולנים, מקהלת שיץ, והלהקה הבלית של היילברון; י.ס.באך: קונצ'רטו ברנדנבורגי מס' 5 (סולנים: מרסל מואיז, אדולף בוש ורודולף סרקין); שוברט: הטוחנת היפה, מחזור שירים (ד. פישר־דיסקאו: בריטון ג' מור: פסנתר), מאהלר: הסימ' הראשונה (תז. פילדלפיה בנצוח ריקרדו מוטי) (ת).

רשת א'

07.30 ישן בעיניך, שירים ישנים.

08.05 עוד פעם אחת: שיחות עם משוררים, על מסעות בנימין מטודלה פגישה עם המשוררת מירה מאיר.

09.05 עולם המדע.

09.30 דעת־קול, תיבת דואר בענייני מדע.

10.05 מילים שמגסות לגעת: ארנסט המינגווי, בלי נוסטאלגיות ובלי משואפנים.

11.05 תיומורים, מוסיקה קלאסית בטעם אישי.

12.05 מישור תעורה? 100 שנה לבאר־טוביה.

13.00 חדשות ותכנית באנגלית.

13.30 חדשות ותכנית בצרפתית.

14.06 בראש צעיר, פינות, שירים וברכות כבקשתכם בשידור חי.

15.05 שבת אחים: הקלטות חדשות, עם משה צדוק, בטי קלייז וברטה שרם.

16.00 רדיודרמה: העקידה, מאת נפתלי עידתי תרגום: אירנה בקלו; עיבוד ובימוי: גיורא מנור; משתתפים: יהודה אפרוני, אילנה צוקרמן, כתיה כדק ומוסקו אלקלעי (ש"ח).

17.05 אנתולוגיה קטנה לשירה.

17.30 סיפורדיו: מנהיג העם, מאת ג'ון סטיינבק מגיש: הב קמחי. מגיש: גדעון שמר.

18.05 מסביב לעולם בשעה קלה עם יצחק נוי.

18.55 פינת השיר.

19.00 שידורים לעולים.

22.10 מלווה מלכה.

23.05 דרכי ארם, עם רחל חלפי.

רשת ב'

07.10 זמר וזמר לך.

08.05 מי ישן, אגדות, ספורים ופינות הומור.

09.05 שאלה של טעם, עם חיים קינן.

09.55 ע. אלון מספר על נוף הארץ.

10.05 יומן השבוע.

11.05 שירים כבקשתך עם ירון לונדון. מארח: אהוד מנור.

12.05 כל האמת, שעשועון רדיו.

13.05 חוגה, עם בני הגדל (ש"ח).

14.06 סירית שבועונים מן העולם.

14.11 הבו זמר, שירים עבריים.

15.05 שירים ושערים, דיווחים על השערים שיובקעו במשחקי הליגה הלאומית בכדורגל ופזמונים.

17.05 תחת שמי מוסקבה, שירים רוסיים.

18.06 חיילים יצאו לדרך, משירי הלהקות הצבאיות.

18.30 טריקת סוס.

19.05 הקול קולנוע.

20.05 כוכב הערב: עם נורצרס סוסה.

20.47 הודעות.

21.00 חדשות (+ רשת ג').

21.05 הוי ארצי מולדתי, שירים.

22.05 יומן השבוע וש"ח.

23.05 פגישה עם...

00.05 יומן חוץ וש"ח.

גלי צה"ל

08.05 נעל וניתחת לטמיכה.

18.00 שישבת, תוכנית סוף סוף השבוע של גלי־צה"ל.

00.05 ציפורי לילה עם קובי מידן.

02.00 לא רוצים לישון.

05.00 צלילי בוקר.

שידורי צה"ל 1

09.05 מקהלה עליזה, שירים וסיפורים לילדים עם שרה וורון.

10.05 טעם של פעם, עם אורלי יניב.

11.05 במצב הנוכחי.

12.05 על הבמה — להיטים.

13.05 שאלות אישיות, יעקב אגמון משוחח עם פאני ליוביץ ז"ל, מראשוני שחקני הבימה.

14.05 הכל זורם.

16.05 סינמה שבת גירי אורשר.

17.05 שלושה משוררים קוראים משיריהם, ט. כרמי, שלי אלקיים ויאיר הורביץ ז"ל (ש"ח).

20.05 עושים מדינה, דודו דיין.

21.05 מסורת מסורת.

22.05 חמין לשבת, שעה של שירים מזרחיים חמים.

23.05 הולך בחצות, יוסי עוזר משוחח עם ידידים על דברים שבין לבין.

שידורי צה"ל 2

09.05 משירי יוסי גמזו.

10.05 אורחים עורכים, עם אריק סיני.

12.05 להיט לתאבון, להיטים.

14.05 יופי של שירים.

16.05 סייסטה מקומית.

20.05 שבוע טוב, מוסף מוסיקלי אישי עם יואב קוטנר.

22.05 תמוס שלוה, שעה קלאסית עם פראנץ גאבור, ויולין כתז' הפילהרמונית הישראלית.

23.05 מאסטרו, פסיפס קלאסי קל.

רשת ג'

07.10 צלילים למזכרת.

08.05 דרך ארץ, שירים עבריים.

10.05 על בטוח, להיטי כל הזמנים.

12.05 להיטים לוהטים.

14.06 כוכבים.

15.05 עונג שבת, שירים עבריים.

17.05 שיר בין־ערביים.

19.05 זמר שכזה, שירים עבריים.

20.05 פזמונהמון.

22.05 טיול לילי, שירים עבריים.

23.05 רדיוסק, פזמונים בשצף־קצף.

***100 שנים לבאר־טוביה.** לא מכבר חגגה המושבה באר־טוביה מאה שנים להיווסדה. החגיגות נערכו ברוב עם במוצאי ראש־השנה, אבל באר־טוביה של היום איננה באר־טוביה המקורית, זו שעומדה לפני 100 שנים. המושבה הראשונה, חרבה במאורעות 1929, ונהרסה עד היסוד. התכנית האמורה תספר את תולדותיה של באר־טוביה הראשונה, ומשתתפים בה בניהם של המייסדים — היום אנשים בני 70—80 ויותר. הם מעלים זכרונות ילדות, ובעזרתם נעשה נסיון לצייר תמונה של המושבה שהיתה. רשת א' — שעה 12.05.*

ראשון רדיו

9.10.1988

קול המוסיקה

(ת) תקליטור

06.01 שעון מוסיקלי.

07.09 בהאזנה נינוחה — שטמיץ: סימפוניה קונצרטית; קרומר: רביעייה מס. 1 לאבוב וכלי־קשת; מנדלסון: סמינייה אופ. 20; ביזה: „רומא" סימפוניה בדו מג'ור.

09.00 שעה עם אמן, הזמרת מריה קאלאס.

10.00 קונצרט בוקר — צ'ייקובסקי: קונצ'רטו לכנור ותז. ברה מג'ור; צ'ארלס אייבז: שלישייה לפסנתר, כנור וצ'לו; שומאן: סונטה מס. 2 בסול מינור לפסנתר; מוצרט: רביעייה בסול מינור לפסנתר וכלי־קשת ק. 478; בוקסה: קונצ'רטו מס. 1 ברה־מינור לנבל ותזמורת; גלאזונוב: סימפוניה מס. 3.

12.57 פינת השיר, משירי אהרון שבתאי מתוך ספרו „אהבה".

13.00 קלאסיקל.

14.05 אמנים באולפן — אורית קראוס: פסנתר; וורז'ישק: 2 אמפרומפטי, אופוס 7; האס: סויטה, אופוס 13; אולמן: סונטה מס' 6, אופוס 49; בטהובן: פנטסיה, אופוס 77.

15.00 אנתולוגיה בצליל — מוסיקה איטלקית קולית במאה ה־16.

16.00 מוסיקה ליום ראשון — מונטוורדי: מיסה „אין אילו טמפורה"; היידן: מיסה בעת מלחמה; ברוקנר: מיסה מס' 2 במי מינור; תומס תאליס: מזמורים.

אבי טולדנו, „שעה קלה עם הזמר" (ב' 16.05)

18.00 קונצרט קאמרי — היידן: רביעיית כלי קשת אופוס 51 „שבע המלים האחרונות על הצלב" (ג. קרמר/ק. רבוס/ו. קוסה/ק. איואסקי) (ת); דבוז'אק: חמישיית פסנתר בלה מג'ור אופוס 81 (ר. פירקושני עם רביעיית ג'וליארד); פולנק: שלישייה לפסנתר, אבוב ובסון (חברי אנסמבל גאש) (ת).

20.05 פריומה עכשווית.

20.27 פינת השיר.

20.30 מאולמי הקונצרטים בעולם — 1) התז. הסימפ. של רדיו ברלין/ פרנק מיכאל באייר: באך/באייר/ וובר: „המנחה המוסיקלית"; שטוקהאוזן: מחול לוציפר לאפונים, פיקולו, חצוצרה, פיקולו, ותז. (בצוע בכורה) 2) שבוע העוגב בינה הרברט טקצי: עוגב ופסנתר/פ. אוומק: כלי הקשה/היינץ ייגר: קונטרבאס: באך: פנטסיה ופוגה בסול מינור וסמבה סבסטיאנה; באך: קונצ'רטו בלה מינור בעקבות ויולדי וסקצי בעקבות באך; באך: פרלוד בסול מג'ור ובלוז.

23.00 הדיון המוסיקלי (ש"ח)

רשת א'

07.30 ישן בעיניך, שירים ישנים.

08.05 חוגה, עם בני הגדל.

09.05 טלרדיו, שירות מידע למאזינים.

10.05 פניני בוקר.

11.05 ירוק ירוק, שירים עבריים.

12.05 מעורב ים־תיכוני.

13.00 חדשות ותכניות באנגלית.

13.30 חדשות ותכניות בצרפתית.

14.06 בראש צעיר, מגזין יומי לילדים ולבני נוער.

15.30 האוניברסיטה המשודרת, „מבוא להסטוריה של אפריקה": „הרקע לעליית תנועת הג'יהד במערב אפריקה" (חלק שני) פרופ' נחמיה לבציון.

16.05 רדיו־עשרה, מגזין נוער.

17.05 צבעי הקשת: „ממזרח, ממערב וגם משלנו".

18.06 מינחת ערב.

19.00 שידורים לעולים.

22.05 תפוח ועץ, תכנית על הקשר בין הורים לילדיהם עורכת ומנחה: רבקה מיכאלי.

רשת ב'

07.00 הבוקר הזה.

08.05 סעו לשלום, עם גדעון הוד.

09.05 ביקור בית, עם רבקה מיכאלי.

10.05 כל צבעי הרשת עם יואב גינאי.

12.05 אלף־אלף ב„בית", עם אהוד מנור.

13.05 בחצי היום, חדשות ופזמונים.

14.06 בת צחוק, הווי והומור.

15.05 שירים ושעורים.

16.05 שעה קלה עם אבי טולדנו.

17.05 רגעי קסם.

17.55 קראתי ספר, קוראים ממליצים.

18.06 ראשון ראשון, סיכום השבת בספורט.

19.00 היום הזה.

19.35 עם ישראל, מוסף לעניינים יהודיים בעולם.

20.05 אומר בשבחין, פיוטים ופרקי חזנות ספרדיים.

21.00 מבט לחדשות.

21.30 אומר בשבחין (המשך).

22.05 להאחז בחלום, מתרות שירים.

23.05 בינינו לבין עצמנו, שיחות עם מאזינים בשידור חי מנחה: אלכס טלמור.

גלי צה"ל

06.05 אוניברסיטה משודרת, מגמות יסוד בשירה המודרנית השילוש המודרני.

06.30 פוקחים עין, החדשות הראשונות.

07.07 שבע אפס שבע, עם אלכס אנסקי.

08.00 בוקר טוב ישראל.

09.05 אילה בוקר, עם אלי ישראלי.

10.05 עשר, שירים עבריים.

11.05 נכון לעכשיו, עם רפי רשף.

13.05 דרדה יומי.

14.05 פגישה יומית, עם יצחק בן־נר.

15.05 שירים לחג.

16.05 ארבע אחר הצהריים.

16.54 באופן מילולי, פינתו של אבשלום קור.

17.00 ערב טוב ישראל".

18.05 שעה קלה על כלכלה.

18.45 חמש עשרה קטנות.

00.05 ציפורי לילה משוחחות, עם דודו טופז.

02.00 לא רוצים לישון.

05.00 צלילי חג.

שידורי צה"ל 1

19.05 עושים מדינה, עם דודו דיין (ש"ח).

19.57 הודעות לחיילים.

20.05 שירי להקות צבאיות.

21.00 מבט לחדשות.

21.30 אוניברסיטה משודרת, מגמות יסוד בשירה המודרנית, השילוש המודרני. מרצה: פרופ' שמעון זנדבנק.

22.05 על הדבש ועל העוקץ.

23.05 עשרים וארבע, היום שהיה.

שידורי צה"ל 2

19.05 יומיום מוסיקה, מגאזין מוסיקה יומי.

20.05 צר"8 עם תמיר קמחי.

21.57 הודעות לחיילים.

22.05 הפסקת עשר, עם מיכל ניב.

23.05 קול הג'אז הזה, עם דני קרפל.

רשת ג'

06.04 בחזרה לאושר, וותיקים וטובים.

07.07 שיר בבוקר בבוקר.

09.05 מה, כבר תשעה?

10.05 דברים טובים.

11.05 מלאכי חוקה, „על הקו".

12.05 אהבה יומיומית.

13.05 רק בימי חול.

14.06 לי ולך, שיר וברכה.

15.05 חדש, חדיש ומחודש.

16.05 פופ 89, עם יגאל רביד.

18.06 מצעד הפזמונים הלועזיים.

21.05 ארום עתיק.

23.05 הלילה הוא שירים.

שני רדיו

10.10.1988

קול המוסיקה

(ת) תקליטור

06.01 שעון מוסיקלי.

07.09 בהאזנה נינוחה — קורלי: קונצ'רטו גרוסו בסול מינור אופוס 6 מס' 8 (להקת קנטילנה/א. שפרד); ק.פ.ע. באך: קונצ'רטו בסול מג'ור לחליל ותז. (ה.מ. לינדה/מיתרי פסטיבל לוצרן/ר. באומגרטנר); ג. דרושביצקי: פרטיטה בסי במול מג'ור לכלים עממיים וקפלה סואריה/פ. נמטו (ת); י. קונרד שליק: דיברטימנטו ברה מג'ור לשתי מנדולינות ובאסו קונטינואו (א. קונשאק/ו. לרקי/מ. הינטרלייטנר); דבוז'אק: מחולות סלאביים אופוס 46 (התז. הסקוטית הלאומית/נ. ירבי) (ת).

09.00 שעה עם יוצר עם המלחין לנרד ברנשטיין — הפתיחה לאופרה „קנדיד" (התז. הפילה. של לוס אנג'לס/ל. ברנשטיין) (ת); מזמורי צ'יצ'סטר (מקהלת נערי וינה וסולן מתוכה עם התז. הפילה. הישראלית/ל. ברנשטיין) (ת); מתוך „הרהורים" לצ'לו ולתזמורת, פרסטו. (מ. רוסטרופוביץ/התז. הפילה. הישראלית/ ל. ברנשטיין) (ת); שלושה מחולות מתוך הבלט „מלחים בחופשה" (התז. הפילה. הישראלית/ל. ברנשטיין) (ת); שני קטעים קטנים לאנשים גדולים: א) „הרמת כוסית מוסיקלית" לא. קוסטלניץ, מ. רוסטרופוביץ ובודי קוליק ב) „סלאווה" למסטיסלב רוסטרופוביץ (התז. הפילה. הישראלית/ל. ברנשטיין).

10.00 קונצרט בוקר — מוצרט:

לאונרד ברנשטיין, ב„שעה עם היוצר" (מ' 09.00)

סימפוניה מס' 28 בדו מג'ור ק. 200 (התז. הפילה. הוינאית/ג'. לויין); היידן: קונצ'רטו בדו מג'ור לצ'לו ולתז. (ז' דה פרה/ה. התז. הקמרית האנגלית/ד. ברנבוים); ברהמס: סונטה מס' 1 בסול מג'ור לכנור ופסנתר אופוס 78 (א. סטרן וא. זקין); ג'וליאני: קונצ'רטו בלה מג'ור לגיטרה ותז. אופוס 30 (ק. שייט/התז. הקמרית של פסטיבל וינה/ו. בטשר); שוברט: רביעיית כלי קשת ברה מינור „המוות והעלמה" (רביעיית בוש); ג'ון פילד: ששה נוקטורנים לפסנתר (ר. קיריאקו); נילסן: סוויטה קטנה אופוס 1 לתז. כלי קשת (הסימפונייטה של אירס/ שטאריק).

12.57 פינת השיר — משירי אהרון שבתאי מתוך ספרו „אהבה".

13.00 קלאסיקל.

14.06 מן הסרטיה, שוברט: סונטה בלה־מג'ור, (א. וריצקאיה) סונטה „ארפג'ונה" לויולה ופסנתר (ע. פרטוש וג. פריד).

15.00 אנתולוגיה, מוסיקה דתית בתקופת הרנסנס.

16.00 מאולמי הקונצרטים בעולם, תז. הקונצרטחבאו/לנרד ברנשטיין — מאהלר: שירים מתוך „קרן הפלא של הנער" (לוציה פופ/ אנדראס שמידט); שוברט: סימפוניה מס' 9 בדו מג'ור „הגדולה".

18.00 מחזורי יצירות סימפוניות מאת: מאהלר וקונצ'רטי מאת בטהובן — בטהובן: קונצ'רטו לפסנתר מס' 3 אופוס 37 (י. ברונפמן/התז. הסימפ. ים רשה"ש/ס. האיתן); מאהלר: סימפוניה מס' 8 במי במול מג'ור (זמרים סולנים/מקהלת נוער מוסיקלית ומינה/מקהלת „שרונית"/מקהלה „ארנולד שנברג"/תז. פילה. ישראלית/ז. מהטה).

20.05 פינת השיר.

20.30 הקונצ'רטו הקאמרי — שלישית הפסנתר הישראלית: שוברט: שלישייה מס' 2 במי־במול מג'ור אופ. 100; פרטוש: פנטסיה לכנור, צ'לו ופסנתר; ברהמס: שלישייה מס' 1 בסי מג'ור, אופוס 8.

22.00 מוסיקה וזוה.

23.00 קלאסיקל.

רשת א'

07.30 ישן בעיניך, שירים ישנים.

08.05 חוגה, עם בני הגדל.

09.05 טלרדיו.

10.05 פניני בוקר.

11.05 ירוק ירוק, שירים עבריים.

12.05 מעורב ים־תיכוני.

13.00 חדשות ותוכניות באנגלית.

13.30 חדשות ותוכניות בצרפתית.

14.06 בראש צעיר.

15.30 האוניברסיטה הפתוחה, המעבר מתקופת השופטים לתקופת המלוכה: תפיסת ההסטוריה במקרא (חלק ראשון) פרופ' יהודה אליצור.

16.05 בן הארץ (ש"ח).

17.05 צבעי הקשת: שירי עמים.

18.06 מינחת ערב.

19.00 שידורים לעולים.

22.05 לכל אדם כוכב, עם האסטרולוג אילן פקר.

רשת ב'

07.00 הבוקר הזה.

08.05 סעו לשלום, עם גדעון הוד.

09.05 ביקור בית, עם רבקה מיכאלי.

10.05 כל צבעי הרשת.

12.05 אלף־אלף בבית, עם אהוד מנור.

13.05 בחצי היום, חדשות ופזמונים.

14.06 בת צחוק, הווי והומור.

15.05 שירים ושעורים, בעריכת יעל בן־יהודה.

16.05 שעה קלה עם סי היימן.

17.05 רגעי קסם.

17.55 קראתי ספר, קוראים ממליצים.

18.06 שעה חפשית, מגזין שבועי לענייני חינוך.

19.00 היום הזה.

19.35 שירים עבריים.

20.05 שירים וסלים, הליגה הלאומית בכדורסל.

21.00 מבט לחדשות.

21.30 שירים וסלים (המשך).

23.05 קפה ראשון, חידונים מגוונים בהשתתפות המאזינים עם שמוליק רוזן.

גלי צה"ל

06.05 אוניברסיטה משודרת. הגנטיקה החדשה ותורשת האדם, פריצת הדרך. מרצה: ד"ר יוסי שילה.

06.30 פוקחים עין.

07.07 שבע אפס שבע.

08.00 בוקר טוב ישראל.

09.05 אילה בוקר, עם אלי ישראלי.

10.05 עשר, שירים עבריים.

11.05 נכון לעכשיו, עם רפי רשף.

13.05 דורירה יומי.

14.05 פגישה יומית, עם אורלי יניב.

15.05 שירים לחג.

16.05 ארבע אחר הצהריים.

16.54 באופן מילולי.

17.00 ערב טוב ישראל.

18.05 ספרא וסייפא, ירחון לענייני ספרות צבאית.

18.45 משהו עולמי.

00.05 ציפורי לילה, עם אריה בריק.

02.00 לא רוצים לישון.

05.00 צלילי בוקר.

שידורי צה"ל 1

18.05 שירים מכאן.

19.57 הודעות לחיילים.

20.05 משירי שמוליק קראוס.

21.00 מבט לחדשות.

21.30 אוניברסיטה משודרת. הגנטיקה החדשה ותורשת האדם, פריצת הדרך. מרצה ד"ר יוסי שילה.

22.05 על הדבש ועל הכיפאק.

23.05 עשרים וארבע, היום שהיה.

שידורי צה"ל 2

19.05 יומיום מוסיקה.

20.05 צער וחצי, תוכנית הכדורסל עם אלי ישראלי.

21.57 הודעות לחיילים.

22.05 הפסקת עשר, עם מיכל ניב.

23.05 קול הג'אז הזה עם דני קרפל.

רשת ג'

06.04 בחזרה לאושר, ותיקים וטובים.

07.07 שיר בבוקר בבוקר.

09.05 מה, כבר תשעה?

10.05 דברים טובים.

11.05 מלאכי חוקה, על הקו.

12.05 אהבה יומיומית.

13.05 רק בימי חול.

14.06 לי ולך, שיר וברכה.

15.05 חדש, חדיש ומחודש.

16.05 פופ 89, עם יגאל רביד.

18.06 היה היה.

20.05 קו ההתחלה, תקליטי שירים.

21.05 קצת אחרת.

23.05 הלילה הוא שירים.

שלישי רדיו

11.10.1988

קול המוסיקה

(ת) תקליטור

06.01 „צלילי בוקר".

07.09 „בהאזנה נינוחה": פרגולזי: קונצ'רטו בפה, לחמישה (התז. הקונ. של וירטנברג/י. פרברג); אלבריון ויטאליני: פנטסיה רומנטית (התז. הסימפ. של הואטיקן); ויוטי: קונצ'רטו בלה מינור לכנור ולתז. (ס. אקארדו/התז. הפילה. של [illegible]); הוגו וולף: שירים מן הספר האיטלקי (א. מאטיס/פ. שריירה); באך: קונצ'רטו איטלקי בפה מג'ור (א. פיכט אקסנפלד); פגניני: סונטה לכנור וגיטרה (ר. קוהון/ר. קאוונסיה); שוברט: פתיחה: בסגנון איטלקי (התז. פסטיבל מנוחין).

09.00 „בין חברים": מיצירות פורה [illegible] של חסין, 4 קטעים לחליל, 3 נוקטורנים, פאכאן, 3 שירים).

10.00 „קונצרט בוקר": גריג: מחולות סימפוניים אופ. 64 (הפילה. החדשה/מ. גולד/א. טלאוג/ק. כק); לוהרג ניולסן: קונצרט לכנור ותז. (מ. ורנה/התז. הדנית המלכותית/ [illegible]); סיבליוס: 4 לגנדות מתוך „קלאלה" (הפילה. של בפאלו/ל. פוס); ברואלר: סימפ' בסול מינור „רציניה" (הפילה. של שטוקהולם/ה. שמידט/ איסטרשטרו).

12.57 „פינת השיר": משירי יעקב שבתאי מתוך ספרו „אהבה".

13.00 „קלאסיקל".

14.00 „אמנים באולפן": אמנון זמיר: קלרינית, זוהר ניימן: פסנתר, מרים הוסקון: ויולה; חובר: מבוא, נושא

גיורא שוהם, „אוניב' משודרת (גל"צ 21.30)

ואריאציות; סרקנס: סונטה, אופוס 167; גרולד: קינה וטרנטלה; ברוך: 8 קטעים לקלרנית, ויולה ופסנתר, אופ. 83.

15.00 „אנתולוגיה בצליל": מוסיקה אנגלית וספרדית בתקופת הרנסנס.

16.00 „קונצרט קאמרי": רביעיית הפסנתר הישראלית עם מרק [illegible]: קונטרבס; שוברט: חמישיה בלה מג'ור, אופוס 114 „הטרוטה"; דבוז'אק: רביעייה מס' 2 במי במול מג'ור, אופוס 87.

[illegible] „דגש על הבצוע".

[illegible] „קונצרט קלי" עם דיטריך פישר־דיסקאו.

[illegible] „פריומה".

[illegible] „פינת השיר".

[illegible] קונצרט התזמורת הסימפונית ים רשה"ש (שידור חי), אידה הנדל: כינור. מרקם שוסטקוביץ: [illegible] ברהמס: קונצ'רטו לכנור ותזמורת; „אנתולוגיה קטנה לשירה": „הקשת העמומה" — [illegible] „משירמיר הסקוטי"; שוסטקוביץ': סימפוניה מס. 10.

[illegible] „עשורטו".

רשת א'

[illegible] „ישן בעיניך", שירים ישנים.

[illegible] „חוגה" עם בני הגדל.

[illegible] „טלרדיו".

[illegible] „פניני בוקר".

[illegible] „ירוק ירוק" שירים עבריים.

[illegible] „מעורב ים־תיכוני".

[illegible] חדשות ותוכניות באנגלית.

[illegible] חדשות ותוכניות בצרפתית.

[illegible] „בראש צעיר".

[illegible] „האוניברסיטה הפתוחה": [illegible] מילים בעברית בת־זמננו": [illegible] עורכת אוצר המילים [illegible] — (חלק שני) [illegible].

16.05 „מועדון שעון הזהב", מעולמו של האדם המבוגר.

17.05 „צבעי הקשת": „שירים ממזרח אירופה".

18.06 „מינחת ערב".

19.00 שידורים לעולים.

22.05 „שנינו יחד וכל אחד לחוד": עורך ומנחה: יובב כץ.

רשת ב'

07.00 „הבוקר הזה"

08.05 „סעו לשלום", עם גדעון הוד.

09.05 „ביקור בית" עם רבקה מיכאלי.

10.05 „כל צבעי הרשת", עם יואב גינאי.

12.05 „אלף־אלף ב„בית", עם אהוד מנור.

13.05 „בחצי היום" חדשות ופזמונים.

14.06 „בת צחוק", הווי והומור.

15.05 „שירים ושעורים".

16.05 „שעה קלה עם יוסי בנאי".

17.05 „רגעי קסם".

17.55 „קראתי ספר", קוראים ממליצים.

18.06 „אצבע על הדופק", שבועון בענייני בריאות ורפואה עם אברהם מרון.

19.00 „היום הזה".

19.35 שירים עבריים.

20.05 פרקי חזנות „כבקשתך".

21.00 „מבט לחדשות.

21.30 פרקי חזנות „כבקשתך" (המשך).

22.05 „ג'אז ועוד", עם לאה ליאור.

23.05 „שוטטות", עם דני אלדר.

גלי־צה"ל

06.05 אוניברסיטה משודרת. המיתולוגיה של הרוע, האם ניתן להבין את השואה? מרצה: פרופ' ש. גיורא שהם.

06.30 „פוקחים עין" החדשות הראשונות.

07.07 „שבע אפס שבע" עם איתן ליפשיץ.

08.00 „בוקר טוב ישראל".

09.05 „אילה בוקר" עם אלי ישראלי.

10.05 „עשר" שירים עבריים.

11.05 „נכון לעכשיו" עם רפי רשף.

13.05 „דרדה יומי".

14.05 „פגישה יומית" עם יצחק בן־נר.

15.05 „שירים לחג".

16.05 „ארבע אחר הצהריים".

16.54 „באופן מילולי" פינתו של אבשלום קור.

17.00 „ערב טוב ישראל".

18.05 „שעה קלה על כלכלה".

18.45 15. קטנות".

00.05 „ציפורי לילה" עם אביהו מדינה.

02.00 „לא רוצים לישון".

05.00 צלילי בוקר.

שידורי צה"ל 1

19.05 „ספרא וסייפא" — ירחון לענייני ספרות צבאית. (ש"ח).

19.57 הודעות לחיילים.

20.05 „ניחוחי חציר": שירי קבורות הומר.

21.00 מבט לחדשות.

21.30 אוניברסיטה משודרת. המיתולוגיה של הרוע, האם ניתן להבין את השואה? מרצה: פרופ' ש. גיורא שהם.

22.05 „על הדבש ועל הכיפאק".

23.05 24. היום שהיה".

שידורי צה"ל 2

19.05 „יומיום מוסיקה".

20.05 „צר8". עם תמיר קמחי.

21.57 הודעות לחיילים.

22.05 „הפסקת עשר" עם מיכל ניב.

23.05 „קול הג'אז הזה" עם דני קרפל.

רשת ג'

06.04 „בחזרה לאושר" וותיקים וטובים.

07.07 „שיר בבוקר בבוקר".

09.05 „מה, כבר תשעה?".

10.05 „דברים טובים".

11.05 מלאכי חוקה „על הקו".

12.05 „אהבה יומיומית".

13.05 „רק בימי חול".

14.06 „לי ולך" שיר וברכה.

15.05 „חדש, חדיש ומחודש".

16.05 „פופ 89", עם יגאל רביד.

18.06 „מקום בצמרת" מצעד הפזמ.

21.05 „ארום עתיק".

23.05 „הלילה הוא שירים".

רביעי רדיו

12.10.1988

קול המוסיקה

(ת) תקליטור

06.02 „שעון מוסיקלי".

07.09 „בהאזנה נינוחה" היידן: סימפוניה ה־101, „השעון" (נ. מרינר/תז. האקדמיה/סינט מרטין); בטהובן: הקונצ'רטו השני לפסנתר בסי־במול מג'ור (ו. ברנבוים/תז. פילה. החדשה/א. קלמפרר); ובר־ברליוז: „הזמנה למחול" (ל. ברנשטיין/התז. הפילה. הניו־יורקית); דה פאייה: „הכובע משולש הקצוות", מוסיקה לבלט (פ. בולז/התז. הפילה. הניו־יורקית/ז'אן דה גאאטאני).

09.00 „שעה עם אנסמבל".

10.00 „קונצרט בוקר" ויואלדי: ארבע עונות השנה: אביב, קיץ, סתיו חורף (פ. צוקרמן/התז. הקמרית האנגלית); היידן: „העונות" (ק. בוהם/התז. הסימפ. הוינאית/ אגודת הזמר הוינאית/ג. ינוביץ/ (פ. שראייר/זמר הבס מרטי טאלבלה).

12.57 „פינת השיר" משירי אהרון שבתאי מתוך ספרו „אהבה".

13.00 „קלאסיקל".

14.06 „מן הסרטיה" י.כ. באך: חמישיה ברה־מג'ור לחליל. אבוב, כנור, בסון ופסנתר (א. שוהם/א. טורנר/ א. מלמר/מ. רכטמן/ דינה תורג'מן); ברהמס: שלישית הקרן אופ 40 (פ. דל וסקוכו/א. מלמר/ ד. תורג'מן); מרטינו: „טיולים", לחליל, כנור ופסנתר (א. שוהם/א. מלמר. ד. תורג'מן).

א. ויולדי, „עונות השנה" בניצוח פ. צוקרמן (מ. 10.00)

15.00 „אנתולוגיה בצליל" מוסיקה איטלקית וצרפתית בתקופת הברוק המוקדם.

16.00 „מאולמי הקונצרטים שלנו" התזמורת הפילהרמונית הישראלית וזובין מהטה מנצח: ולדימיר פלצמן: פסנתר צ'ייקובסקי: סימפוניה מס' 4 רחמנינוב: קונצ'רטו מס' 3 לפסנתר ותז.

18.00 „ממרף התקליטיה".

19.00 אמנים באולפן: גלעד מישורי: פסנתר • דביסי: פרלודים: (הספר השני) • בורן: פנטסיה על נושאים מתוך „כרמן" (א. שוהם/ח. גרינפלד).

20.05 „בבקשתך" פאייה: „לילות בגני ספרד" (אליסיה דה לארושה תז. שוויץ המערבית/קומיסיונה); פלורן שמיט: „הטרגדיה של שלומית" (תז. רדיו צרפת ומקהלה/ז'. מרטינון).

20.57 „פינת השיר".

21.00 „אופרה" ביזה: כרמן.

רשת א'

07.30 „ישן בעיניך" שירים ישנים.

08.05 „חוגה" עם בני הגדל.

09.05 „טלרדיו" שירות מידע למאזינים.

10.05 „פניני בוקר".

11.05 „ירוק ירוק" שירים עבריים.

12.05 „מעורב ים־תיכוני".

13.00 חדשות ותוכניות באנגלית.

13.30 חדשות ותוכניות בצרפתית.

14.06 „בראש צעיר" מגזין יומי לילדים ולבני נוער.

15.30 „האוניברסיטה הפתוחה" „מעולם הביקוע". „שיפושים בתחומי פיזיקה" ד"ר חיים לבונן ד"ר נאוה בן־צבי.

16.05 „תיומורים" מוסיקה קלאסית בטעם אישי.

17.05 „צבעי הקשת" „שירי עמים".

18.06 „מינחת ערב".

19.00 שידורים לעולים.

22.05 „חבר מאותו כוכב" תוכנית היכרויות רדיופונית בשידור חי עורכת ומנחה: מילכה למרן.

רשת ב'

07.00 „הבוקר הזה".

08.05 „סעו לשלום" עם גדעון הוד.

09.05 „ביקור בית" עם רבקה מיכאלי.

10.05 „כל צבעי הרשת" עם יואב גינאי.

12.05 „אלף־אלף ב„בית" עם אהוד מנור.

13.05 „בחצי היום", חדשות ופזמונים.

14.06 „בת צחוק" הווי והומור.

15.05 „שירים ושעורים".

16.05 „שעה קלה עם תיסלם".

17.05 „רגעי קסם".

17.55 „קראתי ספר" קוראים ממליצים.

18.06 „יש שאלות" עורך ומנחה: איתן אלמוג.

19.00 „היום הזה".

19.35 שירים עבריים.

20.05 „צמוקים ושקדים" — מבחר שירים ביידיש: שירים על כלי־נגינה.

21.00 „מבט לחדשות".

21.30 „צמוקים ושקדים" (המשך).

22.05 „מיתרים שמחים לגיטארה עצובה". לזכרו של הרקדן וואן דהדיוס.

23.05 „מחפשים את המטמון".

גל"צ

06.05 אוניברסיטה משודרת. רפואה ואתיקה קידמה טכנולוגית ומבוכה מוסרית. מרצה: ד"ר דוד הר.

06.30 „פוקחים עין" החדשות הראשונות.

07.07 שבע אפס שבע עם אלכס אנסקי.

08.00 בוקר טוב ישראל.

09.05 „אילה בוקר" עם אלי ישראלי.

10.05 „עשר" שירים עבריים.

11.05 „נכון לעכשיו" עם רפי רשף.

13.05 „דרדה יומי".

14.05 „פגישה יומית".

15.05 „שירים לחג".

16.05 „ארבע אחר הצהריים".

16.54 „באופן מילולי" פינתו של אבשלום קור.

17.00 „ערב טוב ישראל".

18.05 „יער משורר" מגאזין לענייני צבא ובטחון.

18.45 „משהו עולמי" מגאזין לענייני חוץ.

00.05 „ציפורי לילה" עם ספי בן יוסף.

02.00 לא רוצים לישון.

05.00 צלילי בוקר.

שידורי צה"ל 1

19.05 שירים מכאן".

19.57 הודעות לחיילים.

20.05 שירים בנושא אחד: חלומות.

21.00 מבט לחדשות.

21.30 אוניברסיטה משודרת. רפואה ואתיקה קידמה טכנולוגית ומבוכה מוסרית. מרצה: ד"ר דוד הר.

22.05 „על הדבש ועל הכיפאק".

23.05 „עשרים וארבע היום שהיה".

שידורי צה"ל 2

19.05 „יומיום מוסיקה".

20.05 מצעד הפזמונים הלועזיים הממוחשב.

21.57 הודעות לחיילים.

22.05 „הפסקת עשר" עם מיכל ניב.

23.05 „קול הג'אז הזה" עם דני קרפל.

רשת ג'

06.04 „בחזרה לאושר" — להיטים וותיקים וטובים.

07.07 „שיר בבוקר בבוקר".

09.05 „מה, כבר תשעה?".

10.05 „דברים טובים".

11.05 מלאכי חוקה „על הקו".

12.05 „אהבה יומיומית".

13.05 „רק בימי חול".

14.06 „לי ולך" שיר וברכה.

15.05 „חדש, חדיש ומחודש".

16.05 „פופ 89".

18.06 „הצעקה האחרונה".

20.05 „כתוב באותיות" — הפינה [illegible].

21.05 „פניני באר".

23.05 „הלילה הוא שירים".

חמישי רדיו

13.10.1988

קול המוסיקה

(ת) תקליטור

06.02 „שעון מוסיקלי".

07.09 „בהאזנה נינוחה" בטהובן: „פתיחה אגמונט"; גריג: סויטה מימי הולברג (ת); חצ'טוריאן: קונצ'רטו לפסנתר (ת); וויליאם שומן: צ'סטר; ארתור בנג'מין: קונצ'רטו למפוחית־פה; בורודין: „הנסיך איגור" — פתיחה ומחולות פולובציים (ת).

09.00 „צלילים ממכסיקו".

10.00 „קונצרט בוקר" סליר: סימפוניה ונציאנה; ליאופולד מוצרט: סימפונית הצייד (ת); וואחנר: פתיחה „סירנו דה ברז'רק"; לואי שפור: סימפוניה קונצרטית; גריפס: פואמה; שימנובסקי: „שירת לילה"; ווהן־וויליאמס: סימפונית לונדון.

12.57 „פינת השיר" משירי אהרון שבתאי מתוך ספרו „אהבה".

13.00 „קלאסיקל".

14.05 „מן הסרטיה".

15.00 „מפגשים" שיחות, ראיונות, דיונים.

16.00 „אתנחתא" (שידור חי) צורית סילבר: צ'לו אמנון סילבר: פסנתר; בטהובן: וריאציות על נושא של מוצרט, אופוס 66; מרטינו: סונטה מס' 2 בפה מג'ור, אופוס 99.

17.30 „יום הולדת" הצ'לן אנדרה נווארה.

18.00 „אנתולוגיה" המוסיקה הקולית של הנדל.

19.00 „רסיטל" עם הפסנתרן ולדימיר הורוביץ בהקלטה מתוך קונצרטים פומביים.

20.05 „פריומה מימים עברו".

20.27 „פינת השיר".

יזהר כהן, „שעה קלה עם הזמר" (ב' 16.05)

20.30 „מאולמי הקונצרטים שלנו" שידור ישיר ממצדה התזמורת הפילהרמונית הישראלית מנצח: זובין מהטה סולנים: סילביה גרינברג + פלורנס קוואר המקהלה הלאומית רינת המקהלה הפילהרמונית ומקהלת האיחוד; מאהלר: סימפוניה מס' 2.

23.00 „דור הזהב — אמנים גדולים בהקלטות היסטוריות" רביעיית בודפשט בשנות ה־30 (תכנית ראשונה) מוצרט: רביעייה מס' 20 ק. 499; בטהובן: רביעייה אופוס 59 מס' 2 (רזומובסקי מס' 2).

רשת א'

07.30 „ישן בעיניך" שירים ישנים.

08.05 „חוגה" עם בני הגדל.

09.05 „טלרדיו" שירות מידע למאזינים.

10.05 „פניני בוקר".

11.05 „ירוק ירוק" שירים עבריים.

12.05 „מעורב ים־תיכוני".

13.00 חדשות ותוכניות באנגלית.

13.30 חדשות ותוכניות בצרפתית.

14.06 „בראש צעיר" מגזין יומי לילדים ולבני נוער.

15.30 „האוניברסיטה הפתוחה" „השואה. „המשפט". „חפיסתם והעמדתם לדין של פושעים נאצים בארצות־הברית", אפרים זורוף.

16.05 „ארץ לא נודעת".

17.05 „צבעי הקשת" „שירי עדות".

18.06 „מינחת ערב".

19.00 שידורים לעולים.

22.05 „יש לי חלום" עורך ומנחה: יובב כץ.

רשת ב'

07.00 „הבוקר הזה".

08.05 „סעו לשלום" עם גדעון הוד.

09.05 „ביקור בית" עם רבקה מיכאלי.

10.05 „כל צבעי הרשת".

12.05 „אלף־אלף ב„בית" עם אהוד מנור.

13.05 „בחצי היום חדשות ופזמונים.

14.06 „בת צחוק" הווי והומור.

15.05 „שירים ושעורים".

16.05 „שעה קלה עם יזהר כהן".

17.05 „רגעי קסם".

17.55 „קראתי ספר" קוראים ממליצים.

18.06 שירים עבריים.

19.00 „היום הזה".

19.35 שירים עבריים.

20.05 „שורשים" שבועון לענייני פולקלור ועדות.

21.00 „מבט לחדשות".

21.30 „שורשים" והמשך.

22.05 „ג'אז ועוד" עם לאה ליאור.

23.05 „מצחקי לילה" עם משה טימור וזאב ענר.

גל"צ

06.05 אוניברסיטה משודרת. סגנונות בפרשנות המקרא בימה"ב מורשת העת העתיקה מרצה: פרופ' עמוס פונקנשטיין.

06.30 „פוקחים עין".

07.07 „שבע אפס שבע".

08.00 בוקר טוב ישראל.

09.05 „אילה בוקר" עם אלי ישראלי.

10.05 „עשר" שירים עבריים.

11.05 „נכון לעכשיו" עם רפי רשף.

13.05 „דורדה יומי".

14.05 „פגישה יומית" עם יצחק בן־נר.

15.05 „שירים לחג" עם ארז טל.

16.05 „ארבע אחר הצהריים".

16.54 „באופן מילולי" פינתו של אבשלום קור.

17.00 „ערב טוב ישראל".

18.05 „שעה קלה על כלכלה".

18.45 „חמש עשרה קטנות".

00.05 „ציפורי לילה" עם יואב קוטנר.

02.00 לא רוצים לישון.

05.00 צלילי בוקר.

שידורי צה"ל 1

19.05 „יער משורר" — מגאזין לענייני צבא ובטחון. (ש"ח).

19.57 הודעות לחיילים.

20.05 שירי משוררים.

21.00 מבט לחדשות.

21.30 אוניברסיטה משודרת. סגנונות בפרשנות המקרא בימה"ב מורשת העת העתיקה מרצה: פרופ' עמוס פונקנשטיין.

22.05 „על הדבש ועל הכיפאק".

23.05 „עשרים וארבע היום שהיה".

שידורי צה"ל 2

19.05 „יומיום מוסיקה".

20.05 „צר"8".

21.57 הודעות לחיילים.

22.05 „הפסקת עשר" עם מיכל ניב.

23.05 „קול הג'אז הזה".

רשת ג'

06.04 „בחזרה לאושר".

07.07 „שיר בבוקר בבוקר".

09.05 „מה, כבר תשעה?".

10.05 „דברים טובים".

11.05 מלאכי חוקה „על הקו".

12.05 „אהבה יומיומית".

13.05 „רק בימי חול".

14.06 „לי ולך" שיר וברכה.

15.05 „חדש, חדיש ומחודש".

16.05 „פופ 89".

18.06 „קול־בר" שבועון פופ.

20.05 „צליל מכוון".

21.05 „מופע רוק".

23.05 „הלילה הוא שירים".

***האוניברסיטה המשודרת** — בתשעה באוקטובר נפתח סמסטר חדש של האוניברסיטה המשודרת. פרופ' שמעון זנדבנק סוקר את מגמות היסוד והתנועות העיקריות בשירת המודרניזם הקלאסי ששורשיה במאה ה־19 וגלגוליה העיקריים במאה ה־20. שיטות ההנדסה הגנטית ויישומן בתחום הגנטיקה של האדם נידונים על ידי ד"ר יוסי שילה. פרופ' שלמה גיורא שהם מנסה לנתח את השואה בהקשר רב תחומי מהצד האידיאולוגי, הקרימינלי, הגנטי ומצד האחר הקורבני. ד"ר דוד הר עוסק בדילמות אתיות בהוראה של מטרידות אותנו ברפואה הקלים וכתחרה. ולבסוף סגנונות שונים של פרשנות המקרא בימי הביניים כמו רש"י, אבן עזרא, הרמב"ן, הלב"ג ושפינוזה מפי פרופ' עמוס פונקנשטיין. גל"צ 1, 06.05 ובשעה 21.30*

שחמט

בעיות וסיומים

בעיות השבוע

בדו־מסעיות הרמוניה בין ההתעיה והפתרון (5540). גם מיודענו גומונדי חוזר אלינו עם פתרונים הרמונים (5541).

5540. שלמה זיידר חיפה מקורית

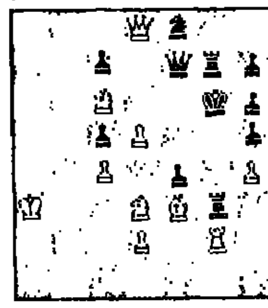

10+11 מט בשני מסעים

5541. קלוד גומונדי C. GOUMONDY
צרפת FRANCE
מקורית ORIGINAL

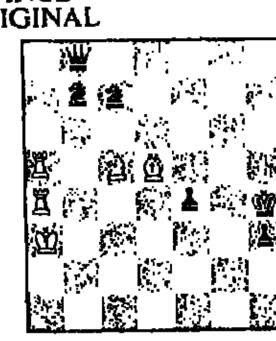

5+7 מט־עזר בשני מסעים, שני פתרונים.

פתרונים אל העורך, רח׳ רמת־הגולן 43, ירושלים 97703.

שח נון־סטופ

כמו בכל קונגרס, התקיימה גם בבודפסט, תחרות חיבור מהירה. לרשות המחברים עמדו שלוש שעות, והנושא הפתיע את כולנו: דו־מסעות בהן כל מסע הוא התראת שח. במשך השעתיים הראשונות חיברתי שתי בעיות פשוטות למדי. אולם לאחר־מכן הצלחתי לחבר בעיה מודרנית עם שני שנויי מטים. אני אסיר תודה לידידינו האנגלים שגילו בבעיות ליקויים. ועזרו לי לתקנם. הרי הבעיה:

תחרות תמאטית מהירה, בודפסט 1988 פרס־ראשון

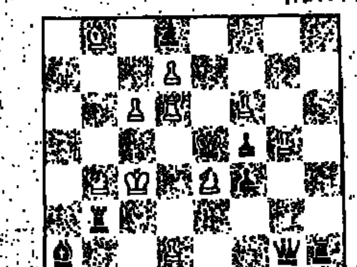

9+11 מט בשני מסעים.

התעיה: 1.פג5+? 1.״מה־ה4+.2.צד4×.1.״מה־ה2+.2.צד3×, וגם הסתירה חייבת להיות תמאטית 1.״צה3+!

פתרון: 1.סג3+! [״מה־ה4+.2.ד4×.1.״מה־ה2+.2.פד3×. אגב, לאחר מסירת הבעיה התברר לי שניתן לוותר על הפרש השחור ד8 על־ידי העברת הרגלי ו6 אל ו5. אולם כבר לא היתה אפשרות למסור גירסה משופרת. זה שופט התחרות, בה השתתפו 50 בעיות, היה ההונגרי ס׳ ארשק.

התחרות תמאטית

ברוסיה הוכרזה תחרות תמאטית [illegible]

WETCHERNIJ CHARKOV
MOSKOVSKY PROSPECT 247
310037 KHARKOV 37
USSR

[illegible]

קרבות ותחרויות

תחרויות רמת השרון

סיבוב אחד לפני תום התחרות הראשית בפסטיבל רמת־השרון, הוליך בראש האמן הבינלאומי מלקולם פיין מאנגליה עם 7.5 נקודות בעשרה משחקים. אחריו: האמן יאן רתמאס מאנגליה – 7, רב־האמן יאיר קריידמן והאמן הבינלאומי אליהו שווידלר – 6.5 כל אחד. בתחרות הנוער הבינלאומית הוליך בראש ארתור קונן מחולון.

האליפות הפתוחה של רמת־השרון שנערכה במסגרת הפסטיבל, הסתיימה ביום ראשון. האמן משה כנען והנער איתי אטר מבאר־שבע סיימו עם 6 נקודות בשבעה משחקים כל אחד. כנען זכה בבכורה בזכות איכות נקודות עדיפה. אחריהם דני ביטון מהרצליה, אורי בן־שחר מבאר־שבע, שלומית ורדי מראשון־לציון ורמי בקיש מחולון – 5 כל אחד. 34 מתחרים השתתפו בתחרות זו: באליפות הפתוחה לנוער ניצח גלעד ספטי מראשון־לציון שצבר 6 נקודות בהקדימו את דוד לדר מראשל״צ – 5.5. שמונה מתחרות השתתפו באליפות הילדות שהסתיימה בניצחונה של מישל לוי מכפר סבא. באליפות הילדים עד גיל 14 השתתפו 21 מתחרים. שי לדרמן מפתח־תקוה ורועי ערב מרמת־השרון סיימו עם 5.5 נקודות בשבעה משחקים כל אחד.

קספרוב־יוסופוב – תיקו

ביום שני השבוע, החלה בריקיאוויק, רבית איסלנד, השלישית מבין שש תחרויות הפרס הגדול בהשתתפות 18 רבי־אמנים.

בסיבוב הראשון הצליח ארתור יוסופוב מבריה״מ לחלץ תיקו מאלוף העולם גארי קספרוב. רק שני משחקים הסתיימו בנצחון (ההפסד). אולאף אנדרסון משבדיה גבר על אנדריי סוקולוב מבריה״מ. אלכסנדר בלייאבסקי מבריה״מ, ניצח את האיסלנדי מארגיר פטורסון, המשחק בתחרות „מחוץ למניין״. בתיקו הסתיימו המשחקים בין טימן לספאסקי, ספילמן עם יארטרסון, סאקס עם נאן, אלבסט עם קורצ׳נוי, ריבלי עם פורטיש, ניקוליץ׳ עם טל. אנאטולי קרפוב שסיים במקום הראשון בתחרות הראשונה, שנערכה בבריסל ובמקום השני בתחרות השניה, שנערכה בבלפורט, חופשי הפעם. כל אחד מהמתחרים משתתף בארבע משש תחרויות הפרס הגדול.

הסתערות במרכז

ג׳ון גאלגהאר, שהשתתף בתחרות הבינלאומית במרכז ביכורי־העתים בפסח האחרון, זכה באחד מהניצחונות היפים ביותר באליפות אנגליה. במשחקו נגד ג׳קסון, במשחק זה הכריעה את הכף ההסתערות במרכז מול מלך שנותר ללא הצרחה. להלן המשחק הנאה.

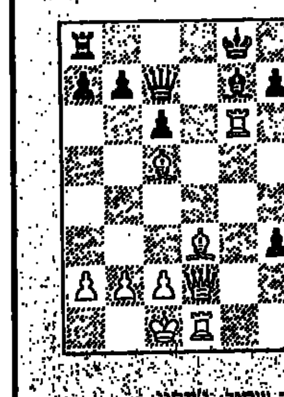

גמביט המלך.

לבן: גאלגהאר שחור: ג׳קסון

אנגליה, אוגוסט 1988

1.ה4, ה5 2.ו4, ה:ו4 3.פו3, ד6 (נוסח זה המקלין בשעתו על ידי בובי פישר) 4.ד4 [illegible]

[illegible]

תשבצים

תשבץ 255

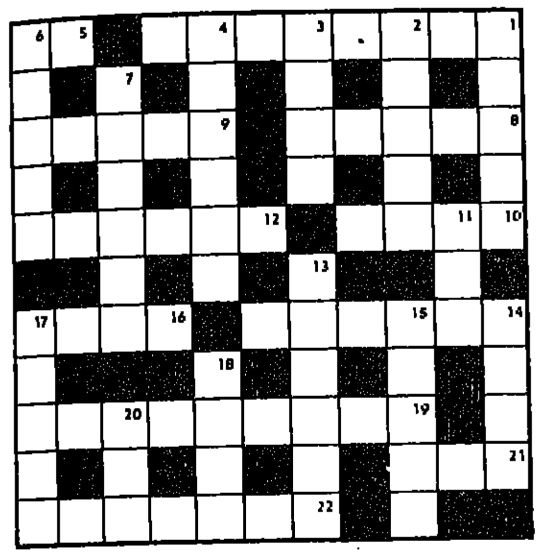

אפקי: 1. יורה. 5. מערב. 8. תמצית. 9. בלע״ז: נתז חוזר. 10. לא מסתכן. 12. גומא. 14. ענף במתימטיקה על שם מתימטיקאי ערבי. 16. משהו, מעט. 19. הנהגת העולם לפנים משורת הדין. 21. הר במואב. 22. צרה צרורה, כאילו קרתה להכעיס.

אנכי: 1. נחל בצפון מערב הארץ. 2. קבוץ בגליל העליון. 3. שאינו רחמן. 4. רופא חיות. 6. בעגה: נותן מכות. 7. שליח דיפלומטי. 11. מגלגולי הפרפר. 13. מגור משקי. 14. עץ חסון. 15. בודד. 17. אוצר חבוי. 18. מין עץ תמיר. 20. טס.

אגוזן 255

אפקי: 1. במקום לבלות עם המנגל טוס במפל (3, 5) (עם שוש קוריאט). 5. סוד החיים בסך הכל טמון בקיצור (2). 8. שערות פרועות זה לא הגון (5). 9. כשהדג מסריח מהראש, צריך להחליפו בטריו (5). 10. השען חזר כבר, ואי אפשר להשיבו (4). 12. השופט מרחב זו (2, 4). 14. מן הסוג שלהן כבר אין כיום בעולמנו (2, 4). 16. אל תתיחסו להד מן העבר זה לא מציאותי (4). 19. מסבירות בקיצור על חשבון המצביעים בתנועה, וזה נורא מבלבל. (3, 6). 21. נצחון משכנע בשש בש לכוכב (3). 22. הגשש משך אליו לבדיקה את חברי הדירקטוריון של בל״ל (7).

אנכי: 1. ישוב עם פרינציפ (5). 2. כזה בהמה, עם חשבון בבנק, אז הוא מרשה לעצמו לדרוך עלינו ולהטרידנו (5). 3. חיפשתי שנים (4) (עפ״י שוש קוריאט). 4. ד״ר דוליטל נדו טרי (6). 6. עליו הנוער נע בהוה (5). 7. האח שלו, של זה מ־12 אפקי (2, 4). 11. בע״ח שנוצר מאדמה (3). 13. העביר את כולם לחוות ובעצמו התחמק (3, 3). 14. יסוד על הגובה (4). 15. מס, אפילו במעה אחת נחשב לנטל (5). 17. תוטף חלק מכמות קפצונים (5) (כ״מ). 18. צבע כמו על שפת הים (4) (כ״מ). 20. איזו דוגה צהלית יש לרב הגאון הספרדי? (3).

תשבץ 254

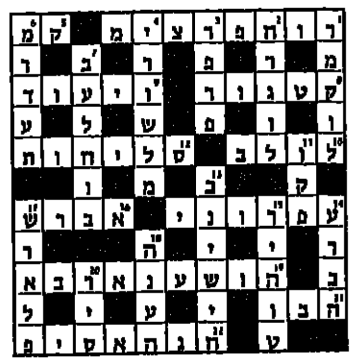

אגוזן 254

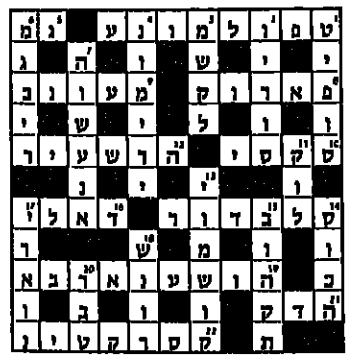

אמיר בן אור ©

ברידג׳

לחץ כפול

מזמן מזמן כבר לא היינו במצב לחץ, ומה עוד שהפעם (כפיצוי) הלחץ הוא כפול.

	♠ K 4 3 ♥ K 6 ♦ Q 10 8 2 ♣ A 6 4 3	
♠ Q 10 5 2 ♥ Q 9 4 3 ♦ 7 ♣ 9 8 5 2		♠ A J 8 6 ♥ J 10 5 ♦ A 6 4 3 ♣ J 10
	♠ 9 7 ♥ A 8 7 2 ♦ K J 9 5 ♣ K Q 7	

מחלק: דרום

פגיעים: צפון־דרום

ההכרזה:

דרום	מערב	צפון	מזרח
1 בלי שליט	---	3 בלי שליט	---
---	---		

ההכרזה פשוטה, ומערב מוביל ב־2 ספייד (ברור לנו שאם מערב מוצא את ההובלה של מלכה או עשירית ספייד, החוזה נדון לכשלון – 4 ספיידים + אלוף דיאמונד, אולם האם אתם הייתם מובילים במלכה?). מזרח זכה בנסיך ספייד, וחזר בנסיך קלאב. הכרוז חייב למסור את האלוף דיאמונד, ועליו לקוות שהוא נמצא במזרח (מכיוון זה החזרה בספייד אינה מסוכנת). ואמנם מזרח זכה באלוף דיאמונד והמשיך בקלאב. רוב השחקנים יזכו עם המלכה ביד (כדי לחזור לדומם עם האלוף למקרה של חלוקה 3:3 בקלאב), אולם על הכרוז, שזכה בקלאב הראשון בידו, לקחת בחשבון את שאלת המעברים במצב הסופי. לכן עליו לזכות עם האלוף בדומם. הכרוז שיחק שלושה סיבובים של דיאמונד. מערב השליך את המלכה ספייד, הארט קטן, אולם על הדיאמונד האחרון הוא מתקשה בהשלכה. אם ישליך הארט, לא יוכל להכנס ליד כדי לשחק ספייד, ואם ישליך את ה־10 ספייד, יקבל הכרוז לקיחה בספייד, משום שבידו ה־9 ספייד, ואם ישליך ספייד קטן, יווצר מצב של „בלוקאו״ בספייד. לכן השליך, בכל זאת, ספייד והמצב כזה:

	♠ K 4 ♥ K 6 ♦ — ♣ 6 4	
♠ 10 ♥ Q 9 4 ♦ — ♣ 9 8		♠ A 8 6 ♥ J 10 5 ♦ — ♣ —
	♠ 9 ♥ A 8 7 2 ♦ — ♣ Q	

הכרוז שיחק את המלך והאלוף הארט, מסר הארט שלישי למערב. מערב חזר ב־10 ספייד. הכרוז שיחק את ה־4 מהדומם. מערב זכה בלקיחה והמשיך בקלאב. הכרוז זכה עם המלכה בידו (עכשיו אתם מבינים מדוע חשוב לזכות עם האלוף בדומם), ושיחק את ה־8 הארט, כשהוא זוכה סה״כ ב־9 לקיחות. שלוש בהארט, שלוש בדיאמונד ושלוש בקלאב. ומבצע את החוזה, כשהוא לוחץ בשלושת הצבעים על מערב (את הלחץ בקלאב לא הזכרנו, משום שהוא ברור כל כך).

ארנונה שמאן

מתפרות הקולנוע

אנשים מבויישים

קריקטורה ניו־יורקית (עיתונאית נקוסמופוליטן, אלא מהז) גוררת את בתה המתבגרת (שלא שוכחת להביא את הקוקאין), לביקור אצל בני משפחה וחוקים שגרים בביצות לואיזיאנה. קרובי המשפחה מתגלים כאנשים פרימיטיביים שחיים מבדידות זעופה וללא חשמל, תחת פיקוחה הנוקשה של אם פנאטית ומסורתית. הבמאי הרוסי הגולה אנדרי קונצ׳לובסקי שואב מרוח המלודרמות האמריקאיות ועוסק בהתמוטטות ערכי המשפחה, ובמאבק הנצחי בין הציוויליזציה לבין הטבע הפראי. ג׳יל קלייבורג, ההיא שהיתה בשנות ה־70 „אשה לא נשואה״, מגלמת את דמות הגרושה העידונית המגונדרת. מולה טענה הרושי בתפקיד כפרית דתית ובערת מדעת וקשת־יום המושלת ביד קשה בטובעת בניה המפוחדים. התפקיד הזה זכה אותה בשנת 87׳ בפרס השחקנית בפסטיבל קאן. קונצ׳לובסקי אינו נגרר לסנטימנטליזציה של ערכי הכפר המוריפים, והוא מציג עולם נותמוטט, מבולבל, מיוסר ואלים, חסר תקווה ותקשורת, וחותם אותו בפסוק מתוך חזון יוחנן האפוקליפטי. זהו סרטו המערבי הטוב ביותר של קונצ׳לובסקי מאז גלה לאמריקה, בה עשה את סרטיו: „מאהביה של מאריה״, „רכבת אל החופש״ ו„המאבק לחיים״ המגוחך – כולם הופקו ע״י חברת נולן גלובוס.

את התסריט כתב התסריטאי הוותיק ג׳ראר בראך, שעבד עם פולנסקי על מרבית סרטיו. צילם הצלם־במאי כריס מנגס שלאחרונה ראינו כאן את סרטו „עולם נפרד״. „אורלי״, ת״א.

קוברה וורדה

וורנר הרצוג, בנעליים טבטוניות, משריש את יתרונו של הגזע הלבן בספקטקל תמוה, משעמם ולא אמין. **קלאוס קינסקי**, דובר אנגלית, הוא בנדיט ברזילאי תכול מבט ופרוע שיער, המסולק מאפריקה לאחר שהכניס להריון את שלושת בנותיו של מעבידו.

הוא מצטווה להביא משם הרבה עבדים לשדות הסוכר של האדונים הלבנים, כאילו שכלום לא השתנה במעמד השחורים בעולם מאז „אוהל הדוד תום״ הדביק והמלא בהתחסדות נוצרית.

סרט של מגלומן שיצא מדעתו. חמש דקות החסד האחרונות של הסרט לא מצילות אותו משעה ומחצה של שעמום טרחני, יומרני וריקני. רק למזוכיסטים, חובבי תורת הגזע ומשוגעים על אקסוטיקה. „לב״, ת״א.

צבעים

דניס הופר חוזר לביים. הילד הנורא של הוליווד התמסד סופית. נגמרו התהיות ותיפושי הדרך של „אדם בעקבות גורלו״, אך נשארה תפישת העולם המאצ׳ואיסטית, המסתירה מאחוריה, איך לא, לב רגיש.

הוא לקח נושא שמטריד מאוד את בעלי ההון ההוליוודיים. מלחמת חבורות הרחוב (היספאנים ושחורים, אלא מהז), שמעוים להרוס רכוש קפיטליסטי. לא עלה בדעת הופר לנקוט צד שונה ממאות מותתני המשטרה שהוליווד מייצרת. נאמר, לבחור את נקודת המבט של אנשי חבורות הרחוב. לא, גם הוא בחר את נקודת המבט האדונית, של שוטרים לבנים ואנושיים (כמובן), שבאמת רוצים להביא שלום לאיזור (בוודאי). בין השוטר המבוגר (**רוברט דובל**) לבין השוטר הצעיר וחמום המוח (**שון פן**) מתפתחת מערכת יחסים שמוחזרה במאות, אם לא באלפי סרטי שיטור מסוג זה. ידידות גברית על גבול האבהית. דובל מאלף את הורמוני המלחמה של פן ומלמד אותו מוסר ומתינות של שוטר הגון, מפוכח ומשופשף. אחרי הטירונות הזו מה פלא שדובל צריך למות, ושאת מקומו יתפוס פן הצעיר? אחרי הכל כמה מקוריות אפשר לדרוש מהופר?

וחוץ מזה הסרט מלא במומחים שוביניסטיים נאלחים, פוסט „אדם בעקבות גורלו״ – כאילו שהנשים עדיין יושבות מאחורי הסירים והמחבתות.

את ניצנת המין היפה והחלש (לא בעיני, בעיני הופר) מגלמת מריה קונצ׳טה אלונזו, בתפקיד סטראוטיפי מתחנחן של היספאנית עסיסית שאת חמוקיה חומד פן לעצמו. „טיילת״, „לימור״, ת״א.

„צבעים״, דניס הופר

יומן

• המכון הישראלי לקולנוע בשיתוף משרד החמ״ס, יזמו חקרנות של סרטים ישראליים באירופה. במסגרת „שבוע קולנוע ישראלי״ שיסתובב בין ארצות אירופה במשך חודש אוקטובר. הסיבוב יחל באיטליה וימשיך לגרמניה, הונגריה ופולין. המכון הכין עותקים מתורגמים לשפות של הסרטים. סרט שלא ייסע הוא „בדרך לחופש הגדול״ שלא הוכן לו עותק מתורגם.

• הסרט „ילדי סטלין״ של נדב לויתן, שיוצג בפסטיבל הסרטים של איסטנבול. זוהי הפעם הראשונה שסרט ישראלי יוצג שם.

• הבמאי הפלסטיני רשיד משהראווי („עוצר״, „מעבר״) התחיל לצלם אמש את סרטו השני „המקלט״ המתרחש במחנה פליטים. „המקלט״ מגיעים במשך תלילת ימים, ונותן עוד אורחים לאיקריאים. [illegible]

בשטח

טוב

[illegible] המעגבן טום הנקס בתפקיד [illegible] האינפנטיליות ואלוהי חמרי המהוללה [illegible] ההכמאות האמריקנית [illegible] שעשתה את [illegible] גולדברג ב„ג׳ק [illegible] הוזרת עם שובר קופות חדש.

ג׳יל קלייבורג בסרט „אנשים מבויישים״

תמים, מלבב, ילדותי, וכרגיל אצלה. מלא במשחקי מחשב אלקטרוניים ובצעצועים אחרים.

הסיפור כבר נטתן כמה פעמים בסרטים אחרים. חלקם טובים, חלקם כושלים. משאלת הלב להיות גדול יותר או קטן יותר, עשיר יותר או חכם יותר. הרי האמריקנים מאמינים במשאלות לב. כבר ראינו נער שנוסע שלושים שנים אחורה ופוגש את הוריו בנעורותם ב„בחזרה לעתיד״, או אשה מבוגרת שחוזרת לימי נערותה עם מטען הבגרות שצברה במשך החיים ב„פגי סו מתחתנת״. אף אחד לא חשב על ילד שכלוא בגוף של גבר מבוגר. עכשיו יש. וזה חמוד, חמוד. טום הנקס, שלא דוהר בקומדיות כמו „הבית מתפרק״ או „ספלאש״, ואף היה מגוחך מאין כמוהו בסרטו של משה מזרחי, „אהבה צעירה״ – עושה כאן את תפקיד חייו. בן 12 שנתקל במכונת משאלות מסתורית בלונה פארק ומבקש ממנה להיות גדול, יעני ביג. למחרת הוא מגלה שגופיו התארכו ואפילו יש לו שיער על החזה. אך האינפנטיליות שלו לא השתנתה, ובכוחה הוא הופך להיות סגן־נשיא בחברת צעצועים יוקרתית, ובכוחה הוא גם מצליח להמיס את לבבות ידידיו. עד שהוא מתאהב ומגלה שקפיצה של עשרים שנה קצת מפריעה לו לקיים קשר של בוגרים, ובעצם הוא נורא התגעגע לאמא ואבא ולאחות התינוקת.

לצד הנקס מופיעים אליזבט פרקינס, רוברט לוג׳יה („להב משונן״) וג׳ון הרד („מילאגרו״). „דקל״, ת״א.

החגיגה של באבט

טוב

סיפור עדין, סנטימנטלי, הומני ומלא בקסם צפוני, על חיים מוחמצים וכיסופי אהבות אבודות, ומה שנשאר מהכל, בסיכומו של דבר, זה הרגעים הטריוויאליים. הו, אשרי ההנאות הארציות.

הסופרת איסק דיניסן, היא הברונית קארנן בליגקסן, היא גיבורת „זכרונות מאפריקה״ – כתבה את הסיפור תגטי הקסום, שעליו התבסס הבמאי הדני גבריאל אקסל ברקיחת אגדה קסומה ובו בעת מאוד אבזורית במרכיביה המציאותיים הקשים. סיפור מתוק, אירוני בקצוות, מסוג הסיפורים השוליים, שבעצם מרכיבים את ההתנסות האנושית. סיפור של התבוננות ושל הנאות קולינאריות. אסור לבוא על בטן ריקה.

סטפן אודרן, השחקנית הצרפתיה האיכותית, אשתו של הבמאי קלוד שבהול, היא באבט, טבחית נודדת שברחה מצרפת בעיצומה של מלחמת האזרחים העקובה מדם, ומצאת מפלט קרתני וחמים בכפר נידח בחוטלנד הקפואה. החיים בכפר, כמו חיי הניצבים האדוקים בסרטו הקלאסי של דרייר „אורדט״ – הם חיים של סיגוף ותפילה. הבתים אפרוריים ומזג האוויר רע, האנשים עגומים והאווירה מלנכולית. לכומר הכפר יש שתי בנות יפות ונעימות המשיבות ריקם את לב מחזריהן. הן מזדקנות כמו הכפר, ובזקנתן הנדחה לחן עדינות עם בואה של הטבחית

אריסטיד וחברים

[illegible]

החרוצה. יום אחד היא זוכה בלוטו ומחליטה לנצח את נרגנותם התמידית של מטיביה בארוחה צרפתית כיד המלך. על השולחן המתופה במפת צחורה ושנדלייה מצוחצחת, יעלו צבים ושלווים, ושמפניה ותותים, ומיני מרקחות ובצקים, ופאטה נימוח בפה, ופירות טרופיים מארצות רחוקות. ואורחיה ההדוקים והזקנים – בורים גמורים בניואנסים של מתכוניה הגאוניים. נועשי ידי אמן – נדהמים מהשפע ובטוחים שהיא שליחתו של מפיסטו נהנתן. הוא שאמרנו, אשרי ההנאות הארציות, הגוברות על הכל. הסרט משאיר טעם טוב, מכל בחינה שהיא. פשוט ונעים.

„גורדון״, ת״א.

פרנטיק

כמעט טוב

עם חייו הנחמיים, עם הביוגרפיה המעונה, ועם יצירתו המקורית של **רומן פולנסקי** – אין צורך לעשות היכרות. דומה שהכל מכירים את הגאון היהודי נמוצא פולני שגדל בצרפת, למד בפולין ועבד באמריקה, עד שוו הקיאה אותו מקירבה לאחר שעשה מעשים מגונים באחת מבנותיה הקטינות והמתגנרות.

עשר שנים עברו על פולנסקי, עשר שנים רעות, מאז עשה את „טס״ בשנת 78׳, ועד סרטו החדש „פרנטיק״, שבהן עשה רק סרט אחד ולא מזהיר והוא „הפירטים״. „פרנטיק״ אינו מבשר על הקאם בק שלו. בכלל לא. זהו פולנסקי חיוור ולא מקורי, שזנח את פירושו האישי על העולם, בעד מותחן מקצועי, אלגנטי, עשוי היטב, בטעם היצ׳קוקי מובהק. אין כאן פירוש נוסח פולנסקי לנוסחה היצ׳קוקית, יש כאן היצ׳קוקיזם טהור. לא גניבה, אבל גם לא פירוש או סטייטמנט מיוחד של הגאון הפולני, כפי שאפשר היה לצפות מבמאי בעל שיעור קומה כמותו.

הגיבור, הריסון פורד („בלייד ראנר״, „העד״) הוא גיבור היצ׳קוקי תמים, רופא אמריקני בורגני והגון שבא עם אשתו האהובה לפריז, לבלות ירח דבש שני. היא נחטפת, כמו „הליידי הנעלמת״ של היצ׳קוק. הוא יוצא לחפש אחריה ונקלע לרשת ריגול ותככים בינלאומית. השחקנית הצרפתיה עמנואל סנייה הצעירה והחטובה, חברתו הנוכחית של פולנסקי (הפורעת את העדפותיו של הבמאי בבנות ה־13, בגילה המודקן, 121) מגלמת את דמותה של נערה פריזאית בה נעזר הגיבור בדרכו למצוא את אשתו, בלי שייכנע לקסמי פיתויי גופה הגמיש. שחקנית הבמה בטי בקלי מגלמת את אשתו (היא הופיעה בברודווי במחזה „הבטחות, הבטחות״, ובסרט היא עונה במילים הללו לבעלה בעת שהוא מבטיח לה לילה מסתור בזרועותיו).

זהו שיתוף הפעולה המי־יודע־כמה של פולנסקי עם הרב־תסריטאי ז׳ראר בראך, איתו עבד פעם על „טס״, „הדייר״, „מה״ ו„פירטים״. בראך התפרסם בינתיים גם על תסריטיו ל„הזקן והילד״ ו„ז׳אן דה פלורט״ של קלוד ברי, על „שם הוורד״, ועל „מאהביה של מריה״ ו„אנשים מבוישים״ של קונצ׳לובסקי. „רב חן״, ת״א.

צל הטווס

לא מספיק

רומן רומנטי תוצרת אוסטרליה. פעם קראו לזה „סרטים של נשים״. השחקנית האוסטרלית וונדי יוז, כוכבת אופרות סבון ידועה בארצה (זוכרים את „בחזרה לגן עדן״ המגוחך?) היא אשה נבגדת שנוסעת לחופשה בתאילנד כדי לעשות חושבים. שם היא פוגשת בקסמו (הו, ואיזה קסם) של השחקן הסיני־אמריקני ג׳ון לון, ההוא שהיה קיסר סין תמודח ב„הקיסר האחרון״.

לון מתבזה כאן בעיוותים יעני־מאלזיים בתור רקדן יפהפה ועטור מחלפות שחורות מבאלי הסמוכה, הוא מלמד אותה את עינוגי הגוף והנפש עד שהבעל הכבד והבוטה מגיע, בא לאסוף אותה לחיק המשפחה והצאצאים. על רקע נופיה הציוריים של תאילנד מתרחשת המלודרמה התמוהה והמגוחכת הזו.

ביים: פיליפ מיוז. עוד משתתפים: **סטיבן ג׳ונס, ג׳יליאן ג׳ונס, פטה טופאני, רוד מוליננ** כקריקטורה של הומו מודקן והילדה **קלודיה קארוזן** הזכורה מ„סערת רגשות״, „פאר״, ת״א.

איכות

אהבנו כל כך – לב, ת״א
בגלל המלחמה ההיא – מוזיאון ת״א
החבר של החברה שלי – לב, ת״א
הקומיסריה – הבלה, ת״א
תוגשה בכפר – לב, ת״א
כפר קטן שלי – צפון, ת״א
לוידי איוב – פריז, ת״א
מלאכים בשמי ברלין – לב, ת״א
עיניים שחורות – מוזיאון ת״א
שם המשחק – טיילת, ת״א

יעל ישראל